

Magyar Könyvvizsgálói Kamara

Könyvvizsgálók kötelező továbbképzése 2012.

A könyvvizsgálati munka szakaszai

A könyvvizsgálat során alkalmazandó módszertan elméleti és gyakorlati kérdései

Oktatási anyag

Szerzők:

Czakó László

Tremmel Zoltán

Lektor:

Agócs Gábor

Tartalom

1.	Bevezetés	4
2.	Kockázatfelmérés a könyvvizsgálat során.....	6
2.1.	A szolgáltató szektorban működő cégek sajátosságai könyvvizsgálói kockázat szempontjából.....	6
3.	Lényegesség	13
3.1.	Kritikus területek (ügyletcsoporthoz, számlaegyenlegek, beszámoló tételek vagy közzétételek) kiválasztása	16
4.	Az átfogó könyvvizsgálati stratégia	18
5.	Rendszerfelmérés	19
6.	Kontrollok tesztelése	23
7.	Kontrollkörnyezet minősítése és kihatása a könyvvizsgálati munkaprogramra.....	23
8.	Könyvvizsgálati munkaprogram tervezése.....	25
9.	Könyvvizsgálati eltérések értékelése.....	31
10.	Jogi levéllel kapcsolatos könyvvizsgálói munka.....	35
11.	Könyvvizsgálói jelentés.....	39
12.	A vezetői levél	45
13.	Cash-flow könyvvizsgálata	46
13.1.	Elméleti háttér a cash-flow ellenőrzésénél	46
13.2.	Cash-flow ellenőrzésének főbb lépései.....	48
13.3.	Befektetési cash-flow sorokhoz kötődő munka	48
13.4.	Finanszírozási cash-flow sorokhoz kötődő munka	53
13.5.	Működési cash-flow sorokhoz kötődő munka	55
14.	A vállalkozás folytatásának elvével kapcsolatos könyvvizsgálói feladatok az éves beszámoló könyvvizsgálatával kapcsolatban	61
14.1.	Vállalkozás folytatásának elvével kapcsolatos problémák, azok jelei.....	61
14.2.	Könyvvizsgáló teendői, amennyiben kételyek merülnek föl a vállalkozás folytatásával kapcsolatban.....	63
14.3.	Könyvvizsgálói jelentés a vállalkozás folytatásának elvével kapcsolatos kérdések esetén	65
15.	Feladatok megoldásai	76
16.	Felhasznált irodalom	114
17.	Hivatkozások	115

1. Bevezetés

Az előző években többször felmerült olyan kérés a könyvvizsgáló kollegáktól, amely arra irányult, hogy a kötelező oktatás keretén belül **több gyakorlati tapasztalatot** tükröző, a standardok általános szabályait **konkrét esetekre** alkalmazó anyagot szeretnének kapni, amelyet a könyvvizsgálók a mindennapi munkájuk során is fel tudnak használni. A tavalyi oktatási anyag szellemiségét folytatva idén is a gyakorlati oktatásnak, a könyvvizsgáló kollégák közötti tapasztalat-megosztásnak, szakmai vitának szeretnénk nagyobb teret engedni.

A jegyzet a **kockázatfelméréstől a vezetői levél kiadásáig** követi nyomon esettanulmányok segítségével a könyvvizsgálat folyamatát. Mivel a tavalyi oktatási anyagban minden terület elméleti háttere részletesen bemutatásra került, jelen jegyzetben csak az ismételés, pontosítás kedvéért szerepel a könyvvizsgálói metodológia rövid leírása az egyes fejezetekben. A fókusz az idei anyagban inkább a tavaly leírt elméleti részek példákön keresztül történő bemutatására helyeztük.

A jegyzet első részében egy **szolgáltató** cég könyvvizsgálatát kísérik végig az egyes feladatok segítségével, amelyek az audit fontosabb szakaszait, a módszertan gyakorlati alkalmazását tükrözik. A struktúrájában a tavalyihoz hasonló esettanulmányon keresztül megpróbáljuk bemutatni a szolgáltató szektorban működő cégek sajátosságait, specialitásait, megkezdve ezzel azt a sorozatot, amellyel a követő években bemutatnánk az egyes szektorokban található társaságok auditálásánál felmerülő sajátosságokat.

A jegyzet második részében a **cash-flow-val kapcsolatos könyvvizsgálói teendőket** nézzük végig, illetve azokat a teendőket, melyeket a könyvvizsgálónak akkor kell elvégezni, amikor **vállalkozás folytatásával kapcsolatban kételyek** merülnek fel. Utóbbinak szomorú aktualitást adtak az elmúlt évek eseményei, míg a cash-flow-val kapcsolatos részt pedig részben az indokolta, hogy a vállalkozás folytatásával kapcsolatos kérdéseket lehetetlen értelmezni cash-flow kimutatás nélkül, részben az, hogy az elmúlt évek kötelező oktatási anyagaiban nem foglalkoztunk túl sokat a cash-flow auditjával.

A jegyzet főleg azokat a módszertani utakat mutatja be, amelyeket **olyan cégeknél érdemes alkalmazni, ahol a folyamatok egyszerűbbek és kevésbé kontrolláltak**, mivel a Magyarországon auditált cégek többsége nem azon nagyvállalatok köréből kerül ki, ahol alkalmazható lenne a kontroll alapú audit megközelítés.

A jegyzetben bemutatott feladatok esetében a lehető legtöbb, a szokványostól eltérő esetet próbáltunk bemutatni azért, hogy meg tudjuk mutatni az erre adandó könyvvizsgálói válaszokat. Ebből kifolyólag a feladatok tartalmazhatnak olyan részeket is, amelyek nem simulnak bele a tipikus magyar cégeknél tapasztaltakba, esetleg megkérdőjelezhető az életszerűségük, viszont a különböző variációk miatt szükséges volt ezeket is a feladatokba integrálni, mert ha egy feladatbeli cégnél minden megfelelően működik, és mindent rendben talál a könyvvizsgáló, akkor abból az esetből nem sok okulnivalót lehet bemutatni az oktatási anyagban.

Az idei oktatáson is próbáltuk megtartani azt a szokásunkat, hogy az egyes előadói blokkok között időt biztosítunk a kollegák vitájára, a kapcsolódó tapasztalatok egymás közti megosztására.

A szerzők

2. Kockázatfelmérés a könyvvizsgálat során

A könyvvizsgálat során meg kell ismerni a társaság tevékenységét, termékeit, nyújtott szolgáltatásait, valamint azt a struktúrát, ahogyan a társaság működik (lásd Magyar Nemzeti Könyvvizsgálati Standardok 315.). A könyvvizsgáló a kockázatfelmérés alatt olyan információkat gyűjt, amelyek meghatározzák későbbi eljárásait, valamint felméri az üzleti kockázatokat.

A kockázatfelmérés legfontosabb kihatása a könyvvizsgálat későbbi fázisaira az eredendő kockázat meghatározásában áll. Így a kockázatfelmérés és üzletvitel megismerése hatással van a kiemelten vizsgálandó mérleg tételek, eredménykimutatás tételek és beszámoló tételek (továbbiakban együtt „kritikus területek”) meghatározására is. Ezen túlmenően a kockázati faktorok nem csak egyes kritikus területekhez kötődő könyvvizsgálói állításokat érinthetik, hanem olyan átfogó kérdést is, mint a **vállalkozás folytatásának elve**.

A következő pontokban felsorolunk néhány olyan területet, amelyről a könyvvizsgálónak információkat kell szereznie az ügyfélről:

- Társasági forma, tulajdonosi struktúra, pénzügyi- és földrajzi szervezettség
- Termékek, szolgáltatások
- A társaság környezete
- Érdekhordozók
- Számviteli politika
- A vezetőség céljai
- A társaság céljai
- Az IT (információ technológiai) környezet megismerése

2.1. A szolgáltató szektorban működő cégek sajátosságai könyvvizsgálói kockázat szempontjából

Jelen fejezetben a szolgáltató cégek sajátosságait próbáljuk meg bemutatni abból a szempontból, hogy az audit során mely területek lehetnek különösen kockázatosak, milyen területeken kell a könyvvizsgálónak irányított eljárásokat, tesztek lefolytatnia, hogy a feltárási kockázatot csökkenteni tudja.

Szolgáltatások esetében **gyakran elkülönülnek egymástól időben a szolgáltatás „előállítás” során felmerült költségek és az elszámolható árbevételek**. Például egy szoftverfejlesztési projekt során az ügyfél felé gyakran csak a kész „termék” díját lehet a projekt végén bevételként elszámolni, a fejlesztés során felmerült költségek pedig folyamatosan jelentkeznek a projekt során. De nem különbözik ettől pl. a tanácsadás, vagy a könyvvizsgálat, mint szolgáltatás sem, hiszen a költségek folyamatosan jelentkeznek már az ügyfélfogadást követően egészen a munka lezárásáig, míg bevétel kiszámlázás általában 1-2 alkalommal, de gyakran csak a munka lezárását követően történik.

Fontos szempont, hogy a társaság hogyan határozza meg **szolgáltatás teljesítésének kritériumait, valamint mikor számolja el az ehhez kapcsolódó eredményt**. Ennek szabályozását első körben a társaság számviteli politikájának kellene tartalmaznia, de a gyakorlatban ez a terület nincs megfelelően szabályozva a társaságoknál. Emiatt sokszor előfordul, hogy szabályrendszer híján olyan bevételek és költségek, ráfordítások kerülnek elszámolásra, amelyek meg nem történt eseményekhez kapcsolódnak.

A projektszerződések sokszor tartalmaznak valamilyen mérőföldkövet, amelynek teljesüléséhez a részfeladatok elérése tartozik. Gyakran ezeknél a **mérőföldköveknél történik pénzügyi elszámolás** is a felek között. A mai magyar gyakorlatban ez az elszámolás történhet a teljesítés arányában (pl. a projekt 30%-a elkészült ezért ugyanekkora összeg kifizetésre kerül az egész szerződött értékből), de lehet attól teljesen eltérő is – főképp azért, mert a szolgáltatások nagy részénél nem lehet ilyen egzakt módon definiálni a részteljesítést. Egy könyvvizsgálati munkánál például szinte lehetetlen előre meghatározni, hogy az audit munka hány százaléka teljesült az őszi interim vizsgálat során, ezért még ha pl. a megállapodott könyvvizsgálati díj 50%-a kiszámlázásra is kerül az ügyfél felé, ez nem jelenti, hogy az audit munka felét elvégeztük. Tovább gondolva azt is mérlegelni kell, hogy a **felmerült költségek hogyan viszonyulnak a teljesített mérőföldkövekhez**. Az előbbi könyvvizsgálat példával élve, ha ősszel ki is számlázott a könyvvizsgáló 50%-ot az ügyfélnek, egyáltalán nem reális, hogy az auditra fordítandó munkaórák, egyéb közvetlen költségek fele is felmerült. Sokkal valószínűbb, hogy ebben az esetben az év végi vizsgálatnál fog még majd több költség felmerülni, míg a szoftverfejlesztés példájánál láttuk, hogy ott inkább a fordítottja a jellemző.

Szintén gyakori eset, hogy a nyitó-projektet gyakran követik olyan hosszabb ideig tartó szolgáltatási (karbantartási, segítségnyújtási, stb.) szerződések, melyek erős kapcsolódást mutatnak a nyitó projekt végtermékével. Ilyenkor gyakran az is előfordul, hogy a nyitó projekt eredménye önmagában negatív, viszont a nyitó projekt veszteségét bőven ellensúlyozza a követő szolgáltatás eredménye. Ezeknél az eseteknél a társaságok nagy része nem is vállalta volna az eleve veszteséges nyitó projekt szolgáltatását az ügyfélnek, ha nem lenne pozitív eredménye a kapcsolódó szolgáltatásnyújtásból.

Számviteli szempontból mindenekelőtt azt kell mérlegelni, **hogy mit szabad és mit nem eredménnyel szemben elszámolni az adott időszakban** (bevételek realizálhatósága, költségek felmerülése), a **bevételek és költségek hogyan állnak arányban egymáshoz képest** (összemérés). Ezért a könyvvizsgálónak át kell tekintenie a szerződéseket és egyéb alátámasztó dokumentumokat, hogy bizonyosságot szerezzen a projektek aktuális „teljesítési fokáról”. Ezt követően meg kell vizsgálni, hogy ehhez képest a társaság könyvei mit tükröznek költségekkel és bevételekkel kapcsolatban (mennyi költség, bevétel van a könyvekben a tényleges teljesítésekhez képest) és mennyi az az eredményhalmaz, amely későbbi időszakokban kerül majd realizálásra és ezért készletként, elhatárolásként kell szerepeljenek a mérlegben.

Érdemes azzal is foglalkozni, hogy az **egyes részteljesítések** – ha a szerződésekben vannak mérőföldkövek – **milyen alátámasztó dokumentumokkal bizonyíthatók**. Jó esetben van

nyoma a felek között dokumentált elfogadott teljesítéseknek (pl. teljesítési jegyzőkönyvek), így a könyvvizsgáló mérlegelni tudja, a tényleges teljesítést figyelembe véve mekkora eredményt lehet szerepeltetni a könyvekben. Ha nincs ilyen alátámasztó dokumentum, akkor a könyvvizsgálónak alternatív módszerekkel kell megbizonyosodnia róla, hogy a projekt szakasz melyik fázisban tart (Például egy építőipari projekt esetében, ha a szerződés százalékos készültségi fokot határoz meg egy szerkezetkész épületre, az épület szemrevételezésével meg lehet győződni a projekt állásáról. Szolgáltatások aktuális teljesítési fokáról természetesen ennél jóval nehezebb bizonyosságot szerezni).

A **mérlegben szereplő tételeket** pedig abból a szempontból kell vizsgálni, **hogy az egyes szolgáltatásnyújtáshoz kötődő jövőbeni bevételek fedezik-e ezeket a tételeket**, pontosabban a hátralévő futamidő alatt a projektből származó jelenértékre diszkontált pénzáramlás meghaladja-e a mérlegben elszámolt értéket. Amennyiben nem, a mérlegértéket a megfelelő értékvesztéssel csökkentett értékben kell kimutatni.

A felsorolt, szolgáltató szektorra (is) jellemző üzleti kérdések és az ezekből származó számviteli és könyvvizsgálati kérdések még inkább arra sarkalják a könyvvizsgálót, hogy a szolgáltató szektorban tevékenykedő ügyfeleknél a tervezés fázisait a lehető legalaposabban hajtsa végre. Ezért nem lehet elégszer hangsúlyozni a fontosságát a társaság alapos megismerésének és a jól végrehajtott kockázat- és rendszerfelméréseknek, hiszen ennek hiányában a könyvvizsgáló nem fogja érteni, mi zajlik az adott vállalkozásnál. Az irányzott tesztek kialakításában nagy segítség a vállalkozás – nem pénzügyi, számviteli – alkalmazottaival folytatott interjúk során nyert információ. Leginkább olyan személyekkel célszerű ezeket a megbeszéléseket lefolytatni, akik a projektek üzleti részét látják, abban érintettek (pl. értékesítési vezető, fejlesztéssel foglalkozó vezető, stb.). Így szerezhethet a könyvvizsgáló információt arról is, hogy az egyes projektek tényleges készültségi foka (üzleti és jogi szempontból) hogyan alakul, valamint melyek az aktuálisan folyamatban lévő projektek – függetlenül attól, hogy a társaság könyveiben éppen mi tükröződik.

Szintén elengedhetetlen a társaság számviteli politikájának egyéb belső szabályzatainak áttekintése, ahol meghatározásra kerül, a társaság hogyan azonosítja, számolja el és értékeli a projekt számvittel érintett területeit. Amennyiben nincs, vagy hiányos az erre vonatkozó szabályozás, a vezetői levélben mindenképpen célszerű erre felhívni a vezetőség figyelmét.

1. FELADAT: Kockázatfelmérés kihatásai a könyvvizsgálat következő szakaszaira

Könyvvizsgáló társaságunk már több éve auditálja a SZOLGÁLTATÓ Kft-t. A Társaság 10 éve működik, tevékenysége informatikai fejlesztés, tanácsadás. A Társaság egy német anyacég 100%-os tulajdona. Tevékenységét főleg Magyarországon fejti ki, de előfordul, hogy más testvércégekkel együtt szolgáltatást nyújt valamelyik szomszédos országban, ilyenkor a kapcsolt fél alvállalkozójaként tud hozzáadott értéket nyújtani. A Társaság ügyfelei jellemzően multinacionális cégek, amelyek számára számlázó szoftvereket, számlázással kapcsolatos informatikai megoldásokat szállít, de nyújt szolgáltatásokat kisebb méretű ügyfelek számára is.

A Társaság tehát több típusú terméket, szolgáltatást nyújt ügyfelei részére, az árbevétel keletkezését az alábbi kategóriák szerint lehet csoportosítani:

- 1) A Társaság elektronikus számlázással kapcsolatos szolgáltatást végez ügyfelei számára, amely szolgáltatás kb. 70%-kal részesedik az árbevételből. A szolgáltatás lényege, hogy az ügyfelek elektronikus számlát tudnak kiállítani meglévő ügyviteli szoftverük lecserélése, jelentős átalakítása nélkül. Egy belépési díj fejében az ügyfél meglévő számlázó rendszerére kerül telepítésre egy alkalmazás, amely legyűjti az adott időszak számlázási adatait. Ezt az alkalmazást testre kell szabni, amelyet a Társaság saját fejlesztői és bevont alvállalkozói programoznak és illesztnek a meglévő számlázó rendszerhez. Minden ilyen alkalmazás teljesen egyedi, mivel csak az adott ügyfél-számlázó szoftveréhez lehet felhasználni. A számlázási adatok rendszeresen áttöltésre kerülnek a Társaság és anyavállalatának szervereire biztonságos bérelt vonali kapcsolaton keresztül, ahol az adatokat ellenőrzést, feldolgozást követően ellátják az elektronikus számla megfelelő kellékeivel (időbélyeg, hitelesítés stb.), majd továbbítják az ügyfelek partnereinek. Az egyszeri belépési díjon felül minden hónapban havidíjat, valamint a feldolgozott elektronikus számlák darabszáma alapján tranzakciós díjat számláz utólag a Társaság az ügyfeleknek. Előfordul az is, hogy a belépési díjat teljesen elengedik ügyfélszerzési céllal. Az egyszeri fejlesztési költség általában jóval magasabb, mint amit az ügyfelek belépési díjként fizetnek, a fejlesztés a szolgáltatás időtartama (általában 2-3 év) alatt térül meg a tranzakciós díjakból. A szolgáltatási szerződéseket minimum 5 évre kötik. A szolgáltatásnak a továbbiakban jelentős változó költsége nincs, a szolgáltatáshoz rendelhető fix költségek (saját szerver amortizációja, külföldi (anyavállalati) szerver használata, az ügyeletes IT alkalmazottak bére, iroda stb.) pedig ügyfélszámtól függetlenül felmerülnek.
- 2) A nagy telekommunikációs cégek felé egyedi számlázási megoldásaikkal vannak jelen a piacon, az árbevétel jelentős hányada (20%) ebből származik. A távközlési cégek komplex egyedi igényeinek megfelelő szoftvereket fejlesztenek, figyelembe véve a telekommunikációs cégek informatikai környezetét, a már meglévő alkalmazásokat. Egy ilyen szoftverfejlesztés, bevezetés akár éveken áthúzódó projekt is lehet. Egy ilyen projekt több részből áll. Egyrészt magából a szoftver licencből, amely a Társaság anyavállalatától származik (az anyavállalat számlázza le a Társaságnak). Ez a szoftver önmagában „üres” és használhatatlan, egyedileg kell rászabni az ügyfél informatikai környezetére, elvégezni a szükséges paraméterezéseket, amelyet a Társaság saját fejlesztői végeznek el. Amennyiben szükséges, a Társaság szakemberei alvállalkozóktól megrendelik, beszerzik és telepítik a szoftver működéséhez szükséges hardver eszközöket is (pl. új szerverek, adattároló eszközök, hálózati kommunikációs eszközök stb.). A projektvezetést általában a Társaság anyavállalata által delegált projektmenedzser végzi, aki a szoftver működését, lehetőségeit ismerő szakember. A projektvezetés költségeit, a projektmenedzser arányos bérét (vezetett munkaóra-nyilvántartás alapján) az utazási és hotel költségeket szintén az anyavállalat számlázza ki a Társaságnak. A projekt végeredménye egy komplex számlázási megoldás, amely tulajdonjoga az átadáskor átmegy az ügyfél tulajdonába. A Társaság leszállított modulokat általában több részletben, egyes fázisokhoz, mérföldkövekhez kötött teljesítések alapján számlázza. Ezt követően éves support díjat számláz az ügyfélnek a Társaság, amely tartalmazza a rendelkezésre állást és az eseti hibajavítást. Amennyiben további fejlesztési igény érkezik a már bevezetett szoftverrel kapcsolatban, azt külön megállapodás alapján

végzik el a fejlesztők. Ilyen nagy volumenű projekt általában 1-2 db van minden évben, viszont ha nem sikerül ekkora fejlesztésre leszerződni egy telekommunikációs céggel, az jelentősen befolyásolja az adott évi árbevétel nagyságát.

- 3) A társaság Magyarországon kifejlesztett egy ún. „dobozos” számlázó szoftvert, amelyet jellemzően kis- és közepes méretű vállalkozások vásárolnak. A szoftver a Társaság tulajdona, megfelel a magyar jogszabályoknak, az ügyfelek részére maga a licencdíj (az éves használat fejében), valamint éves szoftver utókövetés (support) kerül számlázásra. A szoftvert jogszabályi változás esetén (pl. ÁFA kulcs) frissítik, amely frissítést honlapjukon elérhetővé teszik az utókövetési díjat fizető ügyfelek számára. Az árbevétel kb. 10%-át teszi ki a „dobozos” számlázó szoftver licenc- és utókövetési díja.

A Társaságnál jelenleg 30 fejlesztő, informatikus áll munkaviszonyban, azonban még 15 fő megbízási szerződés alapján dolgozik a Társaságnak az informatikai fejlesztések során. Ez a 15 fő a Társaság alvállalkozóinak (kis Kft.-k és Bt.-k) alkalmazottai, de 10 fő (8 jogi személy alkalmazásában) kizárólag a Társaság részére végez fejlesztést. Ez utóbbi 10 fő a Társaság székhelyén, a Társaság eszközeivel végzi a munkát.

A Társaságnál jelentős a kapcsolt vállalkozásokkal (jellemzően az anyavállalattal) lebonyolított forgalom, mivel a nagyobb projektekben az anyavállalat a legfőbb alvállalkozó, amely szoftver licenceket, valamint projektvezetési költségeket is számláz. Ezen felül a Társaság kiterjedt informatikai infrastruktúrát vesz igénybe az anyavállalattól és más cégcsoporton belüli cégektől: a cégcsoport központi szerverei egy magas biztonságú adatközpontban találhatók külföldön, amelynek a költségeit az anyavállalat felosztja és kiszámlázza a társvállalatok részére. A saját szervereken kívül főként ezeken a szervereken zajlik az elektronikus számlákkal kapcsolatos adatfeldolgozás is.

FELADAT: Milyen kockázatos területeket azonosított a fentiekkel kapcsolatban, és mi lesz ezek kihatása a későbbi audit munkára vonatkozóan?

2. FELADAT:

A SZOLGÁLTATÓ Kft.-nél 2011 novemberében végeztünk elővizsgálatot (interim), melynek során a **2011. október 31**-es főkönyv adatait kaptuk meg. A Társaság 2011. október 31-es dátumra készült mérleg és eredménykimutatásából kivonat (adatok millió forintban):

	2010.12.31.	2011.10.31.		2010.12.31.	2011.10.31.
Immateriális javak	200	350	Jegyzett tőke	400	400
Tárgyi eszközök	500	480	Eredménytartalék	72	268
Vevők	400	740	MSZE	196	80
Pénzeszköz	20	10	Szállítók	130	220
Készletek	220	50	Kapcsolt váll. sz. r. l. köt.	515	640
Egyéb követelések	2	10	Egyéb kötelezettség	15	12
Aktív időbeli elhatárolások	88	120	Passzív időbeli elhatárolás	102	140
Eszközök összesen	1 430	1 760	Források összesen	1 430	1 760

	2010.12.31.	2011.10.31.
Árbevétel	1 200	700
Adózás előtti eredmény	240	100
Adózott eredmény	196	80

Az ügyvezető és 4 másik vezető az adózás előtti eredmény alapján kapja a prémiumát. A tárgyévben az adózás előtti eredmény az októberi adatok alapján jelentősen elmarad a célkitűzéstől (1 millió EUR, 280 HUF/EUR árfolyamon meghatározva).

2011. közepén a Társaság elvesztette három legnagyobb vevőjét, akiknek elektronikus számlázási szolgáltatást nyújtott már több mint 5 éve. Az ügyfélvesztés oka az volt, hogy a vevők egy másik – olcsóbb – versenytársától veszik igénybe ugyanezt a szolgáltatást a következő 8 évben. Ez jelentősen csökkenti a jövőben az árbevétel összegét és az eredményt. Az értékesítési vezető elmondása szerint az elektronikus számlázásból származó bevétel 20%-a veszett el ezzel, amelyet minimum 2 év alatt lehet csak pótolni, mert a válság következtében a piac nem bővül és egyre több a versenytárs.

Több nagy fejlesztési projekt indulása van folyamatban (az év közepéig egyáltalán nem volt), de még nem kötötték meg a szerződéseket a leendő partnerekkel, így várhatóan a fejlesztések csak a IV. negyedévben indulhatnak el és így kérdéses, hogy év végéig lezáródnak-e. Az ügyfelek az ajánlatokat elfogadták, így most a specifikáció szakasza zajlik. Emiatt a fejlesztők rengeteget túlóráznak és több alvállalkozót is bevontak a szokásosnál.

A dobozos számlázó szoftverből nagyjából azonos szinten adtak el, mint az előző évben.

A fentiek miatt a tervezett árbevétel (1 300 Mft) maximum 80%-át fogják várhatóan 2011-ben elérni a főkönyvelő szerint. Az értékesítési vezető bizakodóbb, szerinte elérhető az eddigi rossz körülmények ellenére a terv, ha több nagy projektet sikerül még év vége előtt befejezni.

A társaság legnagyobb költségeleme az igénybevett szolgáltatások között a külföldön található szerverpark használati, karbantartási díja, amelyet EUR-ban számláz az anyavállalat. Bár a devizában meghatározott díj nem emelkedett jelentősen az elmúlt években, a forint gyengülése az euróval szemben jelentősen befolyásolta az elektronikus számlázásból származó fedezetet, mivel az árbevétel kizárólag forintban kerül kiszámításra és számlázásra.

Az ügyvezető elmondása alapján a piaci helyzet miatt már év végével el kell valószínűleg küldeni 2-3 alkalmazottat, de ha további ügyfélvesztés is bekövetkezik az árversenyre visszavezethetően, további elbocsátásokra is sor fog kerülni költségcsökkentési céllal. A sok túlóra miatt egyébként is romlott az alkalmazottak hangulata, és mivel előreláthatólag a cég nem tud az informatikusoknak prémiumot fizetni, így arra számítt, hogy néhány dolgozó is átpártol a konkurenciához.

FELADAT: Azonosítsa be azokat a kockázatokat, amelyek a SZOLGÁLTATÓ Kft. működésével kapcsolatban felmerülhetnek! Próbálja megfogalmazni azt, hogy ezek a kockázatok melyik **mérleg-vagy eredménykimutatás tétel** auditjában okozhatnak addicionális kockázatot! Próbálja meg

beazonosítani a számla mellett azt az állítást is, ahol a kockázat magasabb!

3. Lényegesség

A könyvvizsgálati kockázat annak kockázatát jelenti, hogy a könyvvizsgáló nem megfelelő könyvvizsgálói véleményt bocsát ki. A könyvvizsgálati kockázat a lényeges hibás állítás kockázatainak és a feltárási kockázatnak a függvénye. A lényegességet és a könyvvizsgálati kockázatot a könyvvizsgálat egésze alatt, különösen az alábbiak során kell figyelembe venni:¹

- a lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítása és felmérése során,
- a további könyvvizsgálati eljárások jellegének, ütemezésének és terjedelmének meghatározása során, és
- a nem helyesbített hibás állítások, ha vannak ilyenek, pénzügyi kimutatásokra gyakorolt hatásának értékelése során, valamint a könyvvizsgálói jelentésben szereplő vélemény kialakítása során.

A könyvvizsgálónak a könyvvizsgálati dokumentációba bele kell foglalnia az alábbi összegeket és a meghatározásuk során figyelembe vett tényezőket:

- a pénzügyi kimutatások egészére vonatkozó lényegesség;
- ha releváns, a sajátos ügyletsoportokra, számlaegyenlegekre vagy közzétételekre vonatkozó lényegességi szint vagy szintek;
- a végrehajtási lényegesség; és
- az (a)–(c) pontok bármely módosítása a könyvvizsgálat során.

Viszonyítási alapok lehetnek a kimutatott jövedelem kategóriái, mint például az adózás előtti nyereség, az összes bevétel, a bruttó nyereség és az összes ráfordítás, az összes saját tőke vagy a nettó eszközérték.

Gyakorlatban használt lehetséges határértékek a pénzügyi kimutatások egészére vonatkozó lényegességre:

	Határértékek
Nettó árbevétel	0,5%-1%
Mérlegfőösszeg	0,5%-2%
Saját tőke	1%-5%
Adózás előtti eredmény	5%-10%

- végrehajtási lényegességi szint: a kockázatbecslés alapján általában a pénzügyi kimutatások egészére vonatkozó lényegességi szint 50 – 75 %-a,
- az egyértelműen elhanyagolható hiba: általában a lényegesség 1-5%-a, amennyiben a végrehajtási lényegességre vonatkozó szint a magasabb értéken került megállapításra, az egyértelműen elhanyagolható hiba értékét az alacsonyabb szinten kell beállítani.

Fontos figyelembe venni, hogy a fentiek csak iránymutatásként szolgálnak, **nem tekinthetők kötelező előírásnak** a lényegesség meghatározásánál. A lényegességet a könyvvizsgálónak a kockázatbecslés függvényében kell meghatároznia.

Az egyes lényegesség alapjául szolgáló értékek (nettó árbevétel, mérlegfőösszeg, stb.) közül azt célszerű választani, amely **leginkább befolyásolja a tulajdonosok, hitelezők és egyéb döntéshozók véleményét a társaságról**, tehát kiválasztva azt a mérleg vagy eredménykimutatás sort, amiben egy hiba leginkább problémát okozna e gazdasági szereplőknek a döntésük meghozatalakor.

Szolgáltató társaságoknál is fennáll, hogy a **leggyakrabban az adózás előtti vagy adózott eredmény alapján számoljuk ki a lényegességi értékeket**. Ezt a korábban elhangzott érveken túl az is indokolja, hogy a szolgáltatások jelentős hányadát lehet végezni jelentős eszközállomány (tárgyi eszközök, készlet, stb.) nélkül, így a **mérlegfőösszeg** alapján rendkívül alacsony lényegességi értékeket kapnánk és sok esetben „túlauditálnánk” a cég beszámolóját. Az is releváns kockázat lehetne ebben az esetben, hogy a viszonylag alacsony mérlegfőösszeget egy év vége előtti számlázáshoz köthető pénzbefolyás év vége előtti megtörténte vagy jövő évre történő átcsúsztatása jelentősen módosíthatja, s ezáltal egyszeri tételek jelentősen módosíthatnák lényegességi értékeket. A **saját tőke** ellen is az szól a tavalyi tananyagban felsoroltakon túl, hogy nagyon sok szolgáltatás típusnál az alacsony eszközigeny és a szolgáltatás jellege nem kívánja meg a társaság saját tőkén keresztül történő finanszírozását, ezért nagyon sok szolgáltató cég működik olyan alacsony saját tőkével, amely a lényegességi érték kiszámításánál a korábban említett „túlauditálást” okozná.

3. FELADAT: Lényegességi értékek

A SZOLGÁLTATÓ Kft-nél az audit során eljutottunk a lényegességi értékek kiszámításához. A korábbi információkon túl (lásd 1-2. FELADATOK), illetve azt részben ismételve az alábbi adatok állnak rendelkezésre a 2011-es (október végi adatok) és a 2010-es (év végi adatok) évre vonatkozólag (millió forintban):

	2010.12.31.	2011.10.31.
Árbevétel	1 200	700
Adózás előtti eredmény	240	100
Adózott eredmény	196	80
Mérlegfőösszeg	1 430	1 760
Saját tőke	668	748

A Társaság az előző 2 évben nem fizetett osztalékot a tulajdonosnak, de a kapott információk alapján a tulajdonos 2011-es évre vonatkozóan tervezi, hogy osztalékot vesz ki. Az anyavállalat minimum tervként 1 millió eurós adózás előtti eredményt tűzött ki célul a menedzsmentnek. A 2011-es éves terv 280 Ft HUF/EUR árfolyamon került elfogadásra a tulajdonos részéről.

A Társaság szigorú havi beszámolási rendszert tart fenn, amely segítségével az anyacéget tájékoztatják havonta. Az elkészült riportokat összevetik a terv adatokkal a Társaságnál is, ahol a kontroller az elemző munkáján kívül fele idejében ellenőrzési feladatokat is ellát. Az ügyvezető kidolgozott egy ellenőrzési rendszert, amely segítségével a kontrollernek heti illetve havi feladatai vannak a projektek nyomon követésével, illetve a pénzügyi és egyéb mutatók változásával kapcsolatban. Az ügyvezető szintén hetente egyszer átnézi a jelentéseket és minden héten fél napot azzal tölt, hogy a középvezetők beszámolnak neki a munkák állásáról, az üzleti lehetőségekről, a Társaságnál felmerült esetleges problémákról.

A Társaságot 3 éve auditáljuk, az előző évben összesen két audit eltérést találtunk, de azt is lekönyvelték.

Az ügyvezető 15 éve dolgozik a szakmában, az elmúlt 5 évben ő vezette a Társaságot. Kommunikációja a könyvvizsgálóval az elmúlt években őszinte és nyílt volt. A felmerült problémákat megoldani és nem elkendőzni szerette volna, ami általában sikerült is neki.

FELADAT: Elemezze az információkat és döntse el, hogy az ismert adatok tükrében mi alapján számolna lényegességi értékeket! Számolja is ki az egyes lényegességi értékeket!

3.1. Kritikus területek (ügyletcsoporthok, számlaegyenlegek, beszámoló tételek vagy közzétételek) kiválasztása

A könyvvizsgáló kockázatbecslésének és a lényegességi szintek kiszámításának függvényében meghatározhatóak a kritikus területek, melyek lehetnek ügyletcsoporthok, számlaegyenlegek, mérleg/eredménykimutatás tételek vagy közzétételek. Kritikusnak tekintjük azokat a területeket, amelyek könyvvizsgálati szempontból jelentős hibát tartalmazhatnak. Könyvvizsgálat szempontjából jelentősek lehetnek a hibák, ha

- a beszámolótételek vagy számlacsoportok nagyságrendjükből adódóan jelentős hatással vannak a beszámolóra,
- olyan tételek, amelyek önmagukban nem feltétlen jelentősek, viszont nagymértékben befolyásolhatják az üzletmenetet vagy a cég megítélését, ha nem kerülnek feltárára.

Azok a beszámolótételek, amelyek meghaladják a lényegességi becslés alapján kalkulált „végrehajtási lényegességi szintet” nagy valószínűséggel kritikus területnek minősülnek. A lényegességi szint azonban nem kizárólagos meghatározója, mit tekintünk kritikus területnek. Egy beszámolótétel hibás állításokra való fogékonysága, vagy a számlán lezajlott nagyszámú tranzakció olyan tényező, amely alapján egy beszámolótételt kritikus területnek tekinthetünk, mivel ezekben az esetekben nagyobb a lényeges hibák előfordulásának kockázata.

A beszámolótételek értékétől függetlenül, ha alacsony az eredendő kockázat, és a tranzakciók száma kevés, valamint ha az egyenlegekről egyszerű audit módszerekkel megfelelő és elégséges alátámasztást vagyunk képesek szerezni, a beszámolótételt nem feltétlenül kell kritikus területnek minősítenünk.

Azokban az esetekben, ahol a beszámolótétel értéke alacsonyabb a lényegességi szintnél, értékelni kell a hibás állítások előfordulásának valószínűségét, különösen például kötelezettség és ráfordítás számlák esetében, ahol a fő kockázat általában a tételek alulértékeléséből adódhat.

4. FELADAT: Kritikus területek kiválasztása

A korábban megismert SZOLGÁLTATÓ Kft. könyvvizsgálata során is el kell végeznünk a kritikus területek kiválasztását.

A korábban megszerzett információkat rendszerezve (lásd 1-3 FELADATOK) gondolja végig, hogy melyik **mérleg- és eredménykimutatás számlák** lehetnek a 2011-es audit során kiemelt jelentőségűek tehát kritikus területek!

Az információk elemzésénél vegye figyelembe a kockázatfelmérésnél levont következtetéseket is. Az egyes mérleg sorok értékénél a 2011. októberi értékeket tudja figyelembe venni. A tranzakciók számára vonatkozó információt már elhelyeztük a táblázatban.

Számlacsoport	Egyenleg	Az egyenleg a lényegességi szintnél nagyobb?	A kockázat-felmérésből származó eredendő kockázat magas?	Nagyszámú tranzakciót tartalmaz (napi több tranzakció)?	Konklúzió: Kritikus terület?	Megjegyzés
Immateriális javak	350			Nem		Saját fejlesztésű szoftverek
Tárgyi eszközök	480			Nem		Számítás-technikai eszközök, szerverek
Készletek	50			Nem		Folyamatban lévő projektek alvállalkozói és saját teljesítményei
Vevők	740			Igen		
Pénzeszközök	10			Igen		Általában magas az eredendő kockázat
Egyéb követelés	10			Nem		
Aktív időbeli elhatárolás	120			Nem		
Jegyzett tőke	400			Nem		
Szállítók	220			Igen		
Egyéb kötelezettség	12			Igen		Áfa miatt napi több tranzakció
Rövid lejáratú kötelezettség kapcsolattal szemben	840			Nem		
Passzív időbeli elhatárolás	140			Nem		
Értékesítés nettó árbevétele	700			Igen		
Aktivált saját teljesítmények	30			Nem		
Egyéb bevételek	20			Nem		
Anyagjellegű ráfordítások	350			Igen		
Személyi jellegű ráfordítások	200			Nem		
Értékcsökkenési leírás	50			Nem		
Egyéb ráfordítások	60			Nem		Jellemzően adó jellegű tételek (pl. HIPA)
Pénzügyi műveletek bevételei	70			Igen		Árfolyam-differenciák, kamatok

						miatt napi több tranzakció
Pénzügyi műveletek ráfordításai	60			Igen		Árfolyam- differenciák, kamatok miatt napi több tranzakció
Rendkívüli bevételek	0			Nem		
Rendkívüli ráfordítások	0			Nem		

4. Az átfogó könyvvizsgálati stratégia

A vizsgálat alatt a könyvvizsgáló mérlegeli, az egyes számlacsoportok, kritikus területek kapcsán milyen stratégiát válasszon. A megközelítés lehet

- Kontroll megközelítés, vagy
- Alapvető vizsgálati eljárásokra épülő, ún. szubsztantív megközelítés.

A kontroll megközelítés választása esetén még hatékony kontroll környezet esetén is kötelezően el kell végezni bizonyos alapvető vizsgálati eljárásokat.

Kontroll alapú megközelítést egy kritikus terület auditjánál akkor érdemes végrehajtani, ha a rendszerfelmérés során várhatólag arra a következtetésre jutunk, hogy a számlát befolyásoló 2-3 folyamat jól kontrollált, vagyis a folyamatokban található kritikus pontok mindegyikénél, vagy szinte mindegyikénél az állításoknak (teljesség, létezés, értékelés, stb.) megfelelő kontrollokat állított fel az ügyfél és azok megfelelően működtek a teljes évben.

A magyar auditálandó társaságok nagy többsége nem működtet teljes körűen olyan kontrollokat az egyes kritikus területekhez kapcsolódó folyamatok kritikus pontjain, amely alapján lehetséges lenne a kontroll alapú megközelítés alkalmazása.

A példában szereplő SZOLGÁLTATÓ Kft. esetében szintén arra az **előzetes** következtetésre jutunk az előző évek tapasztalata alapján, hogy a kontroll alapú megközelítés nem lesz megfelelő, mivel a társaság kontroll környezete a korábbi évek tapasztalatai és a megszerzett információk alapján nem fedi le hatékonyan a kritikus pontoknál felmerült összes állítást.

5. Rendszerfelmérés

A rendszerfelmérés során a könyvvizsgáló képessé válik felfedezni a lehetséges problémákat, be tudja azonosítani a kontrollokat, amelyek megakadályozhatják a hibákat. Ezek a könyvvizsgálói lépések teszik lehetővé a könyvvizsgálati kockázat felmérését és a könyvvizsgálati eljárások tervezését.

A rendszerfelméréskor azokat a folyamatokat érdemes felmérni, amelyek a korábban kiválasztott kritikus területekhez kapcsolódnak. A másik oldalról könnyebbé teszi, hogy egy folyamat több kritikus területre is kötődhet, ezért a felmériendő folyamatok száma nem feltétlenül többszöröse a kritikus területek számának.

A rendszerfelmérést egy bizonyos szintig minden kritikus területre el kell végeznünk, mert enélkül nem értjük meg, hogy a részletesebben leauditálandó kritikus területek, vagyis mérleg és eredménykimutatás tételek milyen folyamatok révén jönnek létre, milyen dokumentációk léteznek róluk, milyen folyamatbéli helyeken jöhetnek létre olyan hibák, amelyek a beszámoló megbízhatóságát befolyásolhatják.

5. FELADAT

A SZOLGÁLTATÓ Kft. (továbbiakban a „Társaság”) könyvvizsgálatával kapcsolatban az árbevétel kritikus területnek minősült (magas érték, sok tranzakció), ezért rendszerfelmérést végzünk az értékesítés rendszerén. A rendszerfelmérést az árajánlat kiadásától kezdve egészen az árbevétel főkönyvi feladásáig próbáljuk nyomon követni, külön kiemelve azokat a kritikus pontokat, ahol adatok átkerülnek egyik adathordozóról a másik adathordozóra, egyik rendszerből a másik rendszerbe, vagy egy rendszeren belül átváltása vagy összegzése történik az adatoknak. Ha a felmérésnél már találunk kontrollokat, akkor azt is rögzítjük a narratívában. Mivel ennél a társaságnál a vevők is kritikus terület, nyomon követjük a folyamat azon részeit is, amelyek a vevők mérlegtételre vonatkoznak, egészen a vevői követelések keletkezéséig. A folyamatfelmérés érinti a kapcsolódó költségek területét is, hiszen a szoftverfejlesztés folyamatában az alvállalkozói és belső költségek felmerülése is szerepet játszik. Így tehát összesen több számlát érintünk a felmérésben, amelyek: az **értékesítés árbevétele**, a **vevők**, a **készletek** és részben a szállítók és alvállalkozói teljesítmények.

Mivel a Társaságnál három fő típusú termék/szolgáltatás adja az árbevételt, a jelen feladatban az árbevételből legnagyobb arányban részesedő „elektronikus számlázás árbevételének” (1. FELADAT 1. pontja) folyamatát mérjük fel.

Az alábbi információk ismertek a rendszerfelmérésünk első napja után:

- 1) Az értékesítési osztály feladata felkutatni az új partnereket, akik elektronikus számlázási szolgáltatást szeretnének igénybe venni. Minden kiadott árajánlatban már szerepel az

ügyfelek informatikai rendszerének magas szintű felmérése is, hiszen nélkül nem lehet megbecsülni a várható egyedi fejlesztések mértékét. Az ajánlatokról az értékesítési vezető vezet nyilvántartást, minden kiadott ajánlat mögött megtalálható a részletes árkalkuláció is.

- 2) Amennyiben az ügyfél elfogadja a kiadott ajánlatot, az értékesítési vezető feladata, hogy letárgyalja a szerződéses kondíciókat az ügyféllel. A Társaságnál nincsenek előre meghatározott szerződésminták, így minden szerződés különböző, elsősorban az ügyfelek egyedi igényeit tükrözik. A szerződés mellélete az elfogadott ajánlat és az a magas szintű IT specifikáció, amely meghatározza a fejlesztés ütemezését. A szerződést az ügyvezető jogosult aláírni. Mivel az ügyfelek többsége nagy nemzetközi cég, ahol a belső bürokrácia lassítja az aláírás folyamatát, az értékesítési vezető elmondása alapján gyakran előfordul, hogy a fejlesztés (és néha a telepítés és éles üzem is) mindkét fél által aláírt szerződés híján is elkezdődik, hogy beleférjenek a szűk határidőkbe.
- 3) A projektek két jól elkülöníthető szakaszra bonthatók:
  - a. Az első fázis egy fejlesztési projekt, amikor az ügyfél rendszerére szabják az alkalmazást. Ezt a fázist a szerződéstől függően vagy kiszámlázzák (egészben vagy részben) az ügyfélnek, vagy egyáltalán nem történik kiszámlázás és bevétel csak a szolgáltatásból lesz.
  - b. A második fázis a folyamatos működés, amikor rendszeresen a havidíjakat (fix alapdíj és volumen alapú tranzakciós díj) számláznak az ügyfeleknek. Erről a szolgáltatásról a szerződésben több évre megállapodnak, a díjazás a futamidő alatt nem változik jelentősen. Amennyiben a szerződés felmondásra kerül az ügyfél részéről, akkor jelentős büntetést kell fizetnie a partnernek az idő előtti megszüntetés miatt, ami fedezetet nyújt a fejlesztés költségeire is, még akkor is, ha korábban nem számláztak ki a fejlesztés kapcsán semmit.
- 4) A fejlesztési költségeket legfőképp a saját informatikus munkavállalók fejlesztésre fordított órái adják, de bíznak meg alvállalkozókat is, egyedileg külön szerződéseket kötve velük. Az alvállalkozói költségeket a partnerek leszámlázzák, amint elkészültek a részfeladat kifejlesztésével (teljesítési igazolással dokumentálva). A projekt során felmerült költségekről az értékesítési vezető vezet Excel kimutatást, amit rendszeresen egyeztet a főkönyvelőtől kapott adatokkal a beérkezett alvállalkozói, valamint az ügyfelek felé kiállított számlákról, valamint összeveti a korábbi tervekkel a tény költségeket. Év közben a felmerült alvállalkozói költségeket az igénybevett szolgáltatások közé könyvelik.
- 5) A társaság informatikusai folyamatosan vezetik a munkaóráikat és erről havonta készül egy időelszámolás, amelyet az informatikai vezető hagy jóvá (ezt felhasználják a bérszámfejtés során is a szabadságok, túlórák stb. számfejtése miatt). Ezt az időelszámolást jóváhagyást követően megkapja a főkönyvelő és az értékesítési vezető is. A főkönyvelő kiszámítja a fejlesztési projektekre fordított bér jellegű költségeket: a felmerült órák és a munkaszerződésekben szereplő bér alapján a közvetlen bér költséget, valamint a kapcsolódó bérjárulékokat és egyéb személyi jellegű költségeket.
- 6) Amikor elkészül az ügyfél rendszerére szabott fejlesztés, az értékesítési vezető megkapja a

projektmenedzsmentől az átadás-átvételt dokumentáló teljesítési jegyzőkönyvet, amely igazolja, hogy a szoftver telepítve van, tesztelésre került, az éles üzem elkezdődhet, mert az ügyfél elfogadta. Ha a szerződés szerint a fejlesztés kapcsán volt kiszámlázandó összeg, az értékesítési vezető elküld egy táblázatot a főkönyvelőnek, hogy mekkora összegről kell számlát kiállítani. A pénzügyi osztály kiállítja az ügyfél felé a számlát (ekkor automatikusan könyvelődnek mind analitikusan, mind a főkönyvben az értékesítéshez kapcsolódó tételek (árbevétel, vevő, áfa)), amelyet postáznak.

- 7) A folyamatos havi számlázási szolgáltatás a szoftver élesbe állításától kezdve működik. Minden hónapban a szoftver automatikusan áttölti az ügyfél számladatait a társaság szerverére és feldolgozást követően kiküldésre kerülnek az e-számlák az ügyfelek üzleti partnereinek. A Társaság üzemeltetést végző informatikusai minden hónap első munkanapján letöltik a szerverből az előző naptári hónapra vonatkozó statisztikát, amely ügyfelenként tartalmazza, hogy melyik ügyfélnek hány számláját dolgozták fel. Ezt a statisztikát e-mailben átküldik az értékesítési osztályra.
- 8) Az értékesítési asszisztens egy Excel táblázatot vezet, amelyben nyilvántartja az élő szerződések árazási adatait (havidíj, egységárak stb.). Ezt a nyilvántartást havonta egyezteti az értékesítési vezetővel, így ha volt változás a szerződéses kondíciókban, mindig a legfrissebb árazás szerepel a táblázatban.
- 9) Az informatikától kapott statisztika és az árazási Excel tábla segítségével az értékesítési asszisztens összeállítja, melyik ügyfélnek mennyit kell számlázni az előző hónapra. Erről ügyfelenként összefoglaló táblázatot készít, amely tartalmazza a fix havidíjat, a tranzakciók darabszámát és a volumenhez kötött tételek egységárait. Ezeket a táblázatokat e-mailben átküldi a pénzügyi osztályra minden hónap 3. munkanapjáig.
- 10) A pénzügyi osztály a hónap 4. munkanapján állítja ki a számlákat. Az e-mailben érkezett ügyfelenkénti összesítők alapján manuálisan felviszik a tételeket az integrált ügyviteli rendszerbe, amely a számlák kinyomtatásakor azonnal könyvelési analitikusan és főkönyvi szinten az árbevételt, vevő követelést és áfát. A számlákat a rendszer a kiállítást követően automatikusan nyomtatja. Ehhez csatolják a kinyomtatott Excel összesítőket, és átadják a recepciónak.
- 11) A recepciós kolléganő a számlákat borítékokba teszi, és leviszi az irodaépület portájára. Az irodaépületben igénybe vehető szolgáltatásként a portaszolgálat minden reggel (azaz az 5. munkanapon) elviszi az összekészített kimenő leveleket a postára.
- 12) Az értékesítési vezető negyedévente ellenőrzést végez, amelyben ügyfeleket szűrőpróbaszerűen kiválasztva összeveti a szerződések adatait a számlákon szereplő egységárakkal. Amennyiben talál eltérést, felveszi a kapcsolatot az ügyfelekkel és korrigálják a számlázást (ha már korábban nem történt meg pl. ügyfélreklamáció miatt).

Ennek ellenőrzésnek nincs dokumentált nyoma.

13) Minden év végén az értékesítési vezető és a főkönyvelő végignézik, van-e olyan fejlesztési projekt, amely még folyamatban van, vagyis a teljesítés (szoftver telepítés) még nem, vagy csak részben történt meg. Ezekről a projektekről készül egy táblázat, amely mutatja a fordulónapig felmerült költségeket, beérkezett számlákat, valamint az ügyfelek felé kiszámlázott bevételeket. Ennek alapján a főkönyvelő végrehajtja a szükséges könyvelési tételek kontírozását (alvállalkozói költségek, saját teljesítmények készletre vétele).

14) Az értékesítési vezető által készített táblázat alapján a főkönyvelő minden év végén megvizsgálja, a futó projektek közül a szolgáltatás hátralévő futamideje alatt várható bevételek fedezik-e a mérlegben a készletek között szereplő értékeket.

A folyamat utolsó 2 pontjának beépítése a mi javaslatunkra történt az előző évben, először 2011-es évre vonatkozóan fog működni ez az ellenőrzés ügyfél oldalról.

Feladatok

- A. Próbálja egy egyszerű folyamatábrával felvázolni az értékesítéssel kapcsolatos információk útját, majd meghatározni a kritikus utat, vagyis kiemelni a folyamatok azon részeit, amelyek mindenképp szükségesek ahhoz, hogy a releváns információ az árbevételről a főkönyvi feladásig eljusson.
- B. Tegyen fel „Mi mehet rosszul?” (What could go wrong) kérdéseket az értékesítés folyamatára vonatkozólag a létezés, teljesség, értékelés állításokra! Próbáljon meg olyan kérdéseket is feltenni, ami csak 1 adott kritikus pontra céloz és olyanokat is, amelyek nagyobb részt átfednek a folyamatban!
- C. Azonosítsa be, hogy a B pontban meghatározott „Mi mehet rosszul?” kérdésekre léteznek-e kontrollok, amelyek biztosítják az állítások teljesülését!

6. Kontrollok tesztelése

A kontrollok tesztelésre történő kiválasztása és a tesztelés módszertanának részletes bemutatása nem része jelen jegyzetnek, mivel a példában szereplő társaság esetében sem kontroll alapú megközelítést alkalmaztunk.

7. Kontrollkörnyezet minősítése és kihatása a könyvvizsgálati munkaprogramra

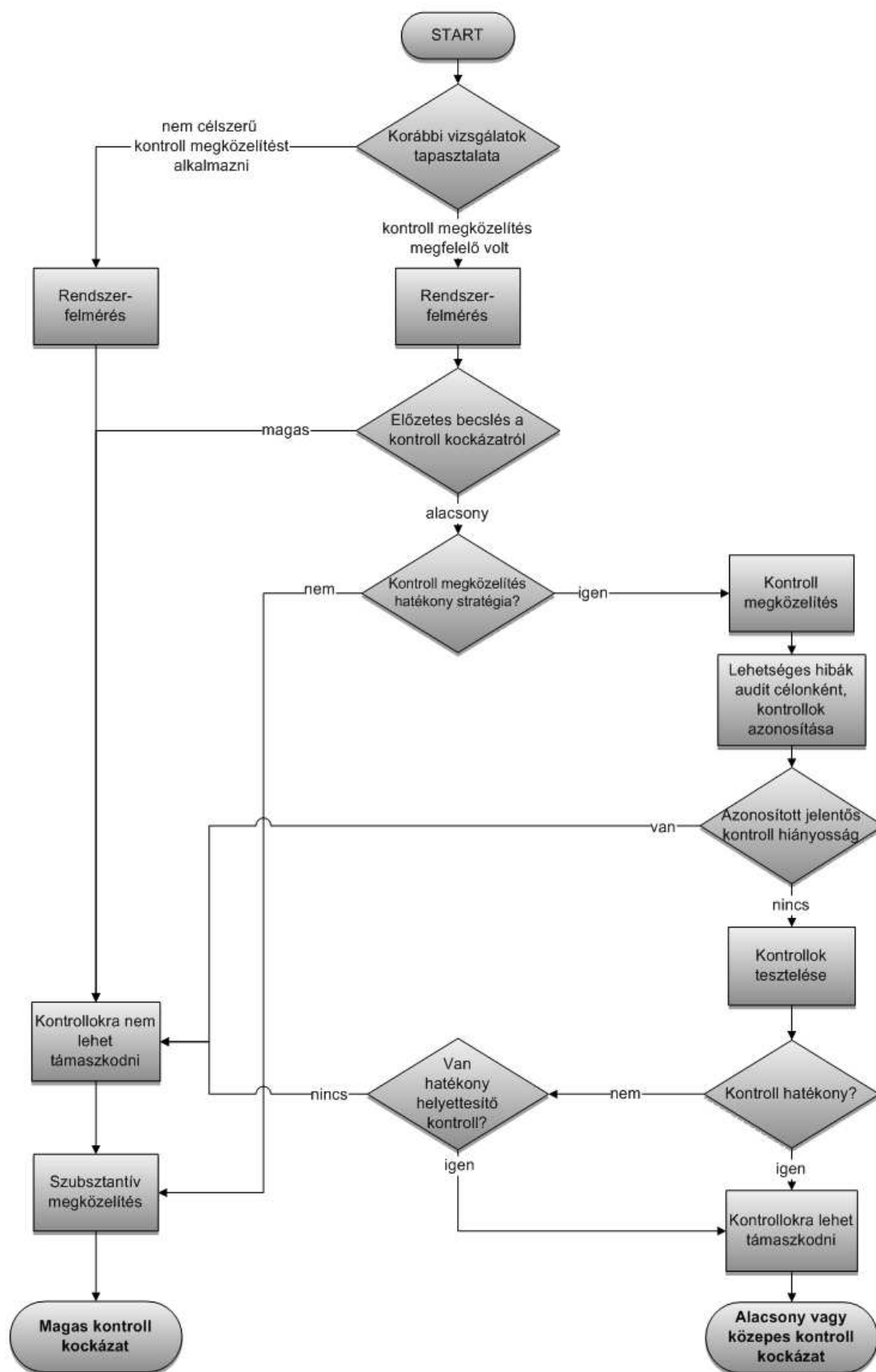
A rendszerfelmérés és az esetlegesen elvégzett kontrollok tesztelése után a könyvvizsgálónak érdemes minősítenie az ellenőrzési kockázat becsült szintjét.

A kontroll kockázat szintjei az alábbiak szerint értelmezhetők:

- **Alacsony:** A kontrollokat előzetesen hatékonynak minősítjük, és kontrollteszteléssel győződünk meg róla, hogy a kontrollok valóban megfelelően működtek az egész vizsgált periódusra vonatkozóan. Ehhez értékelni kell, hogy a gyűjtött bizonyítékok elegendőek-e, illetve megfelelően alátámasztják a kontroll megközelítésünket. Amennyiben nem, át kell értékelni a kontrollok hatékonyságáról szóló minősítésünket. Ha a kontroll tesztelés során kiderült, hogy a kontrollok nem működnek megfelelően, a kontroll kockázat „Magas” lesz.
- **Közepes:** Amennyiben a kontrollok előzetes minősítése hatékony volt, valamint a vizsgált perióduson belül megbizonyosodtunk róla, hogy a perióduson belül a vizsgált esetekben megfelelően működtek, de nem szereztünk elegendő bizonyítékot arról, hogy ezt a teljes időszakra igazolni tudjuk, a kontroll kockázat „közepes” szinten kerülhet megállapításra.
- **Magas:** A kontroll kockázat akkor magas, ha a könyvvizsgálati bizonyítékok azt mutatják, hogy a kontrollok nem hatékonyak, vagy a rendszerfelmérés során a jelentős ügyletsz csoportokra és folyamatokra vonatkozóan gyűjtött információkból az következik, hogy a kontrollok valószínűleg nem lesznek hatékonyak.

Nem szabad elfelejteni, hogy ha előzetesen úgy látja a könyvvizsgáló, hogy a kontroll megközelítés nem járható út a kontrollok és a kontroll-környezet hiányosságai miatt, akkor a könyvvizsgáló a stratégiája kiválasztásakor már előzetesen dönthet úgy, hogy nem fog támaszkodni a kontrollokra, hanem szubsztantív megközelítést választ. Ekkor a kontroll kockázat szintén magas lesz (hiszen kontroll tesztelés híján nem is tud az ellenkezőjéről meggyőződni).

A tavalyi oktatási anyagból álljon itt az a folyamatábra, amelyen bemutattuk a kontroll megközelítés döntési fáját, azaz hogy az előzetes kockázatértékelést követően mi alapján jut el a könyvvizsgáló a kontroll kockázat mértékének megítéléséhez külön-külön, az egyes kritikus területeknél.

8. Könyvvizsgálati munkaprogram tervezése

A könyvvizsgálat során elvégzendő eljárások, tesztek terjedelmét a kockázatbecslés határozza meg. Hozzon bármilyen eredményt a könyvvizsgáló előzetes kockázatbecslése, bizonyos alapvető vizsgálati módszereket mindenképpen el kell végeznie. A könyvvizsgálati munkaprogram tervezése során a könyvvizsgálónak szerepeltetnie kell azokat a teszteket, amelyekre a könyvvizsgálati standardok előírásai alapján szükség van (pl. külső megerősítések a vevőkkel kapcsolatban, részvétel a készletek leltárszámlálásán stb.), ezeken felül pedig a kockázatbecslés függvényében kell kidolgozni az állítások vonatkozásában az elvégzendő feladatok körét. A könyvvizsgáló vizsgált társaságról szerzett tudása, előzetes kockázatbecslése, a rendszerek felmérése során szerzett információi, valamint a kontrollok tesztelésének eredményei (kontroll megközelítés esetén) mind **kihatással vannak az audit programra**. Minden faktor – állításonként – meghatározza az elvégzendő audit munka körét.²

6. FELADAT: Audit program

Az alábbiakban egy könyvvizsgálói audit program dokumentációt talál a **vevőkre vonatkozóan** a SZOLGÁLTATÓ Kft. auditjával kapcsolatban. Nézze át és fejtse ki, hogy mennyire elégedett az audit programmal, annak figyelembevételével, hogy a vevőkön a rendszerekkel kapcsolatban kontrollok tesztelése nem történt, így a rendszerre nem tudunk támaszkodni. A vevő követelések kritikus területnek minősülnek.

Sorszám	Leírás	Készítette	Dátum	Munkalap referencia
1	Végezze el az analitika - főkönyv egyezőség vizsgálatát!			
2	Ellenőrizze le, hogy a 15 kiküldött vevő egyenlegközlő visszaérkezett-e és az értékek egyeznek-e az analitikában szereplő értékekkel! Ahol nem érkezett vissza az egyenlegközlő, ellenőrizze le az év vége után történt pénzbefolyásokat!			
3	Ellenőrizze le a vevők év végi árfolyam-átértékelését!			
4	Ellenőrizze le a 2011-ben kiküldött utolsó 5 és 2012-ben kiküldött első 5 kimenő számlát, hogy megfelelő időszakra lettek-e lekönyvelve az analitikában!			

7. FELADAT: Audit program

Az alábbiakban egy könyvvizsgálói audit program dokumentációt talál a **készletekre vonatkozóan** a SZOLGÁLTATÓ Kft. auditjával kapcsolatban. Nézze át és fejtse ki, hogy mennyire elégedett az audit programmal, annak figyelembevételével, hogy a készletekkel kapcsolatban kontrollok tesztelése nem történt, így a rendszerre nem tudunk támaszkodni. A készletek fontos kritikus területnek minősülnek.

Sorszám	Leírás	Készítette	Dátum	Munkalap referencia
1	Végezze el az analitika - főkönyv egyezőség vizsgálatát!			
2	Ellenőrizze le, hogy a végrehajtási lényegesség 1/8-át meghaladó év végi készletértékek esetében a készleten található értékek alátámasztottak-e teljesített alvállalkozói teljesítményekkel, időelszámolással és a munkaszerződésben található bérrel lett-e kalkulálva a készlet! Ellenőrizze, hogy a tesztelt készletértékek az aláírt szerződések olyan fázisaihoz tartoznak, amelyek még nem kerültek kiszámlázásra a vevők felé!			
3	Ellenőrizze le a készletek év végi besorolását (áru vagy saját termelésű készlet) annak fényében, hogy az adott mérleg soron csak változatlan formában tovább számlázott, vagy saját előállítású szolgáltatások is szerepelnek.			

4	Ellenőrizze le, hogy a végrehajtási lényegesség 1/8-át meghaladó év végi készletértékek esetében a készleten található értékeknek a várható további belső közvetlen költségekkel és bejövő számlákkal növelt készletérték várhatólag megtérül-e a szerződésben foglalt kapcsolódó árbevétellel.			
---	---	--	--	--

8. FELADAT: Audit program

A SZOLGÁLTATÓ Kft. könyvvizsgálata során az **árbevétel** eredménykimutatás sorra kell audit programot kialakítani. Az árbevétel számla kritikus területnek minősült: felmértük az értékesítés folyamatát, meghatároztuk a kritikus utat és megpróbáltunk kontrollokat azonosítani és tesztelni (lásd 5. FELADAT).

Az eddig megszerzett információk alapján a hibák előfordulásának magas valószínűsége miatt elemző eljárások önmagukban nem szolgáltatnak elegendő bizonyosságot az egyenlegek alátámasztására. Ezeket az eljárásokat ettől függetlenül el kell végezni, de a bizonyosságot a tesztelési eljárásokon keresztül kell megszerezni.

Mind a gazdasági események tesztelése (tranzakciós tesztek) és az egyenlegek tesztelése szükséges annak érdekében, hogy megállapítható legyen az előforduló hibák nagysága és jelentősége. A könyvvizsgálati bizonyítékok ezeken az eljárásokon keresztül szerezhetőek meg az állítások vonatkozásában.

A fentiek tükrében készítsen audit programot az árbevétel eredménykimutatás sor év végi vizsgálatára!

		Állítások					
		Létezés / Előfordulás	Teljesség	Elhatárolás	Értékelés és felosztás / Pontosság	Besorolás	Jogok és kötelezettségek
	Adatok tesztelése						

Elemző eljárások								

9. FELADAT

A SZOLGÁLTATÓ Kft. 2011. évi beszámolójának év végi helyszíni vizsgálatát 2012. március közepén bonyolítottuk le. Az ügyfél részéről véglegesnek tekintett, auditra átadott mérleg és eredménykimutatás az alábbi főbb adatokat tartalmazta (az összehasonlíthatóság kedvéért feltüntettük az előző év és a 2011. októberi adatokat millió forintban):

	2010. 12.31.	2011. 10.31.	2011. 12.31.		2010. 12.31.	2011. 10.31.	2011. 12.31.
Immateriális javak	200	350	420	Jegyzett tőke	400	400	400
Tárgyi eszközök	500	480	470	Eredménytartalék	72	268	268
Vevők	400	740	640	MSZE	196	80	250
Pénzeszköz	20	10	10	Szállítók	130	220	110
Készletek	220	50	500	Kapcsolt váll. sz. r. l. köt.	515	640	900
Egyéb követelések	2	10	60	Egyéb kötelezettség	15	12	122
Aktív időbeli elhatárolások	88	120	100	Passzív időbeli elhatárolás	102	140	150
Eszközök összesen	1 430	1 760	2200	Források összesen	1 430	1 760	2200

	2010.12.31.	2011.10.31.	2011.12.31
Árbevétel	1 200	700	1 400
Adózás előtti eredmény	240	100	285
Adózott eredmény	196	80	250
Mérlegfőösszeg	1 430	2 060	2 200
Saját tőke	668	748	918

A korábbi információkkal viszonylag ellentétben a legnagyobb vevők elvesztése ellenére mégis meghaladta az árbevétel a tavalyi szintet és az éves tervet is. Az adózás előtti eredmény éppen elérte a tervet EUR-ban számítva.

Az árbevétel számlák kartonjainak áttekintése során nagy számú és összegű tranzakciót találtunk év végéhez közel. A főkönyvelő elmondása szerint több nagy fejlesztési projekt év vége előtt zárult le, amelyeket kiszámláztak még decemberben, vagy 2012. január elején az ügyfeleknek (2011-re vonatkozóan). Ennek köszönhetően sikerült teljesíteni mind az árbevétel, mind az eredmény tervet.

FELADAT: A fenti információkat figyelembe véve döntse el, hogy szükséges-e módosítani a korábbi kockázatbecslést, a lényegességi értékeket vagy a kritikus területek meghatározását!

Van-e olyan terület, ahol a fenti információk miatt változtatna a korábban kidolgozott audit programon?

9. Könyvvizsgálati eltérések értékelése

A könyvvizsgáló célja, hogy lehetőleg ne maradjanak nem könyvelt audit eltérések, ezért arra kell törekedni, hogy az azonosított eltéréseket javítsák. Amikor könyvvizsgálati eltérést azonosítunk, mérlegeljük, miért nem előzte meg/javította ki az eltérést az ügyfél kontroll rendszere. Amennyiben a hibát a kontroll rendszerben bekövetkező változtatás, vagy a kontroll rendszer rossz működése okozta, át kell értékelni a kontroll rendszernek arról a részéről alkotott véleményünket, amely számlacsoportnál az eltérés keletkezett.

A tavalyi oktatási anyagban részletesen foglalkoztunk az egyes eltérés-típusok bemutatásával, és azok következményeivel a további könyvvizsgálói munkára vonatkozóan. Most egy gyakorlati példán keresztül is bemutatjuk a követendő teendőket, ha egy minta vizsgálata során a könyvvizsgáló eltérést talál.

10. FELADAT

A vevők mérleg sor vizsgálata során elvégeztük a vevői egyenlegek köröztetését. A populációból (640 millió Ft, amely 120 vevőhöz köthető) MUS (Monetary Unit Sampling) mintavételi eljárással választottunk mintát, amely 20 tételt tartalmaz és az egyenleg 70%-át fedi le (448 mFt).

A köröztetés eredményeként az alábbi 3 esetben találtunk eltérést, a többi esetben egyezett az egyenleg (minden egyenlegközlő visszaérkezett):

Vevő	Egyenleg (millió Ft)	analitika	Visszaigazolt egyenleg (millió Ft)	Eltérés (millió Ft)
Alfa Kft.		20	18,5	1,5
Béta Zrt.		35	32,5	2,5
Cebit Kft.		25	23	2
Összesen		80		6

Az eltérések oka mindhárom esetben ugyanaz: a vevők nem ismerik el a december havi számlák egyik elemét azért, mert túlszámlázás történt. A szerződéseket a számlákhoz egyeztetve kiderül, hogy valóban a SZOLGÁLTATÓ Kft. értékesítési asszisztense nem frissítette egy szerződésmódosítást követően a szerződött egységeket az árazási Excel mátrixban, ezért a pénzügy a korábbi egységeken állította ki a számlákat.

FELADAT: Döntse el, hogy a fenti eredmények alapján hogyan folytatná a tesztet! Kell-e további mintára köröztetést végezni és fel kell-e adni valamit a le nem könyvelt eltérések listájára?

11. FELADAT

Az előző feladatot folytatva arra a következtetésre jutunk, hogy ki kell terjeszteni a vizsgálatot, mert a hibák rendszerhibára vezethetők vissza és az extrapolált hiba ($6 \text{ mFt} / 70\% = 8,57 \text{ mFt}$ a teljes populációra vetítve) meghaladja a végrehajtási lényegességet. Emiatt további 30 egyenleget választunk ki tesztelésre, amelyek így már összesen a vevő egyenleg 90%-át lefedik (576 millió Ft). Ezek a kiküldött egyenlegközlők is visszaérkeztek és 1 további hibát találtunk bennük (ugyanabból az okból kifolyólag). Így a 4 eltérő egyenlegközlő végül az alábbi:

Vevő	Egyenleg analitika (millió Ft)	Visszaigazolt egyenleg (millió Ft)	Eltérés (millió Ft)
Alfa Kft.	20	18,5	1,5
Béta Zrt.	35	32,5	2,5
Cebit Kft.	25	23	2
Gréta Zrt.	3	2,8	0,2
Összesen	83		6,2

FELADAT: Mi lesz a teszt konklúziója a fentiek után? Melyek a könyvvizsgáló további teendői, ha az ügyfél nem hajlandó a tételeket könyvelni, bár egyértelmű, hogy az eltérések könyvelési hibákat takarnak? Mi a teendő akkor, ha lekönyveli az ügyfél az eltéréseket?

12. FELADAT

Az év végéhez közeli kiszámlázások kapcsán az egyik folyamatban lévő nagy projektről az alábbi információkat gyűjtöttük:

- A vevővel 2011 októberében kötötték meg a szerződést komplex számlázási megoldásra, a fejlesztés novemberben megkezdődött. A befejezés határideje a szerződés szerint 2012. március 31.
- A megállapodás szerint a projekt több fázisból áll, a szerződésben meghatározott mérföldkövek az alábbiak:
  - 1) A projekt során egy egyedi szoftver licenc kerül átadásra, amelyet az ügyfél rendszerére kell integrálni. Ezt a speciális számlázó szoftvert ráillesztik az ügyfél informatikai környezetére. Ennek telepítési határideje a szerződés szerint 2011. december 31. Ezt a szoftvert a Társaság anyavállalatától vásárolja, a telepítést az anyavállalat ideküldött szakemberei végzik. A tulajdonjog a telepítéskor száll át.
  - 2) A második fázisban az „üres” szoftver paraméterezése zajlik. Ebben a szakaszban beállítják a szoftver működését és felkészülnek a tesztelésre. A fázis határideje 2012. január 31.
  - 3) A harmadik szakaszban tesztelik a szoftver működését, pontosítják a paraméterezést és kijavítják a felmerült hibákat. A sikeres tesztet követően indulhat az éles működés. Határidő 2012. március 31.
  - 4) Az éles üzem során a következő 5 évben erre a szoftverre nyújtanak támogatást.
- A szerződés szerint minden szakasz teljesítését a felek átadás-átvételi jegyzőkönyvekkel dokumentálják.
- A szerződésben a fenti mérföldkövekhez az alábbi fizetési ütemezés tartozik:
  - 1) Az első fázis végén a teljes összeg 20%-a, azaz 10 millió Ft. Ezt a tételt decemberben kiszámlázta a Társaság az ügyfélnek.
  - 2) A második fázis végén a teljes összeg 30%-a, azaz 15 millió Ft. Ezt a tételt januárban kelt számlán számlázta ki az ügyfél (december 31-es teljesítési dátummal) a vevőnek.
  - 3) A projekt végén a fennmaradó 50%, azaz 25 millió Ft.
  - 4) Az éles üzemből minden évben 10 millió Ft bevétel fog keletkezni az átadást követő 5 éven keresztül.
- A projekt végrehajtása során a Társaság részben saját, részben anyavállalati erőforrásokat használ az egyes fázisokban:
  - 1) Maga a szoftver az anyavállalatától származik, amelynek licence 30 millió Ft-ba kerül. A külföldi szakértők költsége 10 millió Ft, amelyet szintén leszámlázott az anyavállalat. A saját informatikusok költsége munkaidő elszámolás alapján 5 millió Ft ebben a szakaszban. A telepítés 2011. december 10-én megtörtént, ezt felek által aláírt teljesítési jegyzőkönyv igazolja.
  - 2) A paraméterezést szintén a külföldi kollégák segítségével végzik a saját informatikusok. Az anyavállalat által januárban (decemberre vonatkozóan) leszámlázott összeg 15 millió Ft, a munkaidő nyilvántartás szerint a 2. fázissal kapcsolatos belső költség 5 millió Ft. Az ügyfél elmondása szerint a 2. fázis befejeződött decemberben.

- 3) A harmadik fázist kizárólag a saját fejlesztők bonyolítják, arra nem fognak számlát kapni az anyavállalattól. A harmadik fázisra tervezett belső költség 15 millió Ft volt.
  - 4) Éles üzem kezdete várhatóan áprilisra csúszik, mivel az audit időpontjában a projekt még nem zárult le, mert a tesztüzem során talált hibák kijavítása zajlik.
- A dokumentumokat áttekintve a 2. fázis teljesítési jegyzőkönyvének vevő általi elfogadási dátuma 2012. január 10. Az ügyfél elmondása alapján a paraméterezés készen volt december 31-re, csak az év vége miatt lassabb volt a dokumentálás, ami áthúzódott januárra és csak januárban fogadta el a vevő ennek a fázisnak a teljesítését.
  - A Társaság könyvelését áttekintve év végével összesen 25 millió Ft árbevétel (1. és 2. fázis 10+15 millió Ft), és 65 millió Ft készlet található a könyvekben (1. fázis: 30+10 mFt anyavállalat, 5 mFt saját, 2. fázis: 15 mFt anyavállalat 5 mFt saját).

FELADAT: A fenti információk birtokában döntse el, az adott projekttel kapcsolatban a könyvvizsgálónak milyen speciális megfontolásokat kell még figyelembe venni a **6. 7. és 8. pontban megfogalmazott programpontokon túl, vagy azokkal kapcsolatban**. A fenti három felsorolt feladatban a vevők, a készlet és az árbevétel ellenőrzését végzi a könyvvizsgáló.

10. Jogi levéllel kapcsolatos könyvvizsgálói munka

Fontos terület a könyvvizsgálat során a vizsgált társaságot érintő lezárt, illetve még folyamatban lévő vagy lehetséges jogi ügyek következményeinek értékelése, minősítése a társaság működésére vonatkozóan és beszámoló szempontjából. Az 501. témaszámú Standard szerint a könyvvizsgálónak azonosítania kell a peres és egyéb jogi ügyeket, amelyek a lényeges hibás állítás kockázatát okozhatják. Ennek során a könyvvizsgáló az alábbi eljárásokat végzi el:³

- a) a vezetéssel és adott esetben a gazdálkodó egység egyéb munkatársaival, köztük a belső jogi tanácsadóval készített interjú;
- b) az irányítással megbízott személyek megbeszéléseiről készült jegyzőkönyvek, valamint a gazdálkodó egység és külső jogi tanácsadói közötti levelezés felülvizsgálata; továbbá
- c) jogi költség számlák felülvizsgálata.

Legutóbbi azért különösen fontos, mivel lehetnek olyan, a társaság alkalmazottai, vezetése által akár véletlenül, akár szándékosan nem említett ügyek, jogi képviselők, amelyeket a jogi költségek vizsgálata során azonosítani lehet. A könyvvizsgáló akár csalásra utaló jelet is találhat, amennyiben a jogi költségek vizsgálata során valószínűsíthető, hogy a vezetőség valamilyen tényt szándékosan eltitkol. A jogi költségek vizsgálatával magasabb bizonyosság szerezhető arról, hogy a könyvvizsgáló teljes körűen tájékoztatást kapott-e a társaságnál folyamatban lévő jogi ügyekkel kapcsolatban.

A jogi képviselővel való kommunikációt a könyvvizsgálónak a vezetés által készített és a könyvvizsgáló által elküldött interjúlevélen keresztül kell megtennie, amelyben felkéri a gazdálkodó egység külső jogi tanácsadóját, hogy közvetlenül a könyvvizsgálóval kommunikáljon. A jogi levéllel kapcsolatos fontos követelmény, hogy a választ a jogi képviselő közvetlenül a könyvvizsgálónak címezze (és juttassa el), a könyvvizsgáló ne a jogász által a vizsgált társaságnak címzett nyilatkozatot kapjon a társaság vezetésétől.

A 700. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard⁴ szerint a könyvvizsgáló számára előírás, hogy a könyvvizsgálói jelentés dátumaként nem határozhat meg korábbi dátumot, mint amikor a pénzügyi kimutatásokra vonatkozó könyvvizsgálói vélemény megalapozásához elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyítékot szerzett. A peres ügyek és egyéb jogi igények állapotára vonatkozóan a könyvvizsgálói jelentés dátumáig könyvvizsgálati bizonyíték szerezhető a releváns ügyek kezeléséért felelős vezetéssel – beleértve a belső jogi tanácsadót is – készített interjú segítségével.⁵ A gyakorlatban ezért célszerű aktualizált információkat kérni a vállalkozás külső jogi tanácsadójától a könyvvizsgálói jelentés várható dátumára vonatkozóan. Ez a levél lehet akár egy rövid nyilatkozat a jogász részéről összefoglalva csak a korábbi jogi levél óta történt változásokat, amennyiben voltak. Ha nem voltak változások, akkor csak arról tesz nyilatkozatot a jogi képviselő egy későbbi dátummal, hogy a korábbi levelében foglalt tények még mindig fennállnak.

Kisebb gazdálkodó egységek könyvvizsgálatánál gyakran előfordul, hogy a társaság nem rendelkezik állandó jogi képviselővel, így az esetleges jogi ügyekről a könyvvizsgáló nem tud külső információkat szerezni. Ezekben az esetekben a könyvvizsgálónak meg kell kérnie a vezetést és adott esetben az irányítással megbízott személyeket, hogy írásban nyilatkozzanak arról, hogy minden olyan ismert tényleges és lehetséges peres ügyet és jogi igényt, amelynek hatásai figyelembe veendőek a pénzügyi kimutatások készítésekor, közöltek a könyvvizsgálóval, és azokat elszámolták és közzétették a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvekkel összhangban. Ezt a nyilatkozatot célszerű a vezetőség teljességi nyilatkozatában szerepeltetni.

Amennyiben:

- a) a vezetés nem hajlandó engedélyezni a könyvvizsgálónak azt, hogy kommunikáljon vagy találkozzon a gazdálkodó egység külső jogi tanácsadójával, vagy a gazdálkodó egység külső jogi tanácsadója nem hajlandó megfelelően válaszolni az interjúlevélre, vagy tilos számára a válaszadás, és
- b) a könyvvizsgáló nem tud elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyítékot szerezni alternatív könyvvizsgálati eljárások végrehajtásával,

akkor a könyvvizsgálónak minősítenie kell a könyvvizsgálói jelentésben lévő véleményt a 705. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standarddal összhangban.⁶

13. FELADAT

A SZOLGÁLTATÓ Kft. könyvvizsgálata során az alábbi jogi levél érkezett a Társaság egyetlen jogászatól az ügyvezető és a főkönyvelő e-mail címére pdf formátumban, amelyet főkönyvelő küldött át a könyvvizsgálónak szintén e-mailben:

SZOLGÁLTATÓ Kft. ügyvezetője részére

Tárgy: jogi ügyek összefoglalója

Tisztelt Ügyvezető Úr!

Társaságuk könyvvizsgálójától irodánkhoz érkezett a kérés, hogy nyilatkozzunk azokról az ügyekről, amelyekben irodánk képviselte Társaságukat a 2011-es év során. Az alábbiakban összefoglaljuk a folyamatban lévő, illetve 2011 során lezárult jogi ügyeket:

- 1) A Társaság egyik vevője ellen (ALFACOM Kft.) felszámolási eljárást kezdeményeztünk 22.305 eFt bruttó követelés + késedelmi kamat meg nem fizetése miatt. A felszámolási eljárás megindítása előtt az ALFACOM Kft.-nek postázott felszólító leveleinkre nem jött válasz, bár azokat dokumentáltan átvették. A felszámolási eljárás megindításához szükséges dokumentumokat 2011.11.22-én küldtük meg a bíróságnak. A bíróság elrendelte az adós felszámolását, amely 2012.02.13-án jelent meg a Céglözlönyben. A kijelölt felszámolóval felvettük a kapcsolatot, a hitelezői bejelentés és a szükséges díj megfizetése határidőben megtörtént. Véleményünk szerint a behajthatóságnak kevés a valószínűsége, mivel a felszámoló szóbeli tájékoztatása alapján a felszámolás alatt lévő társaság kötelezettségei jóval meghaladják a társaság vagyonát.
- 2) A Társaság peres eljárást kezdeményezett a GAMMATEL Zrt. ellen 2011 folyamán. Az ügy lényege, hogy a GAMMATEL Zrt. a 2011.06.28-án neki átadott, és 2012.07.02-án kiszámlázott egyedi számlázó szoftver 3. részmodulját nem hajlandó átvettnek tekinteni (és ebből adódóan a 34.000 eFt + Áfa összegű számlát is visszaküldte), mivel véleménye szerint nem felel meg a szerződésben meghatározott specifikációnak. Emiatt – bár az első 2 részmodul számláit kifizette – azon a véleményen van, hogy az átadott szoftver a leszállított formában használhatatlan. A bíróság 2012. március 10-re tűzte ki az első tárgyalási napot.
- 3) A 2. pontban leírt véleményeltérés kapcsán a GAMMATEL Zrt. beperelte a Társaságot arra hivatkozva, hogy a leszállított számlázó rendszer rossz működése miatt okozott károkat a Társaság térítse meg számára. A szoftver hibáinak sürgős elhárítására más alvállalkozókat kellett igénybe vennie, amelynek a költsége 5.000 eFt + Áfa volt. A GAMMATEL Zrt. követeli továbbá vissza a leszállított 2 részmodul általa kifizetett árát, amely összege 60.000 eFt + Áfa volt. A beadvány szerint ezen felül jelentős presztízavesztés érte a GAMMATEL Zrt.-t, mivel a szoftver hibáiból adódóan sorozatosan helytelen számlákat postázott az ügyfeleinek. A helytelen számlák javítása jelentős belső erőforrást is lekötött. Emiatt nem vagyoni kártérítés címén a GAMMATEL Zrt. 150 millió Ft-ot követel a Társaságtól. A GAMMATEL Zrt. követelése tehát összesen 65.000 eFt + Áfa vagyoni, valamint 150.000 eFt

nem vagyoni kártérítés, valamint ezek kamatai. Tárgyalás 2012 júliusára van kitűzve az ügyben. Véleményünk szerint az ügy jelenlegi szakaszában nem állapítható meg, hogy mekkora kártérítést állapít meg a bíróság a GAMMATEL részére, de az igazoltan felmerült jogos alvállalkozói költségek egy részének megtérítésére valószínűsíthetően kötelezik a Társaságot. A már leszállított modulokra vonatkozó díj-visszatérítési igény véleményünk szerint a szerződés szerint megalapozatlan.

A fentiekén kívül – jelen levelünk kiadásának dátumáig – nem volt tudomásunk arról, hogy a Társaság alperesként vagy felperesként jogi ügyben érintett lett volna.

Budapest, 2012. február 20.

Dr. XYZ ügyvéd

FELADAT: Fogalmazza meg az érkezett jogi levéllel kapcsolatos észrevételeit! Milyen hatással vannak a leírtak a könyvvizsgálati munka további folyamatára?

11. Könyvvizsgálói jelentés

Amennyiben a könyvvizsgáló a felülvizsgálat során megállapítja, hogy az éves beszámoló (az egyszerűsített éves beszámoló, vagy összevont (konszolidált) éves beszámoló) a vállalkozó vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről megbízható és valós képet ad, a felülvizsgálat során sem törvénysértést, sem szabálytalanságot nem tapasztalt és ezért az éves beszámolóban, az egyszerűsített éves beszámolóban foglaltakkal egyetért, **hitelesítő záradékot** ad.

Ha az éves beszámoló, az egyszerűsített éves beszámoló, az összevont (konszolidált) éves beszámoló egészében vagy részben nem felel meg a törvény előírásainak és a valóságnak, akkor a **hitelesítő záradék helyett korlátozott vagy elutasító záradékot ad** a záradék korlátozása vagy elutasítása okainak részletes feltüntetésével. Ha a könyvvizsgáló nem tud záradékot adni, mert ahhoz nem tudott elegendő és megfelelő könyvvizsgálói bizonyítékot szerezni, akkor a **záradék megadásának elutasítását** (az elutasítás okainak részletes feltüntetésével) tartalmazó független könyvvizsgálói jelentést kell letétbe helyezni, illetve közzétenni.

A 705. témaszámú standard (A független könyvvizsgálói jelentésben szereplő vélemény minősítései) bemutatja a könyvvizsgálói vélemény minősítésének típusait. Az alábbi táblázatban látható, hogyan befolyásolja a megadandó véleményt a könyvvizsgálónak a **minősítést előidéző kérdés jellegére** és arra vonatkozó megítélése, hogy az adott kérdés pénzügyi kimutatásokra gyakorolt hatásai vagy lehetséges **hatásai átfogóak-e**:

<i>A minősítést előidéző kérdés jellege</i>	<i>A könyvvizsgáló arra vonatkozó megítélése, hogy átfogóak-e a pénzügyi kimutatásokra gyakorolt hatások vagy lehetséges hatások</i>	
	<i>Lényeges, de nem átfogó</i>	<i>Lényeges és átfogó</i>
A pénzügyi kimutatások lényeges hibás állítást tartalmaznak	Korlátozott vélemény	Ellenvélemény
Az elegendő és megfelelő könyvvizsgálói bizonyíték szerzésére való képtelenség	Korlátozott vélemény	Véleménynyilvánítás visszautasítása

Felhívjuk a kollégák figyelmét, hogy a könyvvizsgálói jelentés szövege 2012-ben megváltozott! A jelen jegyzetben található feladatok megoldásainak esetében (mivel azok 2011-es beszámolókra vonatkoznak) még a 2011-re alkalmazandó szöveg került feltüntetésre. A 2012. január 1-jén vagy azt követően kezdődő időszakokra vonatkozó pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatára alkalmazandó jelentés szövege az alábbi:

Független könyvvizsgálói jelentés

A (Cégnév) részvényeseinek/tulajdonosainak

Az éves beszámolóról készült jelentés

Elvégeztem(ük) a (Cégnév) (a vizsgált szervezet) mellékelt 20X1. évi éves beszámolójának a könyvvizsgálatát, amely éves beszámoló a 20X1. december 31-i fordulónapra elkészített mérlegből – melyben az eszközök és források egyező végösszege [XXX.XXX] E Ft, a mérleg szerinti eredmény [XXX.XXX] E Ft (nyereség/veszteség) –, és az ezen időponttal végződő évre vonatkozó eredménykimutatásból, valamint a számviteli politika meghatározó elemeit és az egyéb magyarázó információkat tartalmazó kiegészítő mellékletből áll.

A vezetés felelőssége az éves beszámolóért

A vezetés felelős az éves beszámolónak a számviteli törvényben foglaltakkal összhangban történő elkészítéséért és valós bemutatásáért, valamint az olyan belső kontrollokért, amelyeket a vezetés szükségesnek tart ahhoz, hogy lehetővé váljon az akár csalásból, akár hibából eredő lényeges hibás állításoktól mentes éves beszámoló elkészítése.

A könyvvizsgáló felelőssége

Az én felelősségem (a mi felelősségünk) az éves beszámoló véleményezése könyvvizsgálatom(unk) alapján. Könyvvizsgálatom(unkat) a magyar Nemzeti Könyvvizsgálati Standardokkal és a könyvvizsgálatra vonatkozó – Magyarországon érvényes – törvényekkel és egyéb jogszabályokkal összhangban hajtottam(tuk) végre. Ezek a standardok megkövetelik, hogy megfeleljek(ünk) az etikai követelményeknek, valamint hogy a könyvvizsgálatot úgy tervezzem(zük) meg és hajtsam(uk) végre, hogy kellő bizonyosságot szerezzek(zünk) arról, hogy az éves beszámoló mentes-e a lényeges hibás állításoktól.

A könyvvizsgálat magában foglalja olyan eljárások végrehajtását, amelyek célja könyvvizsgálati bizonyítékot szerezni az éves beszámolóban szereplő összegekről és közzétételekről. A kiválasztott eljárások, beleértve az éves beszámoló akár csalásból, akár hibából eredő, lényeges hibás állításai kockázatainak felmérését is, a könyvvizsgáló megítélésétől függnének. A kockázatok ilyen felmérésekor a könyvvizsgáló az éves beszámoló gazdálkodó egység általi elkészítése és valós bemutatása szempontjából releváns belső kontrollt azért mérlegeli, hogy olyan könyvvizsgálati eljárásokat tervezzen meg, amelyek az adott körülmények között megfelelőek, de nem azért, hogy a gazdálkodó egység belső kontrolljának hatékonyságára vonatkozóan véleményt mondjon. A könyvvizsgálat magában foglalja továbbá az alkalmazott számviteli politikák megfelelőségének és a vezetés által készített számviteli becslések ésszerűségének, valamint az éves beszámoló átfogó prezentálásának értékelését is.

Meggyőződésem(ünk), hogy a megszerzett könyvvizsgálati bizonyíték elegendő és megfelelő alapot nyújt könyvvizsgálói véleményem(ünk) megadásához.

Vélemény

Véleményem(ünk) szerint az éves beszámoló megbízható és valós képet ad a vállalkozó (Cégnév) 20X1. december 31-én fennálló vagyoni és pénzügyi helyzetéről, valamint az ezen időponttal végződő évre vonatkozó jövedelmi helyzetéről a számviteli törvényben foglaltakkal összhangban.

Egyéb jelentéstételi kötelezettség: Az üzleti jelentésről készült jelentés

Elvégeztem(ük) a (Cégnév) (a vizsgált szervezet) mellékelt 20X1. évi üzleti jelentésének a vizsgálatát.

A vezetés felelős az üzleti jelentésnek a számviteli törvényben foglaltakkal és a Magyarországon

elfogadott általános számviteli elvekkel összhangban történő elkészítéséért. Az én (a mi) felelősségem(ünk) az üzleti jelentés és az ugyanazon üzleti évre vonatkozó éves beszámoló összhangjának megítélése. Az üzleti jelentéssel kapcsolatos munkám(nk) az üzleti jelentés és az éves beszámoló összhangjának megítélésére korlátozódott és nem tartalmazta egyéb, a Társaság nem auditált számviteli nyilvántartásaiból levezetett információk áttekintését.

Véleményem(ünk) szerint a (Cégnév) 20X1. évi üzleti jelentése a (Cégnév) 200X1. évi éves beszámolójának adataival összhangban van.

Keltezés

<u>Könyvvizsgáló cég képviselőjének aláírása</u>	<u>Kamarai tag könyvvizsgáló aláírása</u>
<u>Képviselőre jogosult neve</u>	<u>Kamarai tag könyvvizsgáló neve</u>
<u>Könyvvizsgáló cég neve</u>	<u>Nyilvántartási szám</u>
<u>Könyvvizsgáló cégszékhelye</u>	
<u>Nyilvántartási szám</u>	

Az 580. témaszámú standard előírja, hogy a vezetőség írásbeli nyilatkozatát a könyvvizsgálónak címzett teljességi nyilatkozatba kell belefoglalni.

A Kamara által honlapján közzétett „Kézikönyv a kis és középvállalkozások könyvvizsgálatához a Nemzeti Könyvvizsgálati Standardok alapján – 2011. évi aktualizált változat” tartalmaz egy teljességi nyilatkozat mintát, az alábbiak szerint:

(ÜGYFÉL fejléces papírja)

(A könyvvizsgáló részére)

Dátum: A könyvvizsgálati bizonyítékok összegyűjtése befejezésének napja, amely azonos a könyvvizsgálói jelentés és az éves beszámoló dátumával is

A jelen teljességi nyilatkozat az **ÜGYFÉL NEVE** („a Társaság”) **200X.** december 31-i éves beszámolójának (a mérleg, az eredménykimutatás és a kiegészítő melléklet együtt: „a pénzügyi kimutatások”) Önök által elvégzett könyvvizsgálatával kapcsolatosan készült, amely könyvvizsgálatnak az a célja, hogy véleményt nyilvánítson arról, hogy az éves beszámoló megbízható és valós képet ad a 2000. évi C. törvénnyel ("a Számviteli törvény") összhangban.

Elvégezve mindazt az információkérést, amelyet szükségesnek tartottunk a nyilatkozatunk megadásához legjobb tudomásunk és meggyőződésünk szerint megerősítjük az alábbiakat:

Pénzügyi kimutatások

1. Tisztában vagyunk azzal, hogy a könyvvizsgálatot azzal az alapfeltételezéssel végzik, hogy a

- vezetés és az irányítással megbízott személyek elismerték és értik, hogy felelősséggel tartoznak a pénzügyi kimutatásoknak a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvekkel összhangban történő elkészítéséért, beleértve, ahol releváns, azok valós bemutatását.
2. Felelősségünk az olyan belső kontroll kialakítása és működtetése, amelyet a vezetés és az irányítással megbízott személyek szükségesnek határoznak meg ahhoz, hogy lehetővé tegye olyan pénzügyi kimutatások készítését, amelyek nem tartalmaznak akár csalásból, akár hibából eredő lényeges hibás állítást.
  3. Teljesítettük a könyvvizsgálati megbízási szerződésben rögzített kötelezettségeinket, amelynek megfelelően a mi felelősségünk volt a pénzügyi kimutatások Számviteli törvénnyel összhangban történő elkészítése és bemutatása, valamint meggyőződésünk, hogy a pénzügyi kimutatások megbízható és valós képet adnak a cég vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről.
  4. A számviteli becslések készítése során, beleértve a valós értéken értékelteket, az általunk alkalmazott jelentős feltételezések ésszerűek.
  5. A kapcsolt felek közötti viszonyok és ügyletek elszámolása és közzététele a Számviteli törvénnyel összhangban történt.
  6. Elvégeztünk minden olyan módosítást, amely a mérleg fordulónapja utáni időszakban történt események miatt a pénzügyi kimutatások tekintetében kiigazítást igényelt.
  7. Mérlegeltük a jelen levelünkhöz csatolt⁷, nem helyesbített könyvvizsgálati eltérések jegyzékét. Megerősítjük, hogy a pénzügyi kimutatásokban szereplő nem helyesbített hibás állítások hatása nem lényeges sem egyedileg, sem összességében a pénzügyi kimutatások egészére nézve. Az elszámolásokban maradó, az adózásban feltárt nem jelentős, de ki nem javított hibák egyeztetésének és javításának felelőssége a vezetést terheli.
  8. A tulajdonosok, vezetés ellenőrzési rendszere révén megfelelően kezeli a csalás, hamisítás kockázatát.
  9. [Bármely olyan kérdés, amelyet a könyvvizsgáló megfelelőnek gondolhat]
  10. Nincs tudomásunk egyéb bárminemű lényeges tartozásról vagy követelésről, amely jelentősen befolyásolná a cégünk pénzügyi helyzetét.
  11. Nincsenek a Társasággal szemben olyan nem érvényesített igények, amik az ügyvédünk véleménye szerint érvényesíthetők lennének.
  12. A számviteli nyilvántartás, ami a pénzügyi információ alapja, pontosan és megbízhatóan, megfelelő részletességgel tükrözi a cégünknek és leányvállalatainak ügyleteit.
  13. A cégünk megfelelő jogcímmel rendelkezik valamennyi tulajdonában lévő eszköz felett, azokat a közölt jelzálogon kívül egyéb zálog nem terheli.
  14. Szerződéseink mindazon szempontjainak eleget tettünk, melyek nem teljesítés esetén lényegesen befolyásolnák a pénzügyi kimutatásokat.
  15. A Számviteli törvénnyel összhangban számoltuk el a származékos termékeket és a fedezeti ügyleteket, beleértve annak a fedezeti kapcsolatra, a Társaság fedezeti ügylettel kapcsolatos kockázatkezelési céljaira és stratégiáira, valamint a hatékonyság kezdeti és folyamatos mérésére vonatkozó formális dokumentáció elkészítésére vonatkozó előírásait.
  16. A pénzügyi kockázati kitettségre és pénzügyikockázat-kezelési céljainkra és politikáinkra vonatkozó információkat a Számviteli törvénnyel összhangban megfelelően bemutattuk az üzleti jelentésben.
  17. Nem merültek fel olyan jelentős kérdések, amelyek szükségessé tennék az előző évi pénzügyi kimutatások ismételt közzétételét vagy az előző időszaki hibák korrigálásának külön (harmadik) oszlopban történő megjelenítését a tárgyidőszaki pénzügyi kimutatásokban.
  18. A következőket megfelelően közzétettük a kiegészítő mellékletben a Számviteli törvénnyel

összhangban:

- a Számviteli törvény által előírt, továbbá a Társaság vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről szóló megbízható és valós kép tulajdonosok, befektetők és hitelezők részére történő bemutatásához szükséges számszerű adatokat és magyarázatokat
  - a Társaság számviteli politikájának meghatározó elemeit és azok tárgyévi változását, a változás eredményre gyakorolt hatását.
  - A mérlegen kívüli tételeket, azok jellegét, kockázatait.
19. Megfelelően közzétettük a kiegészítő mellékletben azokat az eseményeket vagy körülményeket, amelyek jelentős kétséget vethetnek fel a Társaság vállalkozás folytatására való képességével kapcsolatban, valamint ezen események vagy körülmények kezelésével kapcsolatos terveinket.

Teljes mértékben közzétettük azokat a lényeges bizonytalanságokat, amelyek jelentős kétséget vethetnek fel a vállalkozás folytatásának képességével kapcsolatban.

A rendelkezésre bocsátott információ

1. Megadtuk Önöknek az alábbiakat:
  - valamennyi információt, például nyilvántartásokat és dokumentumokat, valamint egyéb anyagokat, amelyek relevánsak a pénzügyi kimutatások elkészítése és bemutatása szempontjából
  - a további információkat, amelyeket kértek tőlünk, valamint
  - a korlátlan hozzáférést a gazdálkodó egységnél lévő személyekhez.
2. Valamennyi ügylet rögzítése megtörtént a számviteli nyilvántartásokban, és azokat a pénzügyi kimutatások tükrözik.
3. Közöltük Önökkel, hogy megítélésünk szerint mekkora annak kockázata, hogy a pénzügyi kimutatások csalás következtében lényeges hibás állításokat tartalmaznak.
4. Közöltük Önökkel a Társaságot érintő, az alábbiakban felsoroltak részvételével elkövetett csalással vagy vélt csalással kapcsolatos valamennyi információt, amelyről tudomásunk van:
  - vezetés
  - a belső ellenőrzésben fontos szerepet játszó munkatársak, vagy
  - mások, akik esetében a csalásnak lényeges hatása lehetett a pénzügyi kimutatásokra.
5. Közöltünk Önökkel minden információt bármely, a Társaság pénzügyi kimutatásait érintő, munkavállalók, korábbi munkavállalók, elemzők, szabályozók vagy mások által tett, csalásra vagy vélt csalásra vonatkozó állításról.
6. Közöltünk Önökkel minden ismert törvényi és szabályozási meg nem felelést vagy vélt meg nem felelést, amelynek hatásait figyelembe kell venni a pénzügyi kimutatások elkészítésekor.
7. Közöltük Önökkel, hogy melyek a Társaság kapcsolt felei, valamint mindazokat a kapcsolt felek közti viszonyokat és ügyleteket, amelyekről tudomásunk van.

[Bármely olyan kérdés, amelyet a könyvvizsgáló megfelelőnek gondolhat]

8. *Közöltük Önökkel a belső ellenőrzés minden hiányosságát, amelyről tudomásunk van.*

9. Az alábbi ügyletekkel kapcsolatban minden információt az Önök rendelkezésére bocsátottunk:
- a) A velünk tulajdonviszonyban álló felekkel szemben fennálló tartozások és követelések, beleértve az értékesítést, beszerzéseket, átutalásokat, hiteleket, lízing és garancia megállapodásokat;
  - b) Pénzintézetekkel kötött megállapodások, beleértve a pénzeszközök egyenlegével kapcsolatos korlátozásokat, a hitelkeretet vagy hasonló megállapodásokat;
  - c) Korábban eladott eszközök visszavásárlására irányuló megállapodások.
10. Közlöttük Önökkel az összes, mind az általunk, mind az ellenünk indított peres eljárásokban érintett felek nevét, a per tárgyát, a perelt összeg nagyságát, illetve a közeljövőben várhatóan felmerülő peres ügyeket. Ezek megbízhatóan megbecsülhető hatásait elszámoltuk és közzétettük a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvekkel összhangban.
11. Nincs olyan tervünk vagy szándékunk, amelyet nem hoztunk volna tudomásukra, és amely lényegesen befolyásolná eszközeink és forrásaink besorolását vagy könyv szerinti értékét.

Cégszerű aláírás a Társaság képviselőjétől.

14. FELADAT

A 11. FELADATBAN tapasztalt audit eltérés kapcsán a vezetőség csak az eredményhatás felét hajlandó könyveltetni. Ennek tükrében milyen jelentést bocsátana ki, ha nem maradt más lekönyveletlen eltérés?

A teljességi nyilatkozatban mire célszerű külön kitérni a projektekkel kapcsolatban?

12.A vezetői levél

A könyvvizsgáló a vezetői levélben hozza az ügyfél vezetőségének tudomására azokat a feltárt problémaköröket, amelyek a könyvvizsgálói jelentés minősítését ugyan nem befolyásolják, de olyan kockázatokat testesítenek meg, amelyeket célszerű kezelni. A vezetői levélben alapvetően a következő témakörökre kell felhívni a figyelmet:

- kontroll hiányosságok, a belső kontroll rendszer problémái, amelyek javítandók, de a jelentést nem kellett korlátozni miattuk,
- kockázatok, bizonytalanságok, amelyek elégtelen kezelése a jövőben kihathat a vállalkozás működésére vagy a beszámolóra,
- egyéb, a vizsgálat során feltárt információk, amelyek az ügyfél számára hozzáadott értékkel bírhatnak.

A vezetői levelet véglegesítés előtt egyeztetni kell az ügyféllel, majd az ügyfél javaslatokra adott válaszait is a dokumentumba foglalva, a könyvvizsgáló aláírásával ellátva kiküldeni és az audit dokumentációban megőrizni.

15. FELADAT

A SZOLGÁLTATÓ Kft. vezetősége részére az összes korábbi feladatban szerzett információt figyelembe véve milyen területekre bocsátana ki vezetői levelet?

13. Cash-flow könyvvizsgálata

Tapasztalatunk szerint az éves beszámoló könyvvizsgálata során a cash-flow vizsgálatára kevesebb idő jut az optimálisnál, melynek több oka van:

- A cash-flow vizsgálatát akkor célszerű elvégezni, amikor a mérleg és eredménykimutatás vizsgálata lezárult, így gyakran a határidő szorításában kevés idő jut a részletes munkára.
- A mai magyar gyakorlatban mind a könyvelő mind a könyvvizsgálók még mindig hajlamosak alábecsülni a cash-flow jelentőségét. Ennek részben az is az oka, hogy a magyar számviteli rendszerben a cash-flow „csak” a kiegészítő melléklet egy részét képezi, míg sok más számviteli rendszerben a cash-flow a beszámoló ugyanolyan rangú és fontosságú önálló része, mint a mérleg vagy az eredménykimutatás.
- A cash-flow elméleti háttere és részben ebből kifolyólag a számviteli szakemberek és könyvvizsgálók tudása a cash-flow vonatkozásában jóval szegényesebb, mint az éves beszámoló más részeivel kapcsolatos elméleti anyag és szaktudás. Emberi gyarlóságunk folytán pedig könyvvizsgálóként gyakran hajlamosok vagyunk azokon a területeken kevesebb munkát végezni, amelynél a szakmai tudásunk és az elméleti hátterünk nem annyira erős.

A cash-flow-nak a beszámoló készítése és könyvvizsgálat során történő „randon aluli” kezelése ellen viszont legalább 3 markáns érv szolgál:

- A cash-flow-ban található hiba elméletileg ugyanolyan elbírálás alá esik, mint a mérlegben vagy eredménykimutatásban található hiba, hiszen mindegyik az éves beszámoló részét alkotják.
- A **vállalkozás folytatásának elvével** kapcsolatos kérdések esetében általában a likviditás a legfontosabb kérdés. A könyvvizsgált társaságok likviditásával kapcsolatos legtöbb információ a beszámolón belül viszont nem a mérlegben vagy az eredménykimutatásban található, hanem a cash-flow-ban. A cash-flow-ban található torzítás, hiba erőteljesen befolyásolhatja mind a menedzsment, mind a könyvvizsgáló értékítéletét a társaság múltbeli és jövőbeni pénz-teremtő képességéről, likviditásáról, ezzel esetleg erőteljesen hozzájárulva egy hibás döntéshez a vállalkozás folytatásának elvével kapcsolatban.
- A **vállalat-értékelési módszerek között az egyik leggyakoribb és legelfogadottabb a DCF (diszkontált cash-flow) módszer**, melynél a múltbeli cash-flow-ban vagy az ezekre épülő jövőbeni cash-flow-ban található hibák erőteljesen módosíthatják a vállalat elméleti értékét, s ezáltal akár a vételárat is.

13.1. Elméleti háttér a cash-flow ellenőrzésénél

A hatályos Számviteli Törvény viszonylag kevés útmutatót ad az éves beszámoló kötelező részeként szereplő cash-flow kimutatás elkészítési szabályairól, így a nagyon triviális esteken túl mind a könyvelőnek, mind a könyvvizsgálónak gyakran magasabb szinten kell

végiggondolnia, hogy egy ritkább, nem szokványos tranzakció hogyan jelenik meg a cash-flow kimutatásban. Ezeknél az elemzéseknél a könyvvizsgáló leggyakrabban 2 területről tud segítséget szerezni. Az egyik ilyen lehetőség, ha figyelembe veszi, hogy **más, nagyobb tapasztalati háttérrel rendelkező számviteli rendszerben (pl. IFRS) milyen gyakorlat alakult ki** az adott tranzakció cash-flow-ban történő bemutatására. Ebben az esetben figyelembe kell venni azt is, hogy a magyar szabályok szerinti cash-flow kimutatás részleteiben nem teljesen egyezik például az IFRS beszámolók cash-flow kimutatásaival. A másik terület, ahonnan elméleti segítséget nyerhetünk, a cash-flow kimutatás egyes részeinek tartalmi elemzése és annak megértése, hogy milyen fő célok vezérelték a szakmát az egész világon a cash-flow fő részeinek kialakításánál, miért pont azok a főbb területek kerülnek bemutatásra a cash-flow-n belül, amelyek a magyar jogszabályban is megtalálhatóak.

A cash-flow kimutatás 3 fő része (működési, befektetési és finanszírozási cash-flow) élesen elválik egymástól és ez nem magyar sajátosság természetesen. Elméletileg a **működési cash-flow-nak** kell reprezentálni azt a pénz-teremtő, vagy rosszabb esetben pénz „vesztő” képességet, amelyet a társaság a **normál mindennapi működésével** tud elérni. A **befektetési cash-flow** tükrözi azon pénzáramlásokat, melyek a társaság befektetési döntéseiből származnak. Ezek a döntések és a kapcsolódó pénzmozgások nem tekintendők a legtöbb cégnél a normál, évről évre történő működés eredményeként. A **finanszírozási cash-flow** pedig azt mutatja meg, hogy a normál működés és a beruházási, befektetési döntések által kívánt pénzmennyiséget milyen forrásból teremtette meg a társaság, ha nem akarta vagy nem tudta felélni az időszak elején meglévő pénzeszközeit, illetve milyen mértékben tudta esetleg a társaság a normál működés és a beruházási, befektetési döntések által termelt pozitív pénzmennyiséggel a korábbi hiteleit, kölcsöneit, finanszírozási forrásait visszafizetni a bankok, egyéb hitelezők és a tulajdonosok felé. A cash-flow főbb részeinek ilyen tartalmi értékelése gyakran segítheti a könyvvizsgálót **egyes ritkábban előforduló tranzakciók besorolásának megítélésénél**, illetve elengedhetetlenek akkor, amikor a **vállalkozás folytatásának elvével kapcsolatos elemzéseket** végezzük el.

A magyar rendszerben a **működési cash-flow indirekt módszerrel**, az eredményből visszavezetve készül, míg a **befektetési és finanszírozási cash-flow-ban csak akkor jelenhet meg érték, ha volt mögötte konkrét tényleges pénzmozgás is**, tehát direkt cash-flow-ról beszélünk. A direkt cash-flow soroknál bruttó módon, külön cash-flow sorokon kerülnek kimutatásra az egyes tevékenységekkel kapcsolatos ellentétes irányú pénzmozgások, ez utóbbi elv alól a hatályos törvényünk által előírt cash-flow formátum egy kivételt tartalmaz, az alapítókkal szembeni, illetve egyéb hosszú lejáratú kötelezettségek változásának kezelését, melyet érdekes szakmai színfoltként nettó módon kezel a hatályos magyar szabályozás.

13.2. Cash-flow ellenőrzésének főbb lépései

Az éves beszámolóban található cash-flow kimutatás ellenőrzésére jellemzően az audit végén kerül sor, amikor a mérleg és eredménykimutatás vizsgálata lezárult, így fel tudjuk használni azokat az információkat, analitikákat, auditot segítő ügyfél táblázatokat, melyet a mérleg és eredménykimutatás ellenőrzésénél használtunk.

A cash-flow kimutatás ellenőrzésénél az állítások közül általában a **teljességgel, a létezéssel** és ezek következtében a **besorolással** kapcsolatban merülnek fel problémák. Ennek az az oka, hogy bizonyos tárgyévi tranzakciók hatását gyakran kifelejtik bemutatni a könyvelők a cash-flow-ban és részben ebből kifolyólag egyes rész értékek nem a megfelelő cash-flow sorokon kerülnek bemutatásra, vagy maradék elv alapján elhelyeznek a könyvelők valamely cash flow sorban egy olyan összeget, amely hiányzik ahhoz, hogy összesítve a pénzeszköz változás egyezzen a mérlegben és a cash-flow-ban, de az így elhelyezett összeg nincs alátámasztva ténylegesen. Ezekben az esetekben egyszerre igaz az, hogy van olyan cash-flow sorom, ahol a létezés állítás sérül, van olyan cash flow sorom, ahol a teljesség, összességében pedig a besorolással van gond, hiszen az olyan értéket szerepeltetnek, amely nincs alátámasztva ténylegesen történt eseménnyel.

Az ellenőrzésnél a legcélszerűbb mérlegsoronként, vagy mérleg sor csoportonként leellenőrizni azt, hogy az adott mérleg sorokhoz kapcsolódó cash-flow tételek teljes körűen és megfelelő értékkel kerültek-e be a cash-flow-ba. Ha minden egyes mérleg sorra vonatkozólag elvégeztük az ellenőrzést és az ellenőrzési folyamat végén az általunk újraszámolt és ellenőrzött cash-flow értékek egyeznek az ügyfél cash flow-jában talált értékkel, akkor lezárulhat az ellenőrzésünk is.

Az ellenőrzést általában azokkal a mérleg sorokkal és kapcsolódó pénzeszköz-változásokkal érdemes kezdeni, amelyek a befektetési és finanszírozási cash-flow részét képezik. Ezt általában azzal szokták magyarázni a nagyobb gyakorlattal rendelkező szakemberek, hogy a befektetési és finanszírozási cash-flow elkészítésekor és ellenőrzésekor gyakran kerülnek elő olyan tételek és tranzakciók, amelyek kihatással bírnak a működési cash-flow-ra, míg ez fordítva kevésbé igaz. Ezt a sorrendet erősíti az is, hogy a befektetési és a finanszírozási cash flow soraira potenciálisan hatást gyakorló tranzakciók teljes körűségét könnyebb ellenőrizni, mint a működési cash flow egyes sorait módosító tételeket. Mindezekből kifolyólag egyszerűbb véglegesíteni a két „alsó” cash-flow csoportot, mint a működési cash-flow-t és így kevesebb a veszély, hogy valamely sorra vonatkozó munkát újra el kell végezni.

13.3. Befektetési cash-flow sorokhoz kötődő munka

A befektetési cash-flow 3 sort tartalmaz a magyar Számviteli törvény szerint:

II. Befektetési tevékenységből származó pénzeszköz-változás

(Befektetési cash flow, 14-16. sorok)

- 14. Befektetett eszközök beszerzése –
- 15. Befektetett eszközök eladása +
- 16. Kapott osztalék, részesedés +

A kapott osztalék, részesedés sor ellenőrzése viszonylag egyszerű, ezért részletesebben ebben a részben a másik két sor ellenőrzésével foglalkozunk. A **befektetett eszközök beszerzése és a befektetett eszközök** eladása cash-flow sorokkal a következő mérlegsorok változásai kerülhetnek kapcsolatba:

Immateriális javak

- 1. Alapítás-átszervezés aktivált értéke
- 2. Kísérleti fejlesztés aktivált értéke
- 3. Vagyoni értékű jogok
- 4. Szellemi termékek
- 5. Üzleti vagy cégérték
- 6. Immateriális javakra adott előlegek

Tárgyi eszközök

- 1. Ingatlanok és a kapcsolódó vagyoni értékű jogok
- 2. Műszaki berendezések, gépek, járművek
- 3. Egyéb berendezések, felszerelések, járművek
- 4. Tenyészállatok
- 5. Beruházások, felújítások
- 6. Beruházásokra adott előlegek

Befektetett pénzügyi eszközök

- 1. Tartós részesedés kapcsolt vállalkozásban
- 3. Egyéb tartós részesedés
- 6. Tartós hitelviszonyt megtestesítő értékpapír

A fenti immateriális javakra, a tárgyi eszközökre és befektetett pénzügyi eszközökre a cash-flow sorok ellenőrzését legegyszerűbb a mozgástáblából elkezdni, mivel a tárgyi eszközökre és az immateriális jószágokra kötelezően elkészítik azt a vállalkozások, míg a befektetett pénzügyi eszközökre – ha relevánsak ezek a mérlegsorok az auditnál - az auditor az ügyfél csomagban szokta kérni egy hasonló táblázat kitöltését.

Kiindulásképpen célszerű a fenti mérlegsorok növekedés oszlopában (tárgyi eszközöknél és immateriális jószágoknál a bruttó érték növekedésének) értékét elhelyezni a befektetett eszközök beszerzése cash-flow sorra, míg a csökkenés oszlopban (tárgyi eszközöknél és immateriális jószágoknál a bruttó érték csökkenése és az értékcsökkenés csökkenés nettó

egyenlegét a befektetett eszközök értékesítésének eredménye sorra elhelyezni. Az értékcsökkenés növekedése oszlopban található tárgyévi érték pozitív előjellel bekerül a működési cash-flow-ban található „elszámolt amortizáció” sorra. A mozgástábla oszlopai között található „átsorolások” oszlopban található értékeket - melyek elméletileg nullára zárnak egyébként is – nem kell elhelyezni egyik felsorolt cash-flow sorba sem, mivel az átsorolások önmagukban nem járnak pénzmozgással. Ez igaz arra a klasszikus átsorolás tételre is, amikor a beruházások aktiválásánál a beruházások soron levő érték átkerül másik tárgyi eszköz kategóriába.

Amikor munkánk során eddig a fázisig eljutottunk, akkor elméletileg fennáll az, hogy a befektetett eszközök felsorolt értékeivel kapcsolatban a mérlegben található, előző évi záró és tárgyévi záró értékek között eltérések mindegyike belekerült a cash flow valamely sorában, tehát ezekre a mérlegsorokra számszakilag már „működik” a cash-flow. Ahhoz, hogy ne csak számszakilag, hanem tartalmilag is megfelelő legyen a kimutatásom az említett mérlegsorok vonatkozásában, még néhány finomító lépést végre kell hajtani ezen a „nyers” cash-flow kimutatáson:

- a) ki kell szűrni azokat a befektetett eszköz növekedéseket a befektetett eszközök beszerzése cash-flow sorból, amelyek nem jártak ténylegesen pénzmozgással (ki nem fizetett beruházási szállítók, apportba, csereként vagy ingyenesen kapott eszközök, stb.), illetve a befektetett eszközök beszerzése cash-flow sor értékét meg kell növelni azokkal a tárgyévi kifizetésekkel, amelyeket a tárgyévet megelőző időszak befektetett eszközök beszerzésére fizetett ki a társaság
- b) a befektetett eszközök értékesítésének eredményét meg kell jeleníteni a működési cash-flow-ban ezzel párhuzamosan módosítani kell az értékesített befektetett eszközökből származó pénzbefolyás sort
- c) ki kell szűrni azokat a befektetett eszköz csökkenéseket a befektetett eszközök eladása cash-flow sorból, amelyek nem jártak ténylegesen pénzmozgással (ki nem fizetett eszközértékesítések, apportba, csereként vagy ingyenesen adott eszközök, stb.), vagy pénzmozgással jártak, de más cash-flow soron már bemutatásra kerültek

A befektetett eszköz beszerzésével kapcsolatos pénzmozgások finomításánál az első ellenőrzési pont a beruházási szállítók állományváltozása. Ha eltér a beruházási szállítók év eleji és év végi állománya, akkor ezzel az értékkel módosítani kell a befektetett eszközök beszerzése cash flow sort. Értelemszerűen, ha nőtt tárgyévből az állomány, akkor ez negatív összeggel módosítja a befektetett eszközök beszerzése cash-flow sor értékét, míg ellenkező esetben növeli azt. Ezekkel a módosításokkal párhuzamosan a működési cash-flow „szállítói kötelezettség változása” cash-flow sort is módosítani kell, mivel a beruházási szállítókkal kapcsolatos nettó eltérés változást – ha van egyáltalán – nem a működési cash flow-ban kell bemutatni.

Ha például a társaság a tárgyévben 10 millió forint értékű tárgyi eszközt szerzett be és a szállítók értéke a mérlegben tárgyévben 20 millió forinttal nőtt, de ezen belül a beruházási szállítók értéke a főkönyv alapján 3 millió forinttal csökkent akkor a „nyers” cash-flow-ban 10 millió forint szerepel a befektetett eszközök beszerzése soron és plusz 20 millió forint szerepel a szállítói kötelezettség változás cash-flow soron. Ha végrehajtjuk a finomítást a „nyers” cash-flow-n és figyelembe vesszük a beruházási szállítók változását is, akkor a befektetett eszközök beszerzése sor 3 millió forinttal csökken és csak 7 millió forint marad rajta, míg a szállítói kötelezettség változása megnő 3 millió forinttal és 23 millió forint marad rajta. A módosítások után – melyek nettó cash flow hatása nulla – a valós pénzügyi képet fogja mutatni a 2 cash-flow sor, hiszen beruházásra, befektetésre nem fizethettünk ki 10 milliót akkor amikor a tárgyévi beruházási szállítóink állománya nőtt, míg a nem beruházási – tehát normál működéshez kapcsolódó szállítói változás értéke 23 millió forint, amelyet a mérlegben lecsökkent a beruházási szállítók változása, de azt a cash-flow-ban nem a működési részben kell bemutatni.

Sok társaságnál nem vezetik külön főkönyvi számon a beruházási szállítókat, itt egy kicsit hosszabb munka a potenciális módosító tétel kiszámítása. A kalkulációnál érdemes fejben tartani, hogy előző évek tranzakcióiban lehettek olyanok, amelyek hatása átnyúlik a tárgyévre is például az előző időszakban teljesen ki nem fizetett befektetett eszközök esetében. Az előző évi audit tapasztalatok mellett releváns információkat tartalmazhat a tárgyévi audit munka a befektetett eszközök beszerzésével kapcsolatban és rá is kérdezhetünk az ügyfélnél arra, hogy a tárgyévi befektetett eszköz beszerzések közül melyik nem lett pénzügyileg teljesítve, illetve melyik előző évi beszerzések lettek tárgyévben kifizetve.

A befektetett eszköz növekedéssel kapcsolatos cash-flow véglegesítésénél a beruházási szállítók egyenlegének vizsgálata után a következő lépés azon eszköz-növekedés jogcímek ellenőrzése, amelyek nyilvánvalóan nem járhatnak pénzkifizetéssel. Ilyen a kapott apport, a térítésmentesen kapott eszköz, a csereként kapott eszköz, más cégek felszámolása vagy végelszámolása során kapott eszköz, stb.

Ezen tranzakciók beazonosítását a következő információ forrásokból tudjuk elvégezni:

- a tárgyi eszköz, immateriális jószág és befektetett pénzügyi eszközök mozgástábla összeállításánál nagyon gyakran bővebb formátumot használ a társaság a törvényi minimumnál, s a kibővített plusz oszlopok általában olyan jogcímeket tartalmaznak (pl. apport), amelyek hasznosak számunkra a cash-flow-nál is
- a befektetett eszközök auditálása során valószínűleg találtunk és nagyrészt leellenőriztünk olyan tranzakciókat, amelyek a „nyers” cash-flow finomítása során is relevánsak számunkra
- a már általunk korábban ellenőrzött tranzakciókból, melyek más mérlegsorok (időbeli elhatárolások, jegyzett tőke) vagy eredménykimutatás sorok (rendkívüli tételek)

kapcsolódási pontjaként – másik könyvelési lábaként – a befektetett eszközöket érinti és munkát ad számunkra a cash-flow ellenőrzése folyamatában

- mindezek után érdemes még rákérdezni a könyvelésért felelő szakemberre, hogy ő tud-e az adott évben olyan befektetett eszköz növekedést, vagy csökkenést előidéző tranzakcióról, melyek pénzügyi teljesítése nem, vagy nem teljesen történt meg az adott időszakban

A befektetett eszközök eladásából származó eredmény elhelyezése a cash-flow működési részében rutin jellegű feladat: a nyers cash-flow-nál az eszköz nettó értékének – pénzügyi eszköznél könyv szerinti értékének – csökkenését módosítom arra az értékre, hogy a tényleges eladási ár kerüljön bele a befektetési cash-flow adott sorába és a módosítások összesített neutrális hatását tartva ellenkező előjellel egy ugyanolyan értéket elhelyezünk a működési cash-flow-ban található „befektetett eszközök értékesítésének eredménye” cash-flow soron.

Nem csak a befektetett eszközök beszerzésénél, hanem az értékesítésnél is figyelembe kell venni azt a tényt, hogy a cash-flow sor csak olyan tételt tartalmazhat, amely mögött ténylegesen volt pénzmozgás tárgyévben. Ezért a növekedéshez hasonlóan a csökkenésnél is végig kell nézni azokat a lehetséges tranzakciókat (apport, csere, térítés nélküli átadás, stb.) ami pénzmozgással nem járó eszköz csökkenéshez vezetett, hiszen ezen csökkenések nem szerepelhetnek a „befektetett eszközök eladása” cash flow soron. A tranzakciókat hasonló forrásokból azonosíthatjuk be, mint a növekedéseknél és a kezelésük is hasonló: ha nem járt pénzmozgással a csökkenés, akkor kiveszem a cash flow sorból egy negatív értékkel, majd megnézem, hogy a tranzakció másik lába vagy lábai hogyan lettek lekönyvelve, hol jelennek meg a cash-flow-ban és ott is módosítok egy összességében ugyanakkora összeget csak ellenkező előjellel.

Egy társaság a tárgyévben 10 millió forint nettó értékű tárgyi eszközt értékesített 16 millió forint + ÁFA összegért, de a vételár fele nem folyt be tárgyévben. A vevők tárgyévben 4 millió forinttal növekedtek a mérlegben. A „nyers” cash-flow-ban a befektetett eszközök eladása soron először érdemes a nettó eszközérték-csökkenést elhelyezni (plusz 10 millió forint). A módosítások során a 6 millió forintos eredményt azzal a módosítással tudjuk elhelyezni, ha 6 millió forinttal megnöveljük a befektetett eszköz eladása sort a befektetési cash-flow-ban s ezzel egy időben mínusz 6 millió forintot elhelyezünk a működési cash-flow befektetett eszközök értékesítésének eredménye soron. Utolsó lépésként lecsökkentjük a befektetett eszközök értékesítését a cash-flow-ban 8 millió forinttal, mivel itt csak a ténylegesen befolyt értékek szerepelhetnek (mínusz 8 millió forint) és plusz 8 millió forinttal ezzel egy időben módosítjuk a működési cash-flow-ban található „vevőkövetelés változása” sort, mert a mérlegeltérések egyenlegéből számolt alapeltérésben volt eredetileg tárgyévben 8 millió forint olyan változás, mely a befektetési tevékenységhez tartozik, amit viszont itt nem szabad kimutatni, A vevőkövetelés változása a nyers cash-flow-ban mínusz 4 millió forintot mutatott, ez a módosítás után plusz 4 millió forint lesz. A módosítások után jól látható, hogy a befektetett eszközök eladásából befolyt pénz a befektetési cash-flow-ban 8 millió forint (16 mínusz 8), ami valós képet mutat, hiszen

ennyi folyt be az eladásból. A befektetett eszköz eladásából származó eredmény miatt 6 millióval csökken a működési cash-flow, tehát a tárgyévi adózás előtti eredményben 6 millió forint eredmény nem a normál működésből keletkezett, hanem a befektetési tevékenységből, ezért jogos, hogy ezt a 6 milliót nem a működési cash-flow-ban mutatom be. A működési cash-flow másik során pedig kivettem 8 millió forint olyan változást a vevők állományváltozásából, amelyet nem mutathatok be a működési cash-flow-ban, hiszen a beruházási tevékenységgel függ össze.

13.4. Finanszírozási cash-flow sorokhoz kötődő munka

A finanszírozási cash-flow tartalma a magyar Számviteli törvény szerint:

III. Pénzügyi műveletekből származó pénzeszköz-változás

(Finanszírozási cash flow, 17-27. sorok)

- 17. Részvénykibocsátás, tőkebevonás bevétele +
- 18. Kötvény, hitelviszonyt megtestesítő értékpapír kibocsátásának bevétele +
- 19. Hitel és kölcsön felvétele +
- 20. Hosszú lejáratra nyújtott kölcsönök és elhelyezett bankbetétek törlesztése, megszüntetése, beváltása +
- 21. Véglegesen kapott pénzeszköz +
- 22. Részvénybevonás, tőke kivonás (tőkeleszállítás) –
- 23. Kötvény és hitelviszonyt megtestesítő értékpapír visszafizetése –
- 24. Hitel és kölcsön törlesztése, visszafizetése –
- 25. Hosszú lejáratra nyújtott kölcsönök és elhelyezett bankbetétek –
- 26. Véglegesen átadott pénzeszköz –
- 27. Alapítókkal szembeni, illetve egyéb hosszú lejáratú kötelezettségek változása ±

A finanszírozási cash-flow soraiban a 27. sortól eltekintve bruttó módon kerülnek bemutatásra azok a direkt pénzmozgások, melyek a társaság finanszírozásával függnek össze.

A könyvvizsgáló az ellenőrzésnél – hasonlóan a befektetett eszközökhöz – legegyszerűbben a mérleg sor eltérések szétbontásával tudja újraszámolni az egyes sorok tartalmát. Az újraszámolásnál segítségünkre lehetnek azok a mozgástáblák, melyeket a hitelek, kölcsönök, hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok és a saját tőke mozgását mutatják jogcímenként.

Mivel ezek nem pénzmozgásokat reprezentálnak, a könyvvizsgálónak itt is végig kell gondolnia, hogy mely egyenlegváltozások nem jártak pénzmozgással, mivel ezek nem szerepelhetnek a 17.-20. és 22.-25. cash-flow sorokban. Legegyszerűbb ezeknél a soroknál is az a módszer az újraszámolásnál, ha a mérleg eltéréseket, melyekhez ezek a cash-flow sorok tartoznak, elhelyezzük egy „nyers” cash-flow-ban, majd a pénzmozgással nem járó tételekkel (pl. apport, saját tőke emelése jegyzett tőkén felüli vagyomból, devizás tételek nem realizált árfolyamvesztése, stb.) visszakorrigáljuk az adott finanszírozási cash-flow sort, ezzel egy időben pedig ugyanazt az összeget ellentétes előjellel módosítjuk azon másik cash-flow soron is amelyet a pénzmozgással nem járó tranzakció érintett. Az esetleges pénzmozgással nem járó, vagy pénzmozgással járó, de mérlegsor változást nem hozó tételeket (pl. előző év végén megemelt jegyzett tőke befizetése tárgyévben) hasonló lépésekkel tudjuk összegyűjteni, mint azt tettük a befektetési cash-flow esetében:

- a saját tőke, hitelek, kölcsönök, hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok mozgástábla összeállításánál az egyes oszlopok tartalma jól felhasználható a „nyers” cash-flow finomításánál
- az említett mérlegsorok auditálása során valószínűleg találtunk és nagyrészt leellenőriztünk olyan tranzakciókat, amelyek a „nyers” cash-flow finomítása során is relevánsak számunkra
- mindezek után érdemes még rákérdezni a könyvelésért felelő szakemberre, hogy ő tud-e az adott évben olyan fent említett mérlegsorhoz kapcsolódó növekedést, vagy csökkenést előidéző tranzakcióról, melyek pénzügyi teljesítése nem, vagy nem teljesen történt meg az adott időszakban
- előző időszak cash-flow ellenőrzésénél „megmaradt” információ, mely a tárgyévben is releváns lehet

A végleges pénzeszközáadásokat a könyvvizsgáló a kapcsolódó eredménykimutatás- és mérlegsorok auditjánál már valószínűleg fellelte és leauditálta, itt csak az szokott nehézséget okozni, hogy amennyiben a pénzmozgás alapján a finanszírozási cash-flow 21. és 26. sorában elhelyezünk egy értéket, akkor ennek ellenkező előjelű megfelelőjét is fel kell tüntetnem valahol a „nyers” cash-flow-t módosítva. Ha a pénzmozgás másik lába csak eredmény tétel volt (pl. rendkívüli bevétel), akkor működési cash-flow-ban létrehozok egy plusz sort, ahol negatív értékkel feltüntetem a véglegesen kapott pénzeszköz által generált eredményt, ezzel kiemelve azt a működés által generált pénzáramokból. Amennyiben a pénzmozgás másik lába valamilyen mérlegsor volt - például passzív időbeli elhatárolás a fejlesztési célra véglegesen kapott pénzeszköznél, melyet még nem használtam fel eszközbeszerzésre -, akkor annak a mérlegsor változásnak megfelelő cash-flow sorra módosítunk rá ellenkező előjellel, adott példánál a passzív időbeli elhatárolások változására a működési cash-flow-ban.

13.5. Működési cash-flow sorokhoz kötődő munka

I. Szokásos tevékenységből származó pénzeszköz-változás

(Működési cash flow, 1-13. sorok)

1. Adózás előtti eredmény $\pm$
2. Elszámolt amortizáció $+$
3. Elszámolt értékvesztés és visszaírás $\pm$
4. Céltartalék képzés és felhasználás különbözete $\pm$
5. Befektetett eszközök értékesítésének eredménye $\pm$
6. Szállítói kötelezettség változása $\pm$
7. Egyéb rövid lejáratú kötelezettség változása $\pm$
8. Passzív időbeli elhatárolások változása $\pm$
9. Vevőkövetelés változása $\pm$
10. Forgóeszközök (vevőkövetelés és pénzeszköz nélkül) változása $\pm$
11. Aktív időbeli elhatárolások változása $\pm$
12. Fizetett, fizetendő adó (nyereség után) $-$
13. Fizetett, fizetendő osztalék, részesedés $-$

Ha a befektetési és finanszírozási cash-flow módosításait teljes körűen végrehajtottuk és a pénzeszközök változása megfelel a mérlegben található eltérésnek, akkor a működési cash-flow végösszege szükségképpen jó. Az egyes sorok tartalmát tekintve szintén nem túl sok teendőnk maradt, hiszen ha a kezdeti mérleg sor eltéréseket megfelelően klasszifikáltuk be és a befektetési és finanszírozási cash-flow korrekciós tételeit akkor már csak olyan módosítandó tételeim maradtak, amelyek a működési cash-flow-n belüli átcsoportosítások, korrekciók. Ilyen korrekció azon értékvesztések és visszaírások külön soron történő bemutatása, amelyeknek a mérleg sor változása a működési cash-flow-n belül kerül bemutatásra (készlet, vevő, egyéb rövidlejáratú követelés, stb.). Amennyiben a fizetett adót és a fizetett osztalékot állítja be a társaság a működési cash-flow-ba és nem a fizetendőt (a hazai szabályozás mindkettőt megengedi), akkor a tárgyévben ténylegesen fizetett és a fizetendő összegek közötti különbséggel módosítani kell azt a mérleg sor eltérést (valószínűleg az egyéb rövidlejáratú kötelezettség változását) módosítani, ahova az adó vagy osztalék könyvelésre került a társaságnál.

16. FELADAT – Cash-flow

Egy Társaság könyvvizsgálata során a végleges auditált mérleg és eredménykimutatás adatai az alábbiak:

	2010	2011		2010	2011
A. BEFEKTETETT ESZKÖZÖK	1120	1610	D. SAJÁT TŐKE	350	350
I. Immateriális javak	70	200			
Szellemi termékek	70	200	Jegyzett tőke	250	300
			Tőketartalék	0	250
II. Tárgyi eszközök	850	1190	Eredménytartalék	-100	100
Műszaki berendezések, gépek, járművek	600	890	Értékelési tartalék	0	200
Beruházások, felújítások	250	100	Mérleg szerinti eredmény	200	-500
Tárgyi eszközök érték helyesbítése	0	200			
III. Befektetett pénzügyi eszközök	200	220	E. CÉLTARTALÉKOK	240	260
Tartós részesedés kapcsolt vállalkozásban	200	220			
B. FORGÓESZKÖZÖK	2000	2595	F. KÖTELEZETTSÉGEK	2510	3540
I. Készletek	890	1180	II. Hosszú lejáratú kötelezettségek	2200	2750
			Tartós kötelezettségek kapcsolt vállalkozással szemben	2200	2750
II. Követelések	1070	1275			
Követelések áruszállításból és szolgáltatásból (vevők)	770	1200	III. Rövid lejáratú kötelezettségek	310	790
Egyéb követelések	300	75	Kötelezettségek áruszállításból és szolgáltatásból	200	540
			Rövid lejáratú kötelezettségek kapcsolt vállalkozással szemben	100	220
IV. Pénzeszközök	40	140	Egyéb rövid lejáratú kötelezettségek	10	30
C. AKTIV IDŐBELI ELHATÁROLÁSOK	20	30	G. PASSZIV IDŐBELI ELHATÁROLÁSOK	40	85
ESZKÖZÖK ÖSSZESEN	3140	4235	FORRÁSOK ÖSSZESEN	3140	4235

	2010	2011
Értékesítés nettó árbevétele	4 500	3 800
Aktivált saját teljesítmények értéke	200	290
Egyéb bevételek	20	40
Anyagjellegű ráfordítások	2 300	2 050
Személyi jellegű ráfordítások	1 800	1 700
Értékcsökkenési leírás	240	350
Egyéb ráfordítások	170	120
Üzemi (üzleti) tevékenység eredménye	210	-90
Pénzügyi műveletek bevételei	120	30
Pénzügyi műveletek ráfordításai	100	450
Pénzügyi műveletek eredménye	20	-420
Szokásos vállalkozási eredmény	230	-510
Rendkívüli bevételek	0	15
Rendkívüli ráfordítások	0	0
Rendkívüli eredmény	0	15

Adózás előtti eredmény	230	-495
Adófizetési kötelezettség	30	5
Adózott eredmény	200	-500

A fentiekén kívül az alábbi információk állnak rendelkezésre:

- A társaság befektetett eszköz mozgástáblájának főbb adatai az alábbiak:

	Nyitó bruttó	Növekedés	Csökkenés	Átsorolás	Záró bruttó	Nyitó écs	Écs növekedés	Écs kivezetés	Záró écs	Nyitó nettó	Záró nettó
Immateriális jóságok	100	200	50		250	30	70	50	50	70	200
Műszaki gépek	1450	350	100	250	1950	850	280	70	1060	600	890
Beruházások	250	100		-250	100	0	0	0	0	250	100
Összesen	1800	650	150	0	2300	880	350	120	1110	920	1190

- A csökkenésekből 40 mFt bruttó értékű, 10 mFt könyv szerinti értékű műszaki gép apportként került átadásra a Társaság egy leányvállalata részére tőkeemelés során. A gép piaci értéke 20 mFt volt.
- A műszaki gépek további csökkenését egy gép eladása okozza, bruttó értéke 60mFt, könyv szerinti értéke 20mFt volt. Az eladási ár 30 mFt, amelyből a fele befolyt fordulónapig.
- Az immateriális jóságok közül kivezetésre került 50mFt bruttó értékű, 0 Ft könyv szerinti értékű, nem használt szoftver.
- A Társaság tulajdonosa a tárgyévi tőkeemelés egy részét apportként biztosította. A kapott szoftver piaci értéke 100 mFt volt. A tőkeemelés további részleteit lásd a saját tőke mozgásánál.
- A műszaki gépek növekedéséből 50mFt bruttó érték az anyavállalattól térítés nélküli átadás kapcsán kapott termelő gép volt. Az 50 mFt rendkívüli bevétel elszámolásra került időbeli elhatárolásként, melyből a tárgyévben kivezetett összeg 5 mFt (így a passzív elhatárolások között év végén 45 mFt szerepel, a rendkívüli bevételek között 5 mFt).
- A beruházások nyitó egyenlegében szereplő 250mFt 2011-ben üzembe helyezésre került, de beruházási szállítók kifizetése még 2010-ben történt.
- A Társaság a tárgyévben élt az értékhelyesbítés lehetőségével, ennek értékét a fenti mozgástáblában nem szerepeltettük, lásd a saját tőkénél.

- A saját tőke mozgástábla adatai az alábbiak:

	Nyitó	MSZE átsorolás	Tőkeemelés	Érték helyesbítés	Tárgyévi MSZE	Záró
Jegyzett tőke	250		50			300
Tőketartalék	0		250			250
Eredménytartalék	-100	200				100
Értékelési tartalék	0			200		200
MSZE	200	-200			-500	-500
Összesen	350	0	300	200	-500	350

- Nyitó tételként átvezetésre került a mérleg szerinti eredmény eredménytartalékba
- A tárgyévben a Társaság tulajdonosa tőkeemelést hajtott végre. A jegyzett tőke 50mFt-tal, a tőketartalék további 250 mFt-tal (ázsio) került megemelésre. A tőkeemelést részben apportból (lásd befektetett eszközöknél), a fennmaradó részt pedig pénzeszköz átadással bonyolították. A tőkeemelést a cégbíróság bejegyezte.
- A Társaság élt az értékhelyesbítés lehetőségével 2011-ben: 200 mFt értékhelyesbítés került elszámolásra a műszaki gépek kapcsán.

- A Társaságot részben anyavállalattól származó kölcsönből finanszírozzák. A hosszú lejáratú kötelezettségek (és a tárgyévet követően esedékes rövid lejáratú rész) alábbiak szerint alakultak:

	Nyitó	Törlesztés	Felvétel	Esedékes részlet átsorolása	Év végi nem- realizált árfolyam- különböze- t	Záró
Tartós kötelezettségek kapcsolt vállalkozással szemben	2200	0	500	-200	250	2750
Rövid lejáratú kötelezettségek kapcsolt vállalkozással szemben	100	-100	0	200	20	220
Összesen	2300	-100	500	0	270	2970

- A tárgyévben a vevőkövetelésekre 2 mFt, a készletekre 8 mFt értékvesztés került elszámolásra.
- A főkönyvi karton szerint a hiteltörlesztésen 10 mFt árfolyamnyereséget realizált a Társaság
- A Társaság a tárgyévben további 20 mFt céltartalékot képzett környezetvédelmi kötelezettségekre a már elszámoltakon felül.
- A veszteséges működés ellenére az adóalap korrekciós tételek miatt keletkezett társasági adó fizetési kötelezettség. A cash-flow-ban ez, mint fizetendő adó kerül kimutatásra.

FELADATOK:

- a) Rendezze a fenti információkat aszerint, hogy melyik cash-flow csoportot érintik!
- b) Állítsa össze a Társaság cash-flow kimutatását a mellékelt tábla segítségével! A mérlegből számított mozgásokat már elhelyeztük az egyes sorokban (nyers cash-flow).
  - A tárgyévi mérleg szerinti eredmény nélküli saját tőke változása a 17. Részvénykibocsátás, tőkebevonás bevétele került
  - Az egyéb követelések és készletek mérlegből számított változása a 10. Forgóeszközök (vevőkövetelés és pénzeszköz nélkül) változása sorra került.

	Nyers Cash-flow															Összesen
I. Szokásos tevékenységből származó pénzeszköz-változás	-230															
(Működési cash flow, 1-13. sorok)																
1. Adózás előtti eredmény +	-495															
2. Elszámolt amortizáció +	350															
3. Elszámolt értékvesztés és visszafizetés +																
4. Céltartalék képzés és felhasználás különbözete +	20															
5. Befektetett eszközök értékesítésének eredménye +																
6. Szállítói kötelezettség változása +	340															
7. Egyéb rövid lejáratú kötelezettség változása +	20															
8. Passzív időbeli elhatárolások változása +	45															
9. Vevőkövetelés változása +	-430															
10. Forgóeszközök (vevőkövetelés és pénzeszköz nélkül) változása +	-65															
11. Aktív időbeli elhatárolások változása +	-10															
12. Fizetett, fizetendő adó (nyereség után) -	-5															
13. Fizetett, fizetendő osztalék, részesedés -																
II. Befektetési tevékenységből származó pénzeszköz-változás	-840															
(Befektetési cash flow, 14-16. sorok)																
14. Befektetett eszközök beszerzése -	-870															
15. Befektetett eszközök eladása +	30															
16. Kapott osztalék, részesedés +																
III. Pénzügyi műveletekből származó pénzeszköz-változás	1 170															
(Finanszírozási cash flow, 17-27. sorok)																
17. Részvénykibocsátás, tőkebevonás bevétele +	500															
18. Kötvény, hitelviszonyt megtestesítő értékpapír kibocsátásának bevétele +																
19. Hitel és kölcsön felvétele +	970															
20. Hosszú lejáratra nyújtott kölcsönök és elhelyezett bankbetétek törlesztése, megszüntetése, beváltása +																
21. Véglegesen kapott pénzeszköz +																
22. Részvénybevonás, tőke kivonás (tőkezárlítás) -																

23. Kötvény és hitelviszonyt megtestesítő értékpapír visszafizetése -														
24. Hitel és kölcsön törlesztése, visszafizetése -	-300													
25. Hosszú lejáratra nyújtott kölcsönök és elhelyezett bankbetétek -														
26. Véglegesen átadott pénzeszköz -														
27. Alapítókkal szembeni, illetve egyéb hosszú lejáratú kötelezettségek változása ±														
IV. Pénzeszközök változása (I+II+III. sorok) ±	100													

14. A vállalkozás folytatásának elvével kapcsolatos könyvvizsgálói feladatok az éves beszámoló könyvvizsgálatával kapcsolatban

Az 570-es könyvvizsgálói standard 2. pontja szerint „a vállalkozás folytatásának feltételezése értelmében a gazdálkodó egységet úgy tekintik, mint amely folytatja az üzleti tevékenységet a belátható jövőben. Az általános célú pénzügyi kimutatások a vállalkozás folytatását feltételezve készülnek, kivéve, ha a vezetés akár önként, akár mert nincs más reális alternatívája, fel szándékozik számolni a gazdálkodó egységet vagy beszüntetni annak működését. „

Magyarországon az éves beszámolók is a vállalkozás folytatásának elve alapján készülnek, kivéve, ha a társaságnál tulajdonosi döntés vagy objektív körülmények alapján nem áll fenn a vállalkozás folytatásának elve. A magyar szabályozói körben is léteznek olyan számviteli szabályok, amelyek kimondottan olyan társaságok beszámoló-készítésére vonatkoznak, amelyeknél az említett elv deklaráltan nem áll fenn – például felszámolás alatt levő társaságok – de könyvvizsgálói szempontból a gyakorlatban nem az szokott gondot okozni, mikor egy társaság felszámolási időszak alatti kimutatásaira kell könyvvizsgálói munkát végezni, hanem az azt megelőző „bizonytalan” időszak.

A könyvvizsgálónak ugyanis az is kockázat, ha azt gondolja, hogy fennáll a vállalkozás folytatásának elve, holott ez nem így van és az is, ha a vállalkozás folytatásának elvével kapcsolatban olyan kételyeknek vagy még erősebb véleménynek ad hangot a jelentésében, amely nem állja meg a helyét a valóságban. Előbbi esetben többek között a társaság hitelezői kérhetik számon az esetleges kárukát, amely abból származott, hogy nem állították le a tevékenységüket korábban (újabb termékek, értékesítése, szolgáltatások nyújtása, újabb hitelek, kölcsönök nyújtása, régiek időközbeni meghosszabbítása). Utóbbi esetben például a társaság tulajdonosai okolhatják a könyvvizsgálót azzal, hogy nem megalapozott jelentésével „elijesztette”, alaptalanul „megrémítette” a társaság üzleti partnereit, hitelezőit ezzel jelentős károkat okozva a társaság működésében.

A társaságok beszámolójának könyvvizsgálatánál az egyik legnehezebb és legnagyobb tapasztalatot igénylő feladat ezért annak eldöntése, hogy **létezik-e bármi kétely, probléma a vállalkozás folytatásának elvével kapcsolatban**, illetve ha ilyen fennáll, akkor mi a **könyvvizsgáló teendője és milyen könyvvizsgálói jelentést kell kiadni** annak fényében, hogy a könyvvizsgáló munkája milyen eredménnyel járt.

14.1. Vállalkozás folytatásának elvével kapcsolatos problémák, azok jelei

A vállalkozás folytatását veszélyeztető okok 3 fő csoportba rendezhetők:

- Tulajdonosi döntés
- Likviditás: a társaság nem tudja fizetni kötelezettségeit
- Jogi szabályozásból eredő ok, mely nem, vagy nem csak a pénzügyi helyzetre hat ki

A **tulajdonos dönthet** bármikor úgy, hogy a társaság működését megszünteti nem megfelelő eredményesség, iparági változások vagy bármilyen más ok alapján. A könyvvizsgáló általában az elsők között szokott lenni, aki értesül az ilyen irányú döntésről, ezért ennek a „jelnek” a „felismerése” általában nem szokott nehézségekbe ütközni.

A tapasztalat alapján a legtöbb társaságnál a **likviditási problémák** vezetnek oda, hogy a vállalkozás folytatásának elvével kapcsolatban kételyek merülnek fel vagy az elv nem is áll fenn. A likviditási problémákat jelezhet, likviditási problémához vezethet többek között:

- Negatív működési cash flow
- Lejáró hitelek megújítási lehetőség nélkül
- Hitelfeltételek megsértése
- Folytatáshoz elengedhetetlen beruházáshoz szükséges források hiánya
- Rövidesen lejáró kötelezettségek pénzügyi fedezet nélkül

Nem jelent feltétlenül és közvetlenül likviditási problémát, de oda vezethet, illetve azzal járhat együtt többek között:

- Negatív eredmény
- Negatív vagy nagyon alacsony saját tőke
- Lejáró engedély, licenc, franchise megállapodás mely meghosszabbítása kérdéses
- Megszűnő üzleti kapcsolat létfontosságú vevővel/szállítóval
- Hiány fontos, kritikus anyagi erőforrásokból
- Menedzsment/kulcsmunkavállalók távozása
- Katasztrófák bekövetkezése, melyekre nem rendelkeznek kellő biztosítással
- Jogi eljárások, jogi ügyek, melyek lényeges pénzügyi kihatással bírhatnak a társaság pénzügyi helyzetére

Jogi szabályozásból eredő ok leggyakoribb esete Magyarországon, mikor a cégnyilvántartásból törlik a társaságot, de az is ellehetetlenítheti a társaság működését, ha engedélyköteles tevékenység esetén az engedélyét a társaságnak visszavonják, vagy nem hosszabbítják meg. Szintén ilyen ok lehet a társaság adószámának felfüggesztése vagy törlése, amely akár hosszabb időre is gátolja a működést amellet, hogy további szankciókat vonhat maga után.

A jogi szabályozásból levezethető ok, amikor a társaság nem felel meg a jogszabályban előírt tőkekövetelménynek. A Gazdasági társaságokról szóló törvény intézkedési kötelezettséget ír elő a társaság vezetősége számára, mely szerint össze kell hívni a legfőbb szervet, annak pedig döntést kell hoznia, ha a saját tőke a törzstőke/alaptőke kritikus szintje alá csökken (Kft.

1/2, Rt. 2/3). Szintén intézkedési kötelezettsége van a társaságoknak, amennyiben a saját tőke nem éri el a törvényben meghatározott jegyzett tőke minimumot.⁸ A tőkehelyzet rendezésére a leggyakoribb megoldások a következők:

- pótbefizetés, ha a társasági szerződés erre lehetőséget ad,
- jegyzett tőke emelés árszólással (a jegyzett tőke emelése önmagában nem oldja meg a saját tőke/jegyzett tőke arány helyreállítását),
- tőkeleszállítás a jegyzett tőkén felüli saját tőke javára (negatív saját tőke esetében értelemszerűen nem lehet),
- tulajdonossal szembeni kötelezettség elengedése
- véglegesen átadott pénzeszköz,
- átalakulás más társasági formává,

A törvény felelősséget helyez a könyvvizsgálóra akkor, mikor a társaság várható vagyonszerzéséről ír: „ha a könyvvizsgáló megállapítja, illetve egyébként tudomást szerez arról, hogy a gazdasági társaság vagyonának jelentős csökkenése várható, illetve olyan tényről észlel, amely a vezető tisztségviselők vagy a felügyelőbizottság tagjainak e törvényben meghatározott felelősségét vonja maga után, köteles a gazdasági társaság legfőbb szervének összehívását kezdeményezni. Ha a legfőbb szerv ülésének összehívására nem kerül sor, illetve a jogszabályok által megkívánt döntéseket nem hozza meg, a könyvvizsgáló erről a társaság törvényességi felügyeletét ellátó cégbíróságot értesíti.”⁹

14.2. Könyvvizsgáló teendői, amennyiben kételyek merülnek föl a vállalkozás folytatásával kapcsolatban

Amennyiben a társaság az elmúlt években stabilan nyereséges, likviditási helyzete megfelelő, rendelkezik a szükséges forrásokkal a következő 12 hónap működésével kapcsolatban, nem jelentkezik egyik olyan, az előző felsorolásban megjelenő jel sem, ami megkérdőjelezheti a vállalat működését, akkor a könyvvizsgálónak további eljárásokat nem kell elvégeznie a vállalkozás folytatásával, illetve annak megítélésével kapcsolatban. Itt persze ne felejtsük el, hogy olyan változó környezetben élünk, ahol a múltbeli teljesítmények alapján történő értékelésnél mindenképp figyelembe kell venni azt, hogy a külső gazdálkodási, működési feltételek változása akár rövid távon is csőd szélére sodorhat társaságokat.

Amennyiben a felsorolt intő jelek, okok bármelyikével találkozunk az általa könyvvizsgált társaságnál a könyvvizsgáló – vagy más olyan okkal, amely a vállalkozás folytatásának lehetőségét veszélyezteti – addicionális munkát kell elvégeznie a könyvvizsgálat során. Az, hogy ezzel a jellel munkájának melyik fázisában találkozunk az auditor, az elvégzendő munka célját és terjedelmét nem igazán befolyásolja. A kockázatbecslést elméletileg ugyanúgy a vállalkozás folytatásának kérdésére „nyitott szemmel és füllel” kell elvégeznie az auditornak, mint a könyvvizsgálat későbbi fázisait. A munkájának legfontosabb része annak eldöntése,

hogyan a **következő 12 hónapban – könyvvizsgálói jelentés kiadásának fázisában pedig a mérlegfordulónapot követő 12 hónapban - a vizsgált társaság várhatóan fenn tudja-e tartani működését, folytatni tudja-e tevékenységét.**

Az elvégzendő munka első része egy **megbeszélés a vállalat vezetésével**, amely fő témája annak megvitatása, hogy a társaság vezetése lát-e problémát a vállalkozás folytatásával kapcsolatban, felmérte, végiggondolta-e a társaság képességét a vállalkozás folytatására.

Amennyiben a vezetőség végzett számításokat, „felméréseket” arra vonatkozólag, hogy a társaság fenn tudja-e tartani a működését a követő 12 hónapban, akkor ezeket a számításokat, felméréseket a könyvvizsgálónak végig kell néznie, le kell ellenőriznie, hogy szakmailag megalapozott számításokkal áll-e szembe.

Itt a számításoknál, felméréseknél a likviditási problémák esetén főleg pénzügyi és finanszírozási tervek jöhetnek szóba, jogi problémák esetén pedig egy olyan cselekvési terv – például a hiányzó saját tőke pótlására – amely megoldja azt a jogi problémát, amely veszélyezteti a vállalkozás folytatását.

A vezetőség által elkészített dokumentumokkal kapcsolatban az 570-es standard az alábbi feladatokat írja elő a könyvvizsgálónak:

- (a) A vezetés vállalkozás folytatására vonatkozó feltételezésével kapcsolatos jövőbeli intézkedésekre vonatkozó terveinek értékelése a tekintetben, hogy ezen tervek eredménye valószínűleg javít-e a helyzeten, és **megvalósíthatók-e a vezetés tervei az adott körülmények között.**
- (b) Ha a **gazdálkodó egység készített cash flow előrejelzést**, és az előrejelzés elemzése jelentős tényező az események vagy feltételek jövőbeli kimenetelének mérlegelése során a vezetés jövőbeli intézkedésekre vonatkozó terveinek az értékelésekor:
  - (i) az előrejelzés elkészítéséhez előállított mögöttes adatok megbízhatóságának értékelése, valamint
  - (ii) annak meghatározása, hogy megfelelően alátámasztottak-e az előrejelzés mögöttes feltételei.
- (c) Annak mérlegelése, hogy rendelkezésre áll-e bármely további tény vagy információ azóta, hogy a vezetés elvégezte a felmérést.
- (d) **Írásbeli nyilatkozatok kérése a vezetéstől, és adott esetben az irányítással megbízott személyektől, a jövőbeli intézkedésre vonatkozó terveikről és ezeknek a terveknek a megvalósíthatóságáról.**

A pénzügyi és finanszírozási tervek áttekintésénél a könyvvizsgáló figyelembe veszi a múltbeli tényadatokat (cash-flow, mérlegben található hitel, pénzeszköz, stb.), a

körülményekben történt vagy várható változásokat, ezek kihatását a jövőbeni terv adatokra és ezek alapján eldönti, hogy a tervadatok mennyire tűnnek megvalósíthatónak, mennyire vannak alátámasztva s ezek alapján a vállalkozás finanszírozhatósága fennáll-e vagy nem.

Amennyiben nem realizisztikusak a tervek a múltbeli adatok és a körülményekben történő változások figyelembevételével, úgy a finanszírozási pénzügyi terv módosítására kell felkérni a vezetőséget. Azt ne felejtjük, hogy a vállalkozás folytatásának elvével kapcsolatos kérdések és kockázatok a vezetőség és a tulajdonosok számára legalább annyira fontosak, mint a könyvvizsgálónak, ezért közös érdek, hogy a jövőbeni működéssel kapcsolatban ne irreálisan optimista terv alapján hozzon döntéseket a vezetőség és ne ez alapján készüljön fel a jövőbeni problémákra.

Amennyiben jogszabályi előírásból származó problémát kell megoldani, ott a könyvvizsgáló a cselekvési tervnek a jogi pénzügyi megvalósíthatóságát vizsgálja meg. Ezek az esetek – például egy negatív saját tőke megoldása – persze jóval kevesebb bizonytalansági faktort hordoznak magukban, mint a finanszírozás fenntarthatóságával kapcsolatos kérdések.

Mindkét fő esetben kérhet a könyvvizsgáló külső információt (jogi levél) vagy megerősítést is arról, hogy a társaság tulajdonosai finanszírozni fogják a társaságot a következő 12 hónapban is és erre megfelelő pénzügyi forrásaik vannak (komfort levél).

Amennyiben a vezetőség nem végzett számításokat, „felméréseket” arra vonatkozólag, hogy a társaság fenn tudja-e tartani a működését a követő 12 hónapban, **de az intő jelek alapján a könyvvizsgálónak továbbra is kételyei vannak a vállalkozás folytatásának elvével kapcsolatban,** akkor a könyvvizsgáló megkéri a vezetőséget, hogy ezeket a számításokat végezze el és ez alapján mutassa be, hogy miért gondolja, hogy a vállalkozás folytatásának elve nem sérül a vizsgált társaságnál. Amennyiben a számítások, felmérések rövidebb időt fednek le, mint 12 hónap, akkor a könyvvizsgálónak arra kell felkérni a vezetőséget, hogy a számítások időhorizontját bővítse ki legalább 12 hónapra.

Mindezek után, ha az **év végi audit munkát megelőző időszakban** jut a könyvvizsgáló arra a konklúzióra, hogy a társaságnál a vállalkozás folytatásának elve sérül, vagy legalább erős kételyei vannak a vállalkozás folytatásával kapcsolatban, akkor erről érdemes írásban is értesíteni a vezetőséget és amennyiben a vezetőségen keresztül ez az információ nem jut el a tulajdonosokhoz, akkor a tulajdonost is.

14.3. Könyvvizsgálói jelentés a vállalkozás folytatásának elvével kapcsolatos kérdések esetén

Az év végi audit munka során a vállalkozás folytatásának elvével kapcsolatos munka során annak fényében, hogy milyen konklúzióra jutott a könyvvizsgáló, az alábbi kérdéseket kell végiggondolni az éves beszámolóval kapcsolatban:

- Mi a vezetőség véleménye a vállalkozás folytatásának elvével kapcsolatban?
- Vállalkozás folytatásának elvéhez kapcsolódó értékelési khatások a mérlegben és eredménykimutatásban megfelelően lettek kezelve a vezetőség által?
- Kiegészítő melléklet tartalma megfelelően mutatja be az esetleges kételyeket, megoldásokat, khatásokat?

Az éves beszámoló auditjának végén a következő főbb variációk állhatnak elő abból a szempontból, hogy a vállalkozás folytatásának elve a könyvvizsgáló szerint fenn áll-e, illetve mi kerül bemutatásra a beszámolóban.

1. **A vállalkozás folytatása biztosított, nincsenek lényeges bizonytalanságok:** ebben az esetben tiszta jelentést bocsát ki a könyvvizsgáló
2. **Nem jelenthető ki, hogy a vállalkozás folytatása nem biztosított, lényeges bizonytalanságok állnak fenn. A vállalat bemutatta a kiegészítő mellékletben** ezeket a lényeges bizonytalanságokat, a lényeges bizonytalanságok okait, a vezetőség terveit a potenciális megoldásokkal kapcsolatban és azt a tényt, hogy a bemutatott bizonytalanságok jelentős kétséget vetnek fel a gazdálkodó egységnek a vállalkozás folytatására való képességével kapcsolatban, és így lehet, hogy az nem lesz képes a szokásos üzletmenet során realizálni eszközeit és rendezni kötelezettségeit. Ebben az esetben a könyvvizsgáló tiszta záradékkal tudja ellátni a jelentését, azzal, hogy figyelemfelhívó megjegyzést célszerű elhelyezni a jelentésben.
3. **Nem jelenthető ki, hogy a vállalkozás folytatása nem biztosított, lényeges bizonytalanságok állnak fenn. A vállalat nem mutatta be a kiegészítő mellékletben** ezeket a lényeges bizonytalanságokat, a lényeges bizonytalanságok okait, a vezetőség terveit a potenciális megoldásokkal kapcsolatban és azt a tényt, hogy a bemutatott bizonytalanságok jelentős kétséget vetnek fel a gazdálkodó egységnek a vállalkozás folytatására való képességével kapcsolatban, és így lehet, hogy az nem lesz képes a szokásos üzletmenet során realizálni eszközeit és rendezni kötelezettségeit. Ebben az esetben korlátozott véleményt vagy ellenvéleményt kell elhelyezni a könyvvizsgálói jelentésben, mert a kiegészítő mellékletből hiányzik egy olyan fontos információ, mely a befektetők vagy potenciális befektetők véleményét megváltoztathatná. Itt annak eldöntése, hogy „elég” egy korlátozott vélemény, vagy csak az ellenvélemény a járható út, azon múlik, hogy mennyire tekinthető átfogónak a fent felsorolt információk hiánya a kiegészítő mellékletből – mind hiányzik, vagy csak egy része -, illetve az alapján lehet eldönteni, hogy az eszközöket és a kötelezettségeket milyen mértékben érintheti az, ha mégis úgy fordulna a pénzügyi helyzet, hogy a vállalkozás folytatása nem lehetséges.

4. **A vállalkozás folytatása nem biztosított, de a társaság bemutatta ezt a tényt a beszámolóban és a megfelelő értékelési eljárásoknál is ezt figyelembe véve járt el.** Ebben az esetben azt nem tudja mondani a könyvvizsgáló, hogy a számviteli alapelveknek megfelelően készült a beszámoló, tehát a vélemény első mondatára mindenképp korlátozni kell. Az azonban elmondható, hogy a vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzet megbízható és valós módon került bemutatásra, tehát a vélemény rész 2. mondata ebben a nagyon ritka helyzetben fennáll, tehát ezt nem kellene korlátozni.
5. **A vállalkozás folytatása nem biztosított, és a társaság nem mutatta be ezt a tényt a beszámolóban és az értékelési eljárásoknál sem vette figyelembe.** Ebben az esetben ellenvéleményt kell kibocsátani a könyvvizsgálónak.

17. FELADAT: vállalkozás folytatásának elvével kapcsolatos kérdések

Gondolja végig az alábbi eseteket abból a szempontból, hogy a leírt jelenségek és adatok alapján feltehető-e, hogy a vállalkozás folytatásának elve fennáll-e. Ha nem elég a leírt információ, milyen egyéb dokumentumokat és információkat gyűjtene be és ellenőrizne abból a célból, hogy eldöntse a fenti kérdést.

1, Szolgáltatással foglalkozó társaság eredménye 2. évben negatív. A társaság 2 évvel ezelőtt kezdte meg működését, akkor vásároltak egy szoftvert 100 millió forintért, amit 10 év alatt amortizálnak le. A szoftver szükséges a végzett szolgáltatáshoz. A társaság tárgyévi eredménykimutatása a következő adatokat tartalmazza 2011-ben (adatok ezer forintban):

Árbevétel	40 000
Személyi jellegű ráfordítás	32 000
Egyéb ráfordítás	2 000
Fizetett kamat	6 000
Amortizáció	10 000
Adózás előtti eredmény	-8 000

A társaság értékvesztést nem számolt el, devizás tétele nincs, tárgyi eszközt és immateriális jószágot nem értékesített, a finanszírozási cash flow-ja 0. Mérlege a következő fő sorokat tartalmazza 2011 végén.

Szoftver	80 000	Jegyzett tőke	10 000
Vevők	10 000	Tőketartalék	10 000
Pénzeszköz	20 000	Eredménytartalék	-10 000
		MSZE	-8 000
		Szállítók	18 000
		Egyéb kötelezettség	10 000
		Alapítókkal szembeni kötelezettség (hosszú lejárat)	80 000
ESZKÖZÖK	110 000	FORRÁSOK	110 000

2, Termeléssel foglalkozó társaság megszünteti az egyik üzletágát, mert az veszteséges volt, míg a másik nyereséges. A veszteséges üzletág a megszüntetés évében az árbevétel 10%-át adta.

3, A könyvvizsgált társaság egyik szállítója felszámolási eljárást kezdeményezett a társaság ellen 20 millió forint értékben. A társaság saját tőkéje 15 millió forint.

4, A társaság rövid lejáratú kötelezettsége 50 millió forint, melyből 30 millió az anyavállalattal szemben fennálló osztalékfizetési kötelezettség, mely még az előző évből származik. A társaság tanácsadással foglalkozik, forgóeszközök értéke 35 millió forint.

5, A társaság 4 hitellel rendelkezik 4 különböző banktól. 3 hitel hosszú lejáratú, a 4. hitelt 1 hónapon belül kellene visszafizetni, vagy megújítani. A társaság a rövidlejáratú hitel visszafizetését nem tartja reálisnak a negatív működési cash flow és a nagyfokú eladósodottság miatt, ezért szeretné a rövidlejáratú hitelt meghosszabbítani. A vezetőség véleménye az, hogy ha a bank nem hosszabbítja meg a hitelszerződést, akkor nem fizetik vissza a hitelt, hagyják, hogy a bank érvényesítse inkább a jelzálogjogát egy egyébként a társaság által nem használt ingatlanon és abból elégítse ki a követelését. A vagyonértékelők szerint az ingatlan piaci értéke lefedi bőven a kapcsolódó hitel összegét.

18. FELADAT: vállalkozás folytatásának elvével kapcsolatos kérdések

2011-ben elfogadtuk a megbízást az ÉPÍTŐ Kft. (továbbiakban a „Társaság”) könyvvizsgálatára, mivel a tulajdonos magánszemély tulajdonában levő másik társaságot is a mi cégünk auditálta korábban. A Társaság 15 éve működik, tevékenysége építőipari acélszerkezetek nagykereskedelme. Magyarországon kívül Ukrajna, Oroszország és Románia a fő tevékenységi területe, az exportpiacokra közvetlenül a magyar cég szállított idáig. Mivel az építőipar tevékenysége a régióban 2009-ban 20%-al, 2010-ben 40%-al és 2011-ben is további 10%-al esett vissza, a Társaság korábban komolyan fontolgatta, hogy az exportpiacokon egyes meggyengült helyi versenytársait megvásárolja és így leányvállalata lesz Oroszországban és Ukrajnában. Ez a konstrukció jobb piaci elérhetőséget is biztosítana a Társaságnak a helyi ügyfelekhez. Az orosz akvizícióval kapcsolatban el is indult egy átvilágítás, de végül úgy döntött a tulajdonos, hogy túl drága lenne a célpontként kiszemelt cég, míg az ukrán piacon aláírták a szerződést egy ottani társaság megvételével kapcsolatban. Az ukrán társaság vételárát 2012. június 30-án kell kifizetni, a vételár 700 millió forintnak megfelelő összeg. 2012-ben egyébként az előrejelzések az építőiparban stagnálást jeleznek a régió egészére vonatkozóan.

A Társaság 2011 elején ügyvezető igazgatót cserélt. A régi ügyvezető nem tudta teljesíteni a 2010-es célkitűzést, ezért a tulajdonos helyette a kereskedelmi igazgatót nevezte ki ügyvezetőnek, aki előtte többször összeütközésbe került a korábbi ügyvezetővel. Az új ügyvezető várhatólag kap prémiumot, mivel a Társaság a terv árbevétel és EBITDA értéket teljesítette 2011-ben.

A Társaságnak egy jogi ügye van, az egyik ukrán vevő a nem megfelelő minőségű szállított anyag miatt kártérítési követeléssel állt elő, amelyet a mi Társaságunk nem fogadott el, ezért a vevő jogi eljárást indított kártérítési igény (100 000 Eft) érvényesítése ügyében. A Társaság 100 millió forint céltartalékot képzett a jogi ügyre.

A Kft. 2011. decemberi mérleg és eredménykimutatásból kivonat (adatok millió forintban):

Tárgyi eszköz	77	Jegyzett tőke	34
Áru	1 000	Mérleg szerinti eredmény	16
Vevők	800	Céltartalék	100
Pénzeszköz	20	Szállító	347
Egyéb követelés	1	Rövid lejáratú hitel	1 400
Aktív időbeli elhatárolás	2	Egyéb kötelezettség	2
		Passzív időbeli elhatárolás	1
ESZKÖZÖK	1 900	FORRÁSOK	1 900

<u>Árbevétel</u>	<u>3 750</u>
<u>Adózás előtti eredmény</u>	<u>20</u>
<u>Adózott eredmény</u>	<u>16</u>

2011-ben az előző év végi adatokhoz képest a szállítói állomány 100 MFt-tal, a hitelállomány 800 MFt-tal, a készletek 600 MFt-tal, a vevők pedig 500 MFt-tal nőttek, az egyéb követelések és kötelezettségek és az időbeli elhatárolások nem változtak. Az éves értékcsökkenése végül 10 MHUF lett az eredménykimutatásban. A vevőkre és a követelésekre elszámolt értékvesztés a tárgyévben 100 millió forintot tett ki (A vevők egyenlegének fenti 500 MHUF változása nem tartalmaz értékvesztést). A Társaság hitelkerete 2012 áprilisában 1,5 Mrd forint. A hitelmegállapodást évente újítják meg normál esetben, a lejárat mindig október 31. A Társaság jelentősebb beruházást befektetett eszközök tekintetében az akvizíciók kívül nem tervez 2012-ben.

1. Az év végi audit vége előtt gondolja végig, hogy lát-e olyan jelet, amely a vállalkozás folytatásának elvét kérdőjelezi meg.
2. Milyen kérést/kérdést fogalmazna meg a vezetőségnek a vállalkozás folytatásának elvével kapcsolatban az audit jelen fázisában?

19. FELADAT: vállalkozás folytatásának elvével kapcsolatos kérdések

Az ÉPÍTŐ Kft. vezetősége kérésünknek megfelelően elkészítette a 2012-es évre vonatkozó pénzügyi tervét millió forintban:

Adózás előtti eredmény	200
Forgóeszközök változása	10
Vevő változása	20
Szállító változása	10
Értékvesztés	0
Értécsökkenés	10
Céltartalék	10
Fizetett adó	-20
Működési cash flow	240

ÉPÍTŐ Kft. 2012-re a pénzügyi tervnél az alábbi fő eredményszámokkal dolgozott (adatok millió forintban):

Árbevétel	3 700
Adózás előtti eredmény	200
Adózott eredmény	180

A tervek alapján a vezetőségnek az a véleménye, hogy nem áll fenn kérdés a vállalkozás folytathatóságának kérdésével kapcsolatban, a 2011-es kiegészítő mellékletben ezért nem kíván feltüntetni semmit erre vonatkozóan.

1. A fenti adatokkal vonatkozásában melyek azok, amelyekkel kapcsolatban kétely merülhet fel a megvalósíthatóság tekintetében?
2. Egyetért-e a vezetőség következtetésével a vállalkozás folytatásának elvével kapcsolatban?

3. Mit tud tenni a könyvvizsgáló ebben a helyzetben abból a célból, hogy nagyobb bizonyosságot szerezzen a vállalkozás folytatásának fenntarthatóságával kapcsolatban?

20. FELADAT: vállalkozás folytatásának elvével kapcsolatos kérdések

A következő pontokban leírt tények tükrében döntse el, milyen jelentést kell kibocsátania a könyvvizsgálónak!

- 1) A 18. és 19. FELADATBAN bemutatott ÉPÍTŐ Kft. kapcsán milyen jelentést bocsátana ki a rendelkezésre álló információk birtokában, ha a vezetőség a kiegészítő mellékletben nem közöl semmit a vállalkozás folytatásának elvével kapcsolatban, mivel álláspontjuk szerint nincsen bizonytalanság a jövőre vonatkozóan?
- 2) A 18. és 19. FELADATBAN bemutatott ÉPÍTŐ Kft. kapcsán milyen jelentést bocsátana ki, ha a vezetőség a kiegészítő mellékletben részletesen bemutatja a vállalkozás folytatásának elvét alátámasztó terveit?
- 3) A 18. és 19. FELADATBAN bemutatott ÉPÍTŐ Kft. kapcsán milyen jelentést bocsátana ki, ha a tulajdonos nem ad ki komfort levelet, mert nem képes a saját forrásaiból finanszírozni a következő évet és a kiegészítő melléklet sem tartalmaz a vállalkozás folytatásának elvével kapcsolatos megjegyzést? Az audit alatt tudomásunkra jutott, hogy a bankhitelt lejáratkor biztosan vissza kell fizetni, mivel a bank a 2011-es adatok és 2012-es terv alapján nem kívánja tovább finanszírozni a Társaságot.
- 4) Egy magyarországi autóipari beszállító vállalkozás nagy autógyárak részére végez fékpedál előállítását. A vállalat az Ázsiából érkező alapanyagon hajt végre anyagmegmunkálást, szerelési műveleteket, majd a készterméket közvetlenül négy nagy autógyárnak értékesíti, amelyek az árbevételének 95%-át adják. Az alapanyag 90%-a Ázsiából érkezik. 2011 novemberében az ázsiai régiót, ahonnan az alapanyagok származnak szökőár sújtotta, emiatt a térségben található gyárak – így a társaság beszállítói – gyakorlatilag megsemmisültek. A vevők miatt az alapanyagon csak hosszú minőségellenőrzés, tesztelés után lehet változtatni, így a szükséges anyagok beszerzése minimum 6 hónapra szinte lehetetlenné vált. A jelenlegi anyagkészlet feldolgozásával maximum 1 havi vevői megrendelést tudnak teljesíteni. Az autógyárak elkezdték a felkészülést az ideiglenes készlethiányra és bejelentették termelésük csökkentését. A

tulajdonos látva a piaci helyzetet úgy döntött 2011 decemberében, hogy nem gazdaságos folytatni a fékpedál előállítását Magyarországon, ezért a gyár bezárása mellett döntött, amelyre 2012 második felében kerül majd sor. A vezetőség a 2011-es beszámolót ennek szellemében készítette el. A kiegészítő melléklet X. pontja részletesen bemutatja a helyzetet és az értékelési eljárásokat.

FELADATOK MEGOLDÁSAI

15. Feladatok megoldásai

1. FELADAT megoldása

A fejlesztett szoftverek kapcsán fontos szempont a tulajdonjog kérdése, mégpedig hogy a Társaságé vagy a vevőé lesz a kifejlesztett produktum az átadást követően (**immateriális javak jogok és kötelek állítás**). Ha saját tulajdonról van szó, akkor pedig annak minősítése kulcskérdés, hogy az eszköz mennyi ideig fogja szolgálni a vállalkozási tevékenységet. Ez kihat a **befektetett eszközök értékelésére** és az **értékcsökkenési leírásra**, ahol magasabb lesz az eredendő kockázat. Szintén kockázat lehet, ha van saját előállítású szoftver, amely aktivált értékének helyességéről kell meggyőződni a piaci értékhez viszonyítva.

Azokat a teljesített alvállalkozói szolgáltatásokat, vagy szolgáltatásrészeket, amelyeket a Társaság még nem számlázott ki, készleten kell tartani. Ezzel kapcsolatban az egyik klasszikus kérdés az, hogy az év végéig az alvállalkozók által teljesített szolgáltatások bekerültek-e teljes körűen a beszámolóba, függetlenül attól, hogy a számla megérkezett-e mérlegzárásig vagy nem. Ezért a **készletek teljessége** – esetleges alulértékeltsége – magasabb kockázattal fog bírni.

Azoknál a szolgáltatásoknál, ahol a belső teljesítmény kerül részben vagy egészben kiszámlázásra, de mérlegfordulónapig nem került sor a teljesítési mérföldkő elérésére, fontos kérdés a kapcsolódó belső közvetlen költségek készletre való könyvelése. Itt gyakorlati probléma lehet az is, hogy elfelejtkeznek ezeknek a költségeknek a készletek közé való elhelyezéséről, ezáltal a **készletek teljessége** kap magasabb eredendő kockázat besorolást. Jelen esetben annak is van veszélye, hogy a vezetőség az eredmény növelésében való motivációjában esetleg több tételt emelt ki a költségek közül, mint ami helyénvaló lett volna, ebben az esetben a **készletek létezése és értékelése** kap magasabb eredendő kockázatot a kockázattertelés folyamán. is vezetőség kedvezőtlen piaci körülmények magas kockázatot jelentenek. Szervesen kapcsolódik ide az árbevétel elszámolásának kérdése, mivel az eredmény növelésének egyik eszközeként a vezetőség kiszámlázhat olyan tételeket, amelyekhez még nincs valós teljesítés, illetve a kapcsolódó költségek nem kerültek be a könyvekbe. Ennek megfelelően az árbevételnél az előfordulás és pontosság állítások kapnak magasabb eredendő kockázatot.

A készletek között nyilvántartott, még ki nem számlázott szolgáltatásoknál kérdés az is, hogy a teljesített szolgáltatáshoz kapcsolódóan a könyvekben szereplő érték meg fog-e térülni árbevétel formájában. Amennyiben a várhatólag realizálható értéke a szerződés alapján kevesebb a készletnek, mint a kapcsolódó könyv szerinti, akkor értékvesztés elszámolása lehet szükséges, ezért a **készletek és az egyéb ráfordítások értékelése** ebből a szempontból is magasabb eredendő kockázatot jelent.

Mivel az anyavállalat is érdekelt az alvállalkozói körben, ez erősítheti annak a lehetőségét, hogy olyan számlaértékeket kap a Társaság, amely növeli az anyavállalat eredményét, de nem feltétlenül előnyös a Társaság számára. Ez a **készletek létezésére és értékelésére** hat eredendő kockázatot növelő tényezőként.

Az alvállalkozók jelenlétével fontossá vált az is, hogy a Társaságnál az egyes teljesített mérőföldkövekhez kapcsolódó szolgáltatás esetében ugyanazon időszakra kerüljön lekönyvelésre a teljesített szolgáltatáshoz kapcsolódó összes bevétel és ráfordítás. Ez az eredménykimutatásban található **közvetített szolgáltatások és a mérlegben található passzív időbeli elhatárolások teljes körűségének** - nincs elszámolva a költség, holott a bevételt már lekönyveltem - **illetve a készletek létezésének** – még a készletek között tartok olyan tételt, amit már kiszámláztam - eredendő kockázatát emeli.

Mivel a Társaságnál jelentős az alvállalkozókkal bonyolított forgalom, és ezeknek az alvállalkozóknak egy része csak a Társaságnak végez munkát. Itt arról van szó, hogy tulajdonképpen szinte munkavállalónak minősülnek (Társaság eszközeivel végzik a munkát), de az elvégzett munka díjazását nem munkabér, hanem megbízási díj formájában kapják. Ez jelentős adókockázatot hordoz, mivel egy esetleges APEH ellenőrzés kapcsán burkolt munkaviszonnyá minősíthetik a fenti jogviszonyt, ami jelentős bírságot és járulékfizetési kötelezettséget vonhat maga után. Ez mind **adó-, mind üzleti kockázatot** hordoz magában. Ez az **egyéb követelések, egyéb kötelezettségek** és a **személyi jellegű ráfordítások** esetében jelenthet magasabb kockázatot.

Az alvállalkozói teljesítmények és az igénybevett szolgáltatások nagy része kapcsolt felektől származik. Emiatt mind eredménykimutatás, mind mérleg oldalon jelentős az alkalmazott transzferárakból eredő adókockázat. Ez az adókockázat jelentkezhet több mérleg vagy eredménykimutatás sornál, így például az **egyéb követeléseknél vagy kötelezettségeknél, vagy például a fizetendő társasági adónál** az eredménykimutatásban. A konkrét állítás és kockázat ennyi információból még nem határozható meg, bár a tapasztalatok alapján általában a kapcsolt felektől – főleg az anyavállalattól - jövő költségszámlák túlértékelése a kockázat, tehát **az egyéb kötelezettségek és a fizetendő társasági adó alulértékeltsége (teljesség és értékelés)**. Ennek ellentmondhat egy olyan adókonstrukció, amikor a csoporton belül jobban megéri Magyarországon leadózni egy nyereséghányadot, mint más országokban, amikor a transzferárak segítségével inkább itt rögzítik a pozitív eredményt, mint más országban, ekkor pont az ellenkező irányú audit kockázat áll fenn.

Szemponthoz lehet még a szoftverek kapcsán egy garanciális időszakhoz kapcsolódó kötelezettség, amely céltartalék képzés szükségességét vonhatja maga után.

2. FELADAT megoldása

Az 1. FELADATBAN leírt témakörökön kívül az ügyfélvesztés és a romló piaci helyzet (munkavállalók elbocsátása) fontos szempontok főleg abban a tekintetben, hogy a vezetőség az eredmény maximalizálásában érdekelt. Emiatt az olyan év végéhez közeli tranzakciók, vagy értékelési eljárások kockázata lehet magasabb, amelyek közvetlenül vannak hatással az eredményre.

A folyamatban lévő projektek kapcsán arra fog törekedni a Társaság, hogy minél több bevételt számolhasson el fordulónapig, valamint költségeket emeljen ki az eredménykimutatásból a mérlegbe (készlet, elhatárolás) hogy javítsa az eredményét. Emiatt mind az árbevétel és a költségek, mind a készletek és időbeli elhatárolások értékelése kapcsán magasabb lesz az eredendő kockázat.

Üzleti kockázatot hordoz a devizaárfolyam alakulása a jövedelmezőségre, mivel a bevételek forintban realizálódnak, viszont jelentős költség EUR-ban merül fel.

Szintén kockázatot hordoznak a tervezett elbocsátások, hiszen ezek olyan, végkielégítésekhez kapcsolódó fizetési kötelezettségeket eredményezhetnek, amelyet figyelembe kell venni a beszámolóban (céltartalék kérdéskör).

A vevőállomány jelentősen nőtt, ez jelentheti az üzleti partnerek fizetőképességének romlását egyrészt, viszont az is elképzelhető hogy olyan árbevételek kerültek elszámolásra, amelyeket nem ismer el a másik fél. A vevők értékelése mindenképpen magasabb eredendő kockázatot fog hordozni.

Nőtt az immateriális jószágok állománya. Előfordulhat, hogy olyan eszköz (pl. saját fejlesztésű szoftver kapcsán) került aktiválásra, amely előállítási költségét minél magasabb értéken próbálták meghatározni, így kiemelve költségeket az eredményből.

3. FELADAT megoldása

A SZOLGÁLTATÓ Kft esetében a **pénzügyi kimutatások egészére vonatkozó lényegesség** számításánál a legkézenfekvőbb vetítési alap az **adózás előtti eredmény**. Mivel az adózás előtti eredmény a tulajdonos által leginkább figyelt mutató, s mivel az értéke pozitív, viszonylag stabil érték az évek összehasonlítását is figyelembe véve, ezért ezt választjuk a lényegességi értékek alapjául.

Számításunknál a 2011. október végi értéket vesszük figyelembe, ami előzetes kalkulációnak megfelel, a végleges adatokkal pedig úgy is tudjuk módosítani a lényegességi értékeket később az év végi munkánál.

A SZOLGÁLTATÓ Kft adózás előtti eredménye 100 millió forint, aminek 5-10 százaléka 5-10 millió forintos sávot határoz meg a **pénzügyi kimutatások egészére vonatkozó lényegesség** számára (a tavalyi értékre vetített lényegességi szint ugyanilyen elv alapján 12-24 millió Ft lett volna).

Hasonlóan a magyar cégek nagy többségéhez, nincs elkülönített belső ellenőrzés, de az ügyvezető működtet olyan általános kontrollokat, amelyekkel a cég működését ellenőrizni tudja, s ebben segítségére van a kontroller is. Ezen túl a tulajdonos is folytat egy bizonyos szintű ellenőrzést a Társaság tevékenysége felett. Mindezek miatt kijelenthetjük, hogy a Társaságnál az általános belső ellenőrzés fontos és működőképes.

Az ügyvezető integritásával (hozzáértés és őszinteség) nem volt semmi gond az elmúlt időszakban.

A felsorolt információkból az következik, hogy a **pénzügyi kimutatások egészére vonatkozó lényegességnél** használhatjuk a magasabb értéket, tehát a **10 millió forintot**.

A Társaságot több éve auditáljuk, az előző 3 év audit tapasztalata alapján nem várunk lényeges számosságú és nagyságú hibát. Ezért a **végrehajtási lényegességi szintet** a pénzügyi kimutatások egészére vonatkozó lényegességből számítva a sáv felső határát, annak 75%-át jelöljük ki, ami **7,5 millió forint**.

Mivel a pénzügyi kimutatások egészére és a végrehajtási lényegességi szintnél is a kevésbé óvatos megközelítést alkalmaztuk az egyértelműen elhanyagolható hiba számításánál a sávon belül az alacsonyabb értéket használhatjuk. Ez alapján 1-2 százalékra állíthatjuk ezt a mutatót. Jelen esetben az 1%-ot választjuk tehát az **egyértelműen elhanyagolható hiba** a 10 millió forint 1%-a, azaz **100 ezer forint**.

4. FELADAT megoldása

A végrehajtási lényegességnél a korábban számolt 7,5 millió forintot vettük figyelembe. A kockázatfelmérésből származó kockázatnál ahol beazonosítottunk kockázatot, oda „igen” válasz került, egyébként nem, kivéve a pénzeszközöket

Ahol a kockázatfelmérésből származó eredendő kockázat magas volt, ott a tétel mindig kritikus területté lett kijelölve.

Három „nem” válasz esetén semmi nem indokolja a kritikus területté minősítést.

A kapcsolttal szembeni rövid lejáratú kötelezettségnél az is szerepet játszott a kritikus területté minősítésnél, hogy a szállítók felmérésével valószínűleg felmérésre kerül a kapcsolt szállítók rendszere is, tehát addicionális rendszermunkát nem jelent.

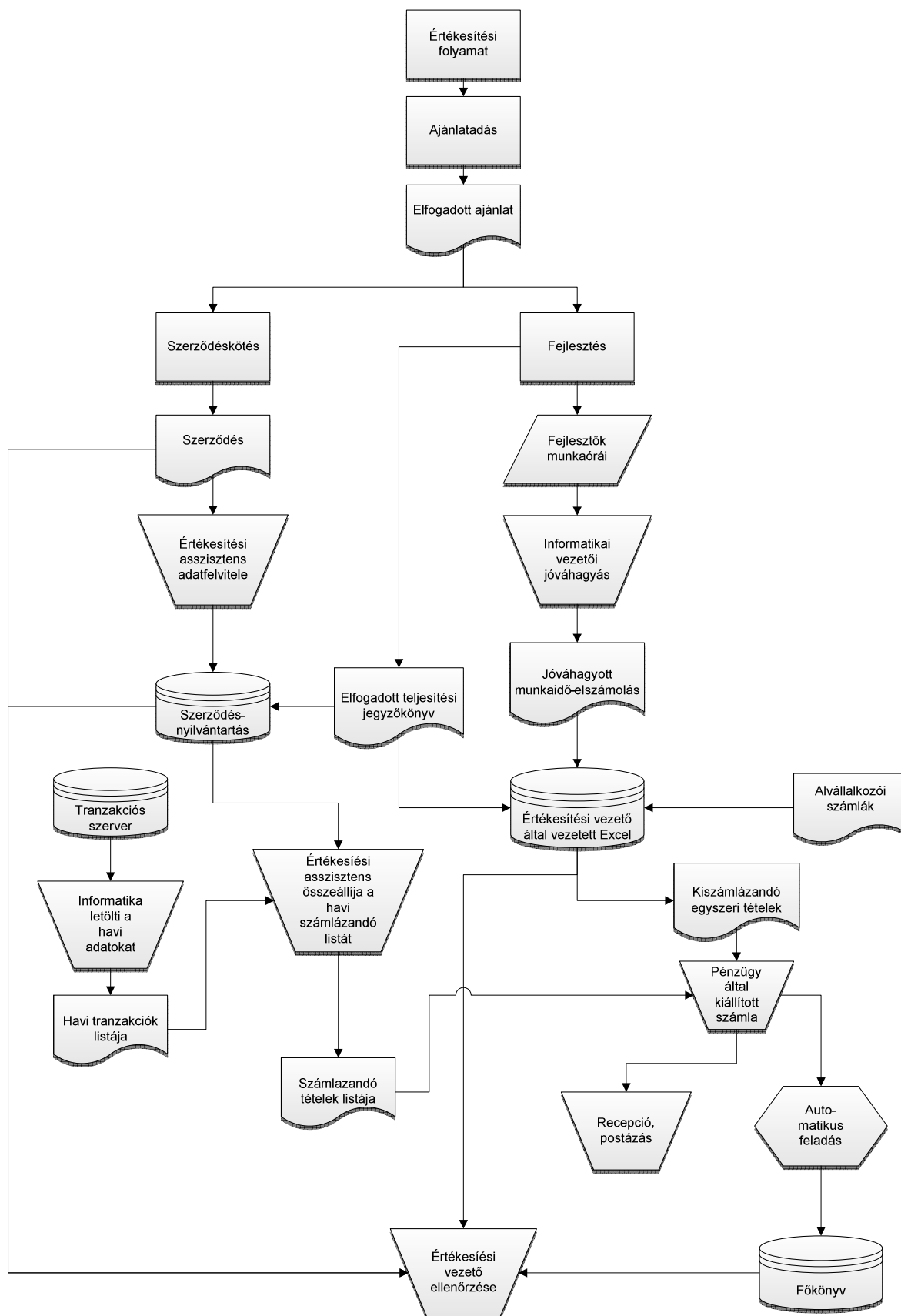
Számlacsoport	Egyenleg	Az egyenleg a lényegességi szintnél nagyobb?	A kockázat-felmérésből származó eredendő kockázat magas?	Nagyszámú tranzakciót tartalmaz (napi több tranzakció)?	Konklúzió: Kritikus terület?	Megjegyzés
Immateriális javak	350	Igen	Igen	Nem	Igen	Saját fejlesztésű szoftverek
Tárgyi eszközök	480	Igen	Nem	Nem	Nem	
Készletek	50	Igen	Igen	Nem	Igen	
Vevők	740	Igen	Igen	Igen	Igen	
Pénzeszközök	10	Igen	Igen	Igen	Igen	Általában magas az eredendő kockázat
Egyéb követelés (adó)	8	Igen	Igen	Nem	Igen	
Egyéb követelés (egyéb)	2	Nem	Nem	Nem	Nem	
Aktív időbeli elhatárolás	120	Igen	Igen	Nem	Igen	
Jegyzett tőke	400	Igen	Nem	Nem	Nem	
Szállítók	220	Igen	Igen	Igen	Igen	
Egyéb kötelezettség (adó)	10	Igen	Igen	Igen	Igen	Áfa miatt napi több tranzakció
Egyéb kötelezettség (egyéb)	2	Nem	Nem	Nem	Nem	
Rövid lejáratú kötelezettség kapcsolttal szemben	840	Igen	Igen	Nem	Igen	
Passzív időbeli elhatárolás	140	Igen	Igen	Nem	Igen	

Értékesítés nettó árbevétele	700	Igen	Igen	Igen	Igen	
Aktivált saját teljesítmények	30	Igen	Igen	Nem	Igen	
Egyéb bevételek	20	Igen	Nem	Nem	Nem	
Anyagjellegű ráfordítások	350	Igen	Igen	Igen	Igen	
Személyi jellegű ráfordítások	200	Igen	Igen	Nem	Igen	
Értécsökkenési leírás	50	Igen	Igen	Nem	Igen	
Egyéb ráfordítások	60	Igen	Nem	Nem	Igen	Jellemzően adó jellegű tételek
Pénzügyi műveletek bevételei	70	Igen	Nem	Igen	Igen	Árfolyam-differenciák, kamatok miatt napi több tranzakció
Pénzügyi műveletek ráfordításai	60	Igen	Nem	Igen	Igen	Árfolyam-differenciák, kamatok miatt napi több tranzakció
Rendkívüli bevételek	0	Nem	Nem	Nem	Nem	
Rendkívüli ráfordítások	0	Nem	Nem	Nem	Nem	

5. FELADAT megoldása

A) Folyamatábra

B) Kritikus pontok

Az Értékesítés folyamatában az alábbi kritikus pontok jelölhetőek ki:

Folyamatlépés	Ki végzi el?	IT rendszerektől való függés?
<i>Projekt alatt:</i>		
Informatikai vezető jóváhagyja a felmerült fejlesztési költségeket	Informatikai vezető	Nem
Az értékesítési vezető nyilvántartja a felmerült költségeket és kiszámlázandó egyszeri tételeket	Értékesítési vezető	Részben
A pénzügy kiállítja a számlát az átküldött Excel alapján	Pénzügy	Igen
<i>Folyamatos működés alatt:</i>		
Az értékesítési asszisztens felviszi a szerződött egységárakat a szerződésnyilvántartásba	Értékesítési asszisztens	Nem
Az informatika letölti a havi tranzakciós adatokat a szerverről	Informatika	Igen
Az értékesítési asszisztens összeállítja a havi számlázandó tételeket az egységár és tranzakciók alapján	Értékesítési asszisztens	Igen
A pénzügy kiállítja a számlát az átküldött Excel alapján	Pénzügy	Igen
Automatikus feladás a főkönyvbe	Automatikus	Igen

Az Értékesítés folyamatára a következő „mi lehet rosszul” kérdések tehetőek fel (a kérdések egyes eseteknél több egymás utáni kritikus pontot is lefednek) :

Kérdések	Mérlegsor, Állítás
<i>Kérdések állításonként 1 kritikus pontra</i>	
Előfordulhat-e, hogy fiktív költség kerül elszámolásra a fejlesztők munkaidő-ráfordítása kapcsán	Készletek: Létezés, Értékelés Aktivált saját teljesítmények: Előfordulás, Pontosság
Előfordulhat-e, hogy rossz összegben kalkulálják az egyszeri kiszámlázandó tételeket?	Árbevétel: Előfordulás, Pontosság Vevők: Létezés, Értékelés
Előfordulhat-e, hogy a pénzügy más összegről állít ki számlát, mint amelyről kellene?	Árbevétel: Előfordulás, Pontosság Vevők: Létezés, Értékelés
Előfordulhat-e, hogy rossz egységárral kerül kiszámlázásra egy árbevétel tétel?	Árbevétel: Előfordulás, Pontosság Vevők: Létezés, Értékelés
Előfordulhat-e, hogy rossz tranzakciós darabszámmal kerül kiszámlázásra egy árbevétel tétel?	Árbevétel: Előfordulás, Pontosság Vevők: Létezés, Értékelés
<i>Nagyobb részt átfedő kérdések:</i>	

Előfordulhat-e, hogy egy értékesítést rossz időszakra rögzítenek?	Vevők: Teljesség, Létezés Árbevétel: Teljesség, Létezés
Előfordulhat-e, hogy a értékesítés helytelen összeggel kerül rögzítésre?	Vevők: Értékelés, Árbevétel: Pontosság
Lehetséges-e fiktív tranzakció, vagy duplán rögzített értékesítés?	Vevők: Létezés, Árbevétel: Létezés

C) Kontrollok

Az Értékesítés folyamatban a fenti kérdésekre a következő kontrollpontokat lehet azonosítani:

Kérdések	Mérlegsor, Állítás	Kontroll	Kontroll rendszeressége	Előzetes minősítés
Előfordulhat-e, hogy fiktív költség kerül elszámolásra a fejlesztők munkaidő-ráfordítása kapcsán	Készletek: Létezés, Értékelés Aktivált saját teljesítmények: Előfordulás, Pontosság	Informatikai vezető jóváhagyja a munkaidő elszámolást	Rendszeres	Lehet hatékony
Előfordulhat-e, hogy rossz összegben kalkulálják az egyszeri kiszámlázandó tételeket?	Árbevétel: Előfordulás, Pontosság Vevők: Létezés, Értékelés	Az értékesítési vezető utólag szűrőpróbaszerűen választ ki tételeket, amelyeket szerződéshez hasonlít.	Negyedéves, Éves	Nem hatékony
Előfordulhat-e, hogy a pénzügy más összegekről állít ki számlát, mint amelyről kellene?	Árbevétel: Előfordulás, Pontosság Vevők: Létezés, Értékelés	Az értékesítési vezető utólag szűrőpróbaszerűen választ ki tételeket, amelyeket szerződéshez hasonlít.	Negyedéves, Éves	Nem hatékony
Előfordulhat-e, hogy rossz egységgel kerül kiszámlázásra egy árbevétel tétel?	Árbevétel: Előfordulás, Pontosság Vevők: Létezés, Értékelés	Az értékesítési vezető utólag szűrőpróbaszerűen választ ki tételeket, amelyeket szerződéshez hasonlít.	Negyedéves, Éves	Nem hatékony
Előfordulhat-e, hogy rossz tranzakciós darabszámmal kerül kiszámlázásra egy árbevétel tétel?	Árbevétel: Előfordulás, Pontosság Vevők: Létezés, Értékelés	Az értékesítési vezető utólag szűrőpróbaszerűen választ ki tételeket, amelyeket szerződéshez hasonlít.	Negyedéves, Éves	Nem hatékony
Előfordulhat-e, hogy egy értékesítést rossz időszakra rögzítenek?	Vevők: Teljesség, Létezés Árbevétel: Teljesség, Létezés	Az értékesítési vezető utólag szűrőpróbaszerűen választ ki tételeket, amelyeket szerződéshez hasonlít.	Negyedéves, Éves	Nem hatékony
Előfordulhat-e, hogy a értékesítés helytelen összeggel kerül rögzítésre?	Vevők: Értékelés, Árbevétel: Pontosság	Az értékesítési vezető utólag szűrőpróbaszerűen választ ki tételeket, amelyeket szerződéshez	Negyedéves, Éves	Nem hatékony

		hasonlít.		
Lehetséges-e fiktív tranzakció, vagy duplán rögzített értékesítés?	Vevők: Létezés, Árbevétel: Létezés	Az értékesítési vezető utólag szűrőpróbaszerűen választ ki tételeket, amelyeket szerződéshez hasonlít.	Negyedéves, Éves	Nem hatékony

A rendszerfelmérés alapján látható, hogy az Árbevétel eredménykimutatás sorra az „Előfordulás” és „Pontosság” állításokra nincsen kielégítő kontroll mechanizmus, azaz előfordulhat, hogy rossz egységáron és rossz mennyiségben rögzítenek értékesítést, mivel az egységárakat és a darabszámokat több helyen manuálisan viszik fel. Emiatt a vevők értéke sem megbízható (Vevőknél „Létezés” és „Értékelés”). Mivel a kontroll megközelítés az „Értékelés/Pontosság” állításokra nem vezetne eredményre, a vevők és árbevétel értékéről szubsztantív módszerekkel kell meggyőződni, amelynek tükröződnie kell az audit programban. Az értékesítési vezető végez ugyan ellenőrzést negyedévente, és gyakorlatilag ez az egyetlen kontroll a fenti két állításra, azonban ennek a kontrollnak a hatékonysága megkérdőjelezhető, ráadásul dokumentált nyoma sincsen.

A feladat további megoldásánál azt tételezzük fel, hogy nem végeztük el a kontrollok tesztelését, mert nem bízunk abban, hogy a kontrollok megbízhatóan működnek a Társaságnál.

6. FELADAT megoldása

- a) A 2. programpont kapcsán kérdéses, miért pont 15 tételt kell köröztetésre kiválasztani, a mintaválasztásnak tükröznie kell a kockázatorientált megközelítést, ezt mind a mintanagyság, mind a mintatételek kiválasztásánál szem előtt kell tartani.
- b) A vevők kapcsán elvégzendő 4. programpont sem kezeli megfelelően a kockázatot, mivel önmagában az első-utolsó 5-5 tétel ellenőrzése nem fogja feltétlenül lefedni a folyamatban lévő projektek elszámolását, ezért azok kimaradhatnak az ellenőrzésből. Mivel a vevők és a kapcsolódó árbevétel túlértékelése kockázatos a korábbi háttérinformációk alapján (vezetőség motivációja a prémium alapján, előző évekhez képest alacsonynak tűnő időszak árbevétel, elvesztett vevők, stb.), célszerű ezt a területet testreszabott audit pontokkal célozni.
- c) Az egyedi számlázási megoldásokkal kapcsolatos licencdíj és „testreszabással” kapcsolatos díj esetében a fentiekből kifolyólag célszerű vizsgálni, hogy a mérlegfordulónapot követő hónapok alvállalkozói számlái és teljesítési igazolásai milyen vevő számlákhoz és kiszámlázandó tételekhez kapcsolódnak és vevő számlák nem kerültek-e bele az auditált év beszámolójába. Itt célszerű egy határértéket választani az alvállalkozói számlák és a teljesítési igazolások kiválasztásánál.
- d) Az egyedi számlázási megoldásoknál ugyanezt az ellenőrzést - tehát az egy mérlegfordulóhoz kapcsolódó alvállalkozói teljesítések, bejövő számlák, kimenő számlák és teljesítési igazolások szerződések alapján történő egyeztetését abból a célból, hogy megfelelő időszakra lettek-e könyvelve az összekapcsolódó kimenő és bejövő számlák – célszerű elvégezni a mérlegfordulónapot megelőző legalább 2-3 hónap kimenő nagyobb értékű licencdíj és „testreszabási” díj számláira is, hiszen a Társaság a vizsgált évben több projektnél számít arra, hogy év végén felgyorsulnak az események, s ez lehetőséget adhat esetleg olyan számlázásra és árbevétel könyvelésre, ahol a mérlegfordulóhoz kapcsolódó kritériumok még nem teljesültek. A c) és d) pontokban vizsgálandó tételek jelentős hasonlóságot mutathatnak, itt értelem szerűen egy c) pontban említett programpontnál teljes körűen vizsgált teljesítést nem kell megvizsgálni a d) pontban foglalt audit programpontnál is.
- e) Az elektronikus számlázási megoldásoknál szintén érdemes az előző részekben, tehát a c) és d) pontokban foglalt audit eljárásokat elvégezni a belépési díjra. A havidíjakra és a tranzakciós díjakra viszont az az eredménykimutatásra vonatkozó teszt adhat bizonyosságot, amelynél azt ellenőrizzük, hogy 12 és csak 12 havi számla került-e kiállításra az egész évben elektronikus számlázási ügyfélként funkcionáló üzleti partnereknél. Ezeknél a tételeknél ugyanis a kimenő teljesítésekhez nem kapcsolódnak egyedi bejövő tételek, így ezek alapján nem tudunk keresni rossz időszakra könyvelt vevő számlákat.

- f) A dobozos számlázási termékek tárgyévi főkönyvi kivonatban található licenc- és supportdíját a szerződésekhez és számlákhoz lehet hasonlítani. Kapcsolódó alvállalkozói teljesítmények híján a c) és d) pontok vizsgálati programjai nem alkalmazhatóak.

- g) A Vevők értékelésével kapcsolatban nincsen programpont az esetleges értékvesztés vizsgálatára vonatkozóan. Korosító lista áttekintésével, tartalmának alapbizonylatokhoz való tesztelésével gyűjthető bizonyosság az értékelés állításra vonatkozóan. Amikor a korosítást teszteljük, nem csak a régen lejárt tételekre kell koncentrálnunk, mivel az is kockázat, hogy a kevésbé koros tételek között szerepelnek olyan egyenlegek, amelyek nem odaválóak. Az így tesztelt vevő korosító lista összevetése a jogi levélben nyert információkkal és az elszámolt értékvesztéssel mutathat ki olyan tételeket, ahol esetlegesen értékvesztés elszámolására lett volna szükség, de ez nem történt meg. Az így felderített kockázatos tételeket mindenképp meg kell vitatni a menedzsmenttel, ezután lehet a végső konklúziót meghozni a vevők és a kapcsolódó értékvesztés értékelésének megfelelőségéről.

7. FELADAT megoldása

- a) A program alapvetően lefedi a projektek kapcsán készletre vett tételeknél a fő állítások vizsgálatát (létezés, értékelés), de nem kezeli például a teljesség állítást teljes körűen, mivel csak az egyenlegben lévő tételek vizsgálatára koncentrál. Célszerű lehet olyan programpontot is felvenni, amely a le nem könyvelt tételek azonosítását szolgálja.
- b) Ennél a szolgáltató társaságnál – hasonlóan a szolgáltatást nyújtó társaságok többségéhez - a készletet a még ki nem számlázott szolgáltatások kapcsolódó külső és belső költségei jelentik. A mérlegfordulónapig felmerült külső költségek teljességével kapcsolatban bizonyosságot nyújt a le nem könyvelt kötelezettségek felderítését szolgáló klasszikus teszt, mely a szállítókkal kapcsolatos szekcióban szerepel általában, és a mérlegfordulónap utáni kifizetésekből és esetleg más dokumentumokból próbálja felderíteni a le nem könyvelt kötelezettségeket. A teszt ugyanis a le nem könyvelt kötelezettségek felderítésének másik könyvelési lábaként vagy költséget, vagy eszközt, például a ki nem számlázott készletet fed fel. Ráadásul ezt a tesztet segíti az előző, 6-os feladat megoldásának c) pontjában említett teszt is.
- c) Ne felejtjük el, hogy az előző feladatban szereplő, vevők könyvvizsgálatát szolgáló pontok, amikor év vége utáni alvállalkozói számlákat vizsgáltunk, szintén segíti a készletek teljességének alátámasztását, hiszen ha a vizsgálatnál olyan alvállalkozói számlát találtunk, amelyhez olyan a kimenő teljesítési időpont csatlakozik, amely mérlegfordulónap utáni, akkor ugyan nem találtunk le nem könyvelt vevőértéket, de találtunk a teszt segítségével olyan bejövő számlát, melynek a készletek között kell szerepelnie az év végi mérlegben. Ez igaz a 6. feladat megoldásának d) pontjára is, ahol a nagyobb mérlegfordulónap előtti kimenő számlák kapcsolódó bejövő számláit vizsgáljuk. Itt lehet, hogy a vizsgált kimenő számla a teljesítést alátámasztó dokumentumok alapján helyesen lett könyvelve a vizsgált időszakra, tehát a mérlegfordulónap előtt, viszont ebben az esetben a teszt eredményeként érdemes megnézni, hogy a kimenő számlákhoz kapcsolódó költségek teljes körűen a készletek közé lettek-e besorolva.
- d) A b) és c) pontot figyelembe véve a teljesség szempontjából a saját termelésű készlet teljessége a kérdéses, vagyis az, hogy a még ki nem számlázott projektekhez vagy mérőldkövekhez közvetlenül kapcsolódó, azt közvetlenül szolgáló belső költségek teljes körűen össze lettek-e gyűjtve a mérlegben szereplő készletérték meghatározásánál. Itt célszerű az önköltségszámítási szabályzatban szereplő közvetlen költségeket alátámasztó számításokat sorrendben ellenőrizni, például végignézni a társaságnál dolgozó kollegák időelszámolását, hogy minden egyes konkrét projekten töltött óra figyelembe lett-e véve a készletérték kalkulációban, amennyiben még ki nem számlázott projekthez vagy mérőldköhöz kapcsolódik, az így kalkulált órák

költsége összhangban van-e a konkrét dolgozóval kapcsolatos bérköltséggel és kapcsolódó járulékokkal, stb.

- e) A készletek teljességével kapcsolatban valamilyen szintű bizonyosságot nyújthat a más szekciókban esetleg elvégzett olyan „cut-off” teszt, amely a közvetlenül mérlegfordulónap után és előtt történt tranzakciókat tesztelte például a kötelezettségeknél. Ezeknél a teszteknel a kötelezettségek másik lába sok esetben eszköz, például ki nem számlázott szolgáltatásként készlet. Ezért ha elvégeztük az említett tesztet a szállítókra, felhasználhatjuk itt is. Azt sem zárja ki semmi sem, hogy csak a bejövő alvállalkozói teljesítésekre megnézzük a mérlegfordulónapot közvetlenül megelőző és követő utolsó és első tételeket, ahol azon túl, hogy eldöntjük, hogy a teljesítési időpont alapján megfelelő időszakra lettek-e könyvelve, megvizsgáljuk azt is, hogy a kapcsolódó projekt állapotát tekintve a készletek, vagy a költségek között van a helyük, amennyiben a mérlegfordulónap előtti teljesítésű szolgáltatást takarnak.

8. FELADAT megoldása

Az audit program elkészítésénél figyelembe kell venni minden olyan, eddig megszerzett információt, amely hatással lehet valamelyik állításra. Ezért végig kell újból gondolni az audit eddigi folyamatát egészen a vállalkozás környezetének megismerésétől a kontrollok azonosításáig, hogy minden kockázatra tudjunk megfelelő választ adni.

- Az árbevétel összege tavalyi évhez képest jelentősen visszaesett októberre, viszont a vezetőség a minél magasabb eredmény elérésében érdekelt, így előfordulhatnak fiktív, teljesítés nélküli tételek.
- Kontroll tesztelést nem végeztünk az értékesítési folyamatra, mert részben nem voltak kontrollok, részben nem gondoltuk ezeket megfelelőnek.
- Az árbevétel alapvetően 3 elkülöníthető üzletágból származik, ezek különbözőségét az audit program során is figyelembe kell venni:
  - A fejlesztési projektek árbevételének vizsgálatánál elsődleges szempont az egyes teljesítésekhez, részteljesítésekhez kapcsolódóan kimutatott összegek ellenőrzése
  - Az elektronikus számlázásból származó bevétel tranzakció alapú, havonta utólag számláz, viszont az induláskor lehet egy nagyobb összegű kiszámlázás is.
  - A „dobozos” szoftverértékesítés és terméktámogatás viszonylag egyszerűen követhető, az éves szoftverkövetési (support) és licencdíjak megfelelő időszakra történő elszámolása lehet kiemelt jelentőségű.

		Állítások					
		Létezés / Előfordulás	Teljesség	Elhatárolás	Értékelés és felosztás / Pontosság	Besorolás	Jogok és kötelemények Bemutathatóság és érthetőség
Adatok tesztelése							
1	Egyeztesse az analitikát a főkönyvhöz!		x				x
2	Válasszon ki MUS mintavételi eljárással a teljes populációból mintát, amelyen hajtson végre tesztelést. A teszt során a kiválasztott tételeknél egyeztesse az elszámolt bevételt szerződésekhez (egységár), a mennyiségeket alátámasztó dokumentációhoz (forgalmi adatok). Kövesse végig a bevétel útját a keletkezésétől a főkönyvi elszámolásig!	x	x		x		x
3	Ellenőrizze az év végéhez közeli jelentős (végrehajtási lényegesség 1/8-át meghaladó) tételek esetében, hogy megfelelő időszakra kerültek-e könyvelésre!		x		x		x

4	Az előző programponthan leírt munkát vesse össze a vevők és a készletek kapcsán elvégzendő, fordulónaphoz közeli tételek vizsgálatával! (lásd 6. és 7. feladatok)		x		x			x
5	Az év végén nyitott projektekkel kapcsolatosan ellenőrizze, csak a teljesült mérőföldkövekkel kapcsolatos árbevétel került-e kimutatásra a könyvekben! A munkát kapcsolja össze a vevők, a készlet és a költségek (alvállalkozók és saját teljesítmények) vizsgálatával! (lásd 6. és 7. feladatok)	x	x	x	x			
6	A folyamatos szolgáltatásból származó árbevételt kalkulálja újra a szerződésben meghatározott egységár és az átlagos tranzakciós szám alapján! Vizsgálja meg, mennyire ésszerű az elszámolt bevétel a kalkulálthoz képest!		x		x			
7	Az éves support szerződésekből véletlenszerűen választott mintában tesztelje, a szerződés szerinti időszakra vonatkozó árbevétel szerepel-e a könyvekben?	x			x			
	Az elektronikus számlázási és support szerződéseknel ellenőrizze, hogy ügyfelenként kizárólag a szerződéses időtartamhoz kapcsolódó (pl. 12 hónap) tartozó árbevétel szerepel-e a könyvekben?	x	x	x				
Elemző eljárások								
1	Végezze el az árbevétel változásának elemzését, és azonosítsa a jelentős változásokat, vagy a várt változások hiányát.	x	x		x		x	x
2	Elemmezze ügyfelenként a Társaság által realizált fedezetet az egyes projekteken. Az elemzés során támaszkodjon számítógéppel támogatott audit eljárásokra (CAAT). A kiugró értékekre keressen magyarázatot!	x	x					

9. FELADAT megoldása

Feltűnő, hogy az októberi adatokhoz képest hirtelen megnőtt az árbevétel és az eredmény. Ennek nyilvánvaló oka az év végéhez közeli több kiszámlázás, emiatt az év végéhez közeli tranzakció kockázatosabbak. Emiatt az audit programban célszerű ezeket a tételeket alaposabban ellenőrizni, különösen amiatt, mert a vezetőség is a profit maximalizálásában érdekelt, így lehetnek mind az árbevételben, mind a készletek/elhatárolások között fiktív tételek. Különösen figyelemmel kell kísérni az olyan tételeket, amelyek teljesült mérőföldkövekhez köthetők, illetve vizsgálni kell, a tételek teljesítésük alapján melyik időszakra vonatkoznak. Ezért a korábban tervezett audit programot annyiban kell módosítani, hogy ezekből a (év végéhez közeli) tételekből pl. több kerüljön a tesztelésre kiválasztandó mintákba.

A lényegességi értéket az adózás előtt eredményből számítottuk, amelyen nem célszerű változtatni, különösen amiatt, hogy az év végi hatalmas mértékű eredmény-emelkedés szkepticizmusra ad okot.

10. FELADAT megoldása

A vevő köröztetés során 640 millió forintos populációból vettünk 448 millió Ft összértékű mintát. A mintában 6 millió Ft hiba volt. A hibák mind rendszerhibák (azaz nem egyedi hibák), mivel több esetben is ugyanaz volt a hibát keletkeztető ok, és az ügyfél kontroll rendszere nem akadályozta meg/fedezte fel ezeket a hibákat.

Emiatt az eltérést extrapolálni kell az egész állományra is, amely így $6 / (448/640) = 6 / 70\% = 8,57$ millió Ft. Ha az ügyfél könyveli mind a 6 millió Ft hibát, a fennmaradó állományra vonatkoztatott kalkulált hibanagyság $8,57 - 6 = 2,57$ millió Ft lesz. Ez lényegesen alatta marad a végrehajtási lényegesség összegének ugyanakkor magasabb, mint az egyértelműen elhanyagolható hiba határa, ezért a könyvvizsgáló döntése, hogy végez-e további teszteket. Amennyiben a nem vizsgált populációra a becsült hiba hatása az egyértelműen elhanyagolható hiba határa alatt lenne, akkor nem lenne szükséges további tesztek elvégzése, amennyiben a becsült hiba hatása a nem vizsgált populációra a végrehajtási lényegesség felett lenne, akkor mindenképp további tesztelésre lenne szükség a bizonytalanság lecsökkentése érdekében.

Itt a könyvvizsgáló úgy döntött, hogy további teszteket hajt végre.

11. FELADAT megoldása

A kiterjesztett vizsgálat után 6,2 millió Ft a talált hiba, amely extrapolálva a teljes populációra: $6,2 / 90\% = 6,88$ millió Ft, ami alacsonyabb, mint a végrehajtási lényegesség és magasabb mint az egyértelműen elhanyagolható hiba határa. Ha az ügyfél könyveli mind a 6,2 millió Ft hibát, a fennmaradó állományra vonatkoztatott kalkulált hibanagyság $6,88 - 6,2 = 0,48$ millió Ft lesz. Ez lényegesen alatta marad a végrehajtási lényegesség összegének ugyanakkor magasabb, mint az egyértelműen elhanyagolható hiba határa, ezért a könyvvizsgáló döntése, hogy végez-e további teszteket. Amennyiben a nem vizsgált populációra a becsült hiba hatása az egyértelműen elhanyagolható hiba határa alatt lenne, akkor nem lenne szükséges további tesztek elvégzése, amennyiben a becsült hiba hatása a nem vizsgált populációra a végrehajtási lényegesség felett lenne, akkor mindenképp további tesztelésre lenne szükség a bizonytalanság lecsökkentése érdekében.

Mivel már csak a teljes populáció 10%-a nem került vizsgálat alá és a becsült hiba nagysága a populációra az egyértelműen elhanyagolható hiba határa és a végrehajtási lényegesség által behatárolt sávon belül az egyértelműen elhanyagolható hiba határához áll közel, a könyvvizsgáló úgy döntött, hogy nem folytatja a tesztet.

Mivel lezárult a tesztelés dönteni kell arról, hogy a talált eltérésekkel mit kezdjen a könyvvizsgáló. Itt már értelemszerűen nem az extrapolált hibával foglalkozunk, csak a ténylegesen azonosított eltérésekkel. Amennyiben az ügyfél nem könyveli a fenti tételeket (6,2 millió forint), az eltéréseket szerepeltetni kell a teljességi nyilatkozat mellékletében, mivel az egyértelműen elhanyagolható hiba határa feletti értékről beszélünk, de mivel nem haladják meg összességében a végrehajtási lényegességet (feltételezve hogy más hibát nem találtunk) nem kell korlátozó záradékot kiadnunk. Az ügyfél a teljességi nyilatkozatban ez esetben természetesen nyilatkozik arról, hogy miért nem könyvelte le a mellékletben található le nem könyvelt audit eltéréseket. Amennyiben lekönyveli az ügyfél a tételeket, akkor értelemszerűen nem kell semmit elhelyezni ezekkel a tételekkel kapcsolatban a teljességi nyilatkozatban.

12. FELADAT megoldása

Az egyik legfőbb tisztázandó kulcskérdés a vizsgált projektnél az eddig teljesült mérföldkövek meghatározása. A dokumentumokkal csak az igazolható, hogy az I. fázis lezárult, de a II. fázist csak januárban fogadta el az ügyfél. A II. fázis teljesítési részek és díj alapján nem bontható fel további részekre a szerződés alapján, ezért a teljes II. fázis árbevételét csak a követő évben lehet elszámolni. Árbevételt tárgyévre tehát csak az I. fázissal kapcsolatban lehet a könyvekben szerepeltetni, függetlenül attól, hogy a II. fázis kiszámlázásra került januárban. A szerződések ellenőrzésével kapcsolatban fontos, hogy a könyvvizsgáló meggyőződjön arról, hogy az egyes díjtételek a szerződésben definiált fázisokba foglalt szolgáltatások ellenértékét reprezentálják és nem csak egyszerű fizetési ütemezést szolgálnak. Gyakran előfordulnak ugyanis a szolgáltatásokkal kapcsolatos szerződésekben olyan fizetési részletek, amelyek nem köthetők teljesítéshez (pl. szerződés aláírásakor fizetendő rész). Ilyen esetekben az egyes mérföldkövekhez köthető ellenőrzés és a kapcsolódó bevételek és költségek ellenőrzése nem végrehajtható, ott az egész projekt egy tételként kezelendő.

Tegyük fel, hogy a szerződés vizsgálata azt eredményezte, hogy az egyes fázisok mind bejövő mind kimenő oldalon jól definiálhatóak akár a teljesítést akár a díjat vesszük figyelembe.

Az I. fázis mérföldkövéhez kapcsolódó arányos költségeknek is szerepelniük kell a könyvekben, mivel azok lezárt projekt fázishoz kapcsolódnak. Ez összesen 50 mFt licenc díjat és 10 mFt anyavállalattól igénybevett szolgáltatást és 5 mFt saját költséget jelent.

A II. fázishoz kapcsolódó alvállalkozói költségek – feltételezve, hogy a projekt teljesítési foka az ügyfél felé ugyanaz, ami a Társaság alvállalkozói felé – összege 15 mFt az anyavállalattól. Ez azt jelenti, hogy teljesítés hiányában ezeket a tételeket a 2011-es évben a II. fázis árbevételéhez hasonlóan eredmény semlegesen kell kezelni. A könyvvizsgálónak meg kell győződni, hogy minden egyes II. fázishoz kapcsolódó, mérlegfordulónap előtt teljesített alvállalkozói teljesítés a készletek között szerepel az év végi mérlegben. A II. fázis kapcsán felmerült saját belső költség pedig az eredménykimutatásban a személyi jellegű ráfordítások között szerepel, onnan kell a Társaságnak visszaemelni a saját termelésű készletek állományváltozásán keresztül a készletek közé az év végi mérlegben.

Az ellenőrzés ezen pontján valószínűleg három további, egymással összefüggő kérdés merül még fel a könyvvizsgálónál:

- 1, A részben teljesített projekt-részekkel kapcsolatos eszközök (készlet) teljes mértékben realizálhatóak a jövőben, vagy kell esetleg értékvesztést elszámolni rájuk?
- 2, Mikor a jövőbeni realizációját ellenőrizzük ezeknek a készleteknek, akkor figyelembe kell venni a minden korábbi és későbbi fázis eredményét és várható eredményét?
- 3, Ha a Társaság korábbi mérföldkövekhez kapcsolódóan veszteséget számolt el, de ez a veszteség tervezett volt és azért vállalta, mert a későbbi mérföldkövekhez, teljesítési szakaszokhoz – például a hosszan tartó szolgáltatási jogviszonyhoz - kapcsolódóan

bizonyítottan nyereség kapcsolódik és így a jövőben megtérül a veszteség, akkor a korábbi fázisok vesztesége elhatárolható-e a jövő időszakokra.

Az 1. kérdésre a választ csak akkor tudja a könyvvizsgáló megadni a konkrét projektre, ha a 2. és 3. kérdésekre tisztázott az elméleti válasz. E két utóbbi kérdést viszont a számviteli politikában kellene szabályozni a Társaságnak. A szabályozás és a konkrét szerződés alapján tudja a könyvvizsgáló a projekt ellenőrzését befejezni.

Tegyük fel, hogy a Társaság úgy szabályozta le a számviteli politikájában az adott kérdést, hogy az értékelés és az összemérés szempontjából egy egységként kezelhetőek legalább azok a fázisok, amelyek külön-külön nem nyújtanak olyan szolgáltatást az ügyfelüknek a tartalmuk és a szerződés alapján, amely önmagában hasznosítható és amelyeknél ezáltal valamely részteljesítés hibája a teljes teljesítést megkérdőjelezi. Ezen túlmenően az értékelés szempontjából figyelembe lehet még venni olyan jövőbeni szolgáltatás bevételeit és ráfordításait, amelyet a vevő nem tud felmondani, vagy ha felmondja, akkor a szolgáltatás idejére szóló díjat – ami a Társaságnál bevétel – meg kell fizetnie a hátralevő időre. Amennyiben az értékelés szempontjából a fenti szabályok alapján egy egységként kezelhető fázisok összbevétele – figyelembe véve a pénz időértékét is ahol ez releváns – meghaladja ugyanezen egységek összköltségét, ott a már teljesített vagy részteljesített fázisok eddig felmerült költségéből el lehet határolni a jövőre vonatkozólag annyit, amennyi a már lekönyvelt bevételeken felüli összeg.

Jelen példában, amennyiben a szerződés alapján fennállnak a számviteli politikában rögzített feltételek és az összes fázis egy értékelési egységként kezelhető, úgy a már teljes mértékben teljesített I. fázishoz kapcsolódóan összesen 35 mFt (10 mFt kiszámlázott árbevéttel szemben állt 30 mFt licenc díj, 10 mFt igénybevett szolgáltatás és 5 mFt saját költség) készletre vételével lehet eredmény semleges az elszámolás, amennyiben a 4 fázis összbevétele meghaladja az összes ráfordítást a pénz időértékét is figyelembe véve.

Ha a 4. fázis a fenti szabályok alapján különválik az első 3 fázistól, de azok egy egységet alkotnak, mert például nincs olyan szakasz a szerződésben, amely garantálná, hogy amennyiben a vevő felmondja a szolgáltatási szerződést, akkor a hátralevő időre járó bérleti díjat ki kell fizetni, akkor csak az első 3 fázis várható összbevétele és összköltségét lehet összehasonlítani a megtérülés szempontjából.

Ha mindegyik fázis különálló egységet alkotna a számviteli politika alapján – aminek a valóságban kicsi az esélye a szolgáltatás természete alapján – akkor a 4 fázist teljesen különállóan kellene értékelni és könyvelni.

13. FELADAT megoldása

A jogi levél először is több formai követelménynek nem felel meg. A levelet nem a könyvvizsgálónak címezték, hanem az ügyvezetőnek. A levél nem eredeti aláírt formában, hanem e-mail-en érkezett, amely nem biztosítja a kívánt elvárt bizonyosságot eredetiségével kapcsolatban. A jogi levél dátuma február 20, viszont a könyvvizsgálatot márciusban hajtottuk végre és van olyan jogi ügy, amelyben eddigre már valószínűsíthető változás. A fentiek miatt mindenképpen új jogi nyilatkozatot kell kérni a Társaság jogászával, amely:

- a könyvvizsgálónak van címezve és hozzá érkezik közvetlenül,
- eredeti aláírt, nem másolat,
- biztosítja, hogy a könyvvizsgáló elegendő bizonyítékot szerezhessen a könyvvizsgálói jelentés dátumáig (aktualizálás).

A jogi levélben leírt témák pedig az alábbi területek könyvvizsgálatára lesznek hatással:

- 1) A vevővel kapcsolatban ellenőrizni kell, hogy az egyenleget a Társaság hogyan mutatja ki. Mivel a jogász nyilatkozata alapján valószínűsíthető, hogy a követelés nem hajtható be, ezért a vevő értékkel nem szerepelhet a könyvekben.
- 2) A vevő nem hajlandó elismerni az átadott számlázó rendszer egyik részmodulját. Ehhez kapcsolódóan fontos kérdés, hogy szerepel-e árbevétel és követelés a Társaság könyveiben a fordulónapon. Mivel vitatott követelésről van szó, az ügyfél visszaküldte a számlát, fizetni sem hajlandó ezt a részt, ezért ezt a tételt nem lehet vevőkövetelésként szerepeltetni a könyvekben. Szintén kérdés, és ellenőrizendő az auditor által, hogy a projekthez kapcsolódó alvállalkozói költségek és belső teljesítmények hogyan szerepelnek a Társaság beszámolójában. Érdemes megvizsgálni, hogy az esetleges nem szerződészerű teljesítés kinek róható fel és ez alapján végig kell gondolni, hogy a bejövő alvállalkozói számlák elfogadása és lekönyvelése megállja-e a helyét az új információk birtokában is. Azt is fontos végiggondolni, hogy a már kifizetett részmodul milyen funkcionalitását tekintve és a szerződés szerint milyen viszonyban van az el nem ismert részmodullal. Szoftvereknél gyakori az a jogi megoldás, hogy a teljes szoftver átvétele és ezáltal az egész teljesítés is csak akkor történik meg, ha minden részmodul átvétele megtörtént. Így az el nem fogadott részmodulnak akár olyan hatása is lehet, hogy a korábbi részmodulokra elszámolt árbevétel is kétségesse válhat. Ez újabb területek vizsgálatát idézheti elő a 2. részmodul alvállalkozói költségeit illetően.
- 3) A Társaság ellen indított per kapcsán jelentős a bizonytalanság, mivel az ügy jelenlegi szakaszában fizetési kötelezettség felmerülése a mérlegfordulónapon valószínű, de ennek összege vagy esedékességének időpontja még bizonytalan. Emiatt legalább a várhatóan bekövetkező, számszerűsíthető fizetési kötelezettségre (igazolt alvállalkozói díjak) céltartalékot kell képezni.

- 4) A mérleg és eredménykimutatás tételein túl fontos a jogi ügyeknél általában az is, hogy a könyvvizsgáló ellenőrizze le az ügy kiegészítő mellékletben történő bemutatását. Például a jogi levélben szereplő, jelen megoldás 2. és 3. pontjában szereplő konkrét eset számviteli következményei nagy valószínűséggel részben szubjektív döntések alapján jönnek létre és az ügy következményeként valószínűleg függő kötelezettségeket és függő eszközöket is be kell mutatni a beszámolóban, a jogi ügy bemutatása a kiegészítő mellékletben a számviteli kapcsolatokkal és a menedzsment véleményével együtt megkerülhetetlen.
- 5) A felsorolt kérdésekből jól látható, hogy a jogi levélben foglalt információ kevés a megfelelő könyvvizsgálói döntés meghozatalához, mivel a jogász nem számviteli és könyvvizsgálói aspektusból fogalmazza meg a jogi levelet. Az is fontos, hogy a könyvvizsgáló nem fogadhatja el automatikusan a jogász véleményét, hiszen a vállalatok érdekében eljáró jogászok értelemszerűen nem tekinthetők teljesen objektív félnek. Ez is azt indokolja, hogy a könyvvizsgálónak a jogi levél megismerésén túl az ilyen és ehhez hasonló esetekben meg kell vizsgálni a konkrét jogi ügyet alátámasztó dokumentumokat is és az alapján döntheti csak el, hogy a jogi ügyek mérlegben, eredménykimutatásban, kiegészítő mellékletben történő bemutatása megfelelő-e.

14. FELADAT megoldása

Amennyiben az ügyfél a vevő köröztetésben talált hiba felét (3,1 millió Ft-ot) nem hajlandó könyvelni, nem kell korlátozott véleményt kibocsátani, mivel a hiba még a végrehajtási lényegesség szintjét sem éri el. A le nem könyvelt eltérést viszont szerepeltetni kell a teljességi nyilatkozathoz csatolt listán, mivel az egyértelműen elhanyagolható hiba határa felett van.

A teljességi nyilatkozatban célszerű külön nyilatkoztatni a vezetőséget a projektekkel kapcsolatos bizonytalanságokról. Ilyen lehet főként a teljes körűség, azaz hogy minden projekttel kapcsolatos tételről a könyvvizsgáló rendelkezésére bocsátották az összes információt, valamint hogy az összes projekttel kapcsolatos tételt szerepeltették-e a beszámolóban. Fontos kérdéskör még a projektek jövőbeni megtérülése, azaz a mérlegbe felvett tételek értékelésére használt üzleti tervek megbízhatósága. Mivel ezek a tervek a vezetőség becslésén alapulnak, mindenképpen célszerű – akár a tervekben található feltételezések szintjéig – nyilatkoztatni a vezetőséget a tervekben található információkról.

15. FELADAT megoldása

Az alábbi pontok vezetői levélben való szerepeltetését mindenképp célszerű megfontolni:

- értékesítési folyamatban tapasztalt kontroll hiányosságok, figyelembe véve, hogy a vevők köröztetésénél is ebből adódóan származott hiba,
- alvállalkozóként dolgozó alkalmazottak miatti adókockázat,
- transzferárak hatása az üzletre és az ebből fakadó adókockázat.

16. FELADAT megoldása

A mérleg kiindulási adataiból meghatározható a „nyers cash-flow” a két időszak értékeinek különbségeként. A „nyers cash-flow” meghatározásánál célszerű szétbontani (azaz bruttó módon elhelyezni) a befektetési cash-flow tételeket a tárgyi eszköz/immateriális jószág mozgástábla alapján. Ennek megfelelően kiindulásként a befektetett eszközök beszerzése soron tüntetjük fel a mozgástábla növekedés oszlopában szereplő értéket, valamint a mérlegben a befektetett eszközökhöz tartozó további két változást (értékhelyesbítés, részesedések). A befektetett eszközök csökkenése soron szerepeltetjük a mozgástábla bruttó érték csökkenés és értékcsökkenés kivezetés oszlopainak különbségét, azaz a nettó csökkenést. Ezt követően csak a tárgyévi értékcsökkenés marad, amelyet a működési cash-flow tételek között helyezünk el. A mozgástábla átsorolás oszlopa nem változtatja meg az eszközök értékét az időszakok között, így azzal nem kell foglalkoznunk. A tárgyi eszközök értékesítésének eredményét célszerű rögtön az elején, mint 1. korrekciós tétel átsorolni a Befektetett eszközök értékesítésének eredménye sorra (két olyan tétel volt, ahol realizált a társaság eredményt: az adott apport és a tárgyi eszköz értékesítés, ezek eredménye 20 mFt volt). A finanszírozási cash-flow tételeknél a kölcsön mozgástábla alapján hasonlóan járunk el, azaz bruttó módon kerül elhelyezésre mind a növekedések, mind a csökkenések teljes összege a „Hitel és kölcsön felvétele”, valamint „Hitel és kölcsön törlesztése, visszafizetése” sorokon. A mérlegben szereplő saját tőke változás (értékelési tartalékkal együtt) a kiindulásként a Részvénykibocsátás, tőkebevonás bevétele sorra kerül. Miután elhelyeztük a nyers cash-flow-ban a mérlegből és a mozgástáblából számított összegeket, nézzük végig, az egyes tranzakciók közül melyeket kell kiszűrni, mert nem kapcsolódott hozzájuk pénzmozgás:

- Az adott apport esetében két tételre kell figyelni: a tárgyi eszközök 10 mFt-tal, a tartós részesedések 20 mFt-tal változtak, valamint 10 mFt olyan eredmény keletkezett, amelyhez nem kapcsolódott pénzmozgás. Ezt a 3 tételt kell a megfelelő sorokra elhelyezni.
- A tárgyi eszköz értékesítésből 15 mFt nem folyt be, így vevőköveteléssel szemben kerül kiszűrésre.
- A kivezetett immateriális jószág könyv szerinti értéke 0, pénzmozgást nem okoz, korrekció emiatt nincs.

- A kapott apport 100 mFt pénzmozgás nélküli növekedést okozott a befektetési és finanszírozási cash-flow-ban is, ezt egymással szemben lehet kiszűrni.
- A térítés nélkül kapott eszköznél a befektetési cash flow-t korrigáljuk 50 mFt-tal, a passzív időbeli elhatárolást 45 mFt-tal, és 5 mFt pedig az adózás előtti eredményt korrigálja (célszerű külön soron szerepeltetni).
- Az előző évben kifizetett, tárgyévben aktivált beruházás csak az eszközök összetételét változtatja meg, korrekciót nem igényel.
- Az értékhelyesbítés összege a finanszírozási cash-flow-val szemben kerül korrekcióra.

A finanszírozási cash-flow esetében először nézzük a tőkeemelést, melynek összege a tárgyévben 300 mFt volt. Ebből 100 mFt apportként, a maradék 200 mFt pedig pénzeszközként került átadásra. Ennek fényében tehát a tőkebevonás bevétele soron 200 mFt kell szerepeljen. Ki kell tehát szűrni a saját tőke mozgásaiból az apportot, valamint az értékelési tartalék változását. Ez a két tétel a befektetési cash-flow-val szemben már kiszűrésre is került a fenti pontokban.

A kölcsönök változásánál a mérlegből kiindulva 670 mFt-ot kapunk (hosszú és rövid lejáratú kötelezettségek kapcsolt vállalkozással szemben). Az információk alapján viszont csak 100 mFt törlesztés és 500 mFt kölcsönfelvétel történt, ezeket kell bemutatni a megfelelő sorokban. Az elszámolt nem realizált árfolyamvesztés nem jár pénzmozgással, így nem szerepelhet a finanszírozási cash-flow részben. A realizált 10 mFt árfolyamnyereséget szintén ki kell venni, hiszen ennyivel kevesebb pénzt kellett a törlesztésre fordítani a kölcsön visszafizetésekor. Emiatt a „Hitel és kölcsön felvétele” soron 500 mFt a „Hitel és kölcsön törlesztése, visszafizetése” soron 90 mFt kell szerepeljen.

Az operatív cash-flow-t érintő tétel az értékvesztés: 8 mFt a forgóeszközök, 2 mFt a vevőkövetelések változása soron kerül kiszűrésre.

			Befektetési cash-flow korrekciók							Finanszírozási cash-flow korrekciók			Operatív cash-flow korrekciók	
	Nyers Cash-flow	Tárgyi eszközök eredménye	Adott apport	Tárgyi eszköz értékesítés eredménye	Kivezetett immat. jószág	Kapott apport	Térítés nélkül kapott eszköz	Előző évben kifizetett beruházás	Értékhelyesbítés	Rövid-hosszú átsorolás	Nem realizált árfolyam-különbözet	Realizált árfolyam-különbözet	Elszámolt értékvesztés	Összesen
I. Szokásos tevékenységből származó pénzeszköz-változás	-230	-20	10	15	0	0	-50	0	0	0	270	-10	0	-15
(Működési cash flow, 1-13. sorok)														0
1. Adózás előtti eredmény ±	-495													-495
Térítés nélküli átvett eszközhöz kapcsolódó eredmény							-5							-5
Nem realizált árfolyam-különbözet											270			270

<i>Realizált árfolyamkülönbözet</i>													-10		-10
2. Elszámolt amortizáció +	350														350
3. Elszámolt értékvesztés és visszaírás ±													10		10
4. Céltartalék képzés és felhasználás különbözete ±	20														20
5. Befektetett eszközök értékesítésének eredménye ±		-20	10												-10
6. Szállítói kötelezettség változása ±	340														340
7. Egyéb rövid lejáratú kötelezettség változása ±	20														20
8. Passzív időbeli elhatárolások változása ±	45						-45								0
9. Vevőkövetelés változása ±	-430			15										-2	-417
10. Forgóeszközök (vevőkövetelés és pénzeszköz nélkül) változása ±	-65												-8		-73
11. Aktív időbeli elhatárolások változása ±	-10														-10
12. Fizetett, fizetendő adó (nyereség után) -	-5														-5
13. Fizetett, fizetendő osztalék, részesedés -															0
															0
II. Befektetési tevékenységből származó pénzeszköz-változás	-840	20	-10	-15	0	100	50	0	200	0	0	0	0	0	-495
(Befektetési cash flow, 14-16. sorok)															0
14. Befektetett eszközök beszerzése -	-870		10			100	50		200						-510
15. Befektetett eszközök eladása +	30	20	-20	-15											15
16. Kapott osztalék, részesedés +															0
															0
III. Pénzügyi műveletekből származó pénzeszköz-változás	1170	0	0	0	0	-100	0	0	-200	0	-270	10	0	0	610
(Finanszírozási cash flow, 17-27. sorok)															0
17. Részvénykibocsátás, tőkebevonás bevétele +	500					-100			-200						200
18. Kötvény, hitelviszonyt megtestesítő értékpapír kibocsátásának bevétele +															0
19. Hitel és kölcsön felvétele +	970								-200	-270					500
20. Hosszú lejáratra nyújtott kölcsönök és elhelyezett bankbetétek törlesztése, megszüntetése, beváltása +															0
21. Véglegesen kapott pénzeszköz +															0
22. Részvénybevonás, tőke kivonás (tőkeleszállítás) -															0
23. Kötvény és hitelviszonyt megtestesítő értékpapír visszafizetése -															0
24. Hitel és kölcsön törlesztése, visszafizetése -	-300								200		10				-90
25. Hosszú lejáratra nyújtott kölcsönök és elhelyezett bankbetétek -															0
26. Véglegesen átadott pénzeszköz -															0
27. Alapítókkal szembeni, illetve egyéb hosszú lejáratú kötelezettségek változása ±															0
															0
IV. Pénzeszközök változása (I+II+III. sorok) ±	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	100

17. FELADAT megoldása

- 1) A társaság tipikus példája annak, hogy nem feltétlenül sérül a vállalkozás folytatásának elve akkor, ha egy társaság veszteségesen működik. Jelen esetben az eredményt egy nagy értékű szoftver amortizációja billenti át negatívba, ami viszont pénzmozgással nem járó tétel. Ezért a társaság működésből származó pénzárama pozitív. Mivel a finanszírozási cash flow 0, a tárgyévben nem történt a kölcsönökkel kapcsolatban sem felvétel, sem törlesztés. Ez azt is jelenti, hogy mivel a beruházási cash flow-ja is 0 (a tárgyévben nem volt befektetett eszköz értékesítés, az immateriális javak egyenleg csak a 2 évvel ezelőtt vásárolt szoftver nettó értékét tartalmazza), csak működési cash flow tétele van. A mérleget áttekintve szembejövő, hogy a társaság finanszírozása tulajdonképpen anyavállalati hosszú lejáratú kölcsönből történt. Amennyiben nem várható lényeges változás a következő évben a működésben és nagyobb beruházási tételre sem kell költenie a cégnek a következő évben – a szoftvert csak 2 éve vették, tehát pótlásra valószínűleg nem szorul 1 éven belül - akkor valószínűleg a következő évben sem lesz szükség további finanszírozási forrás igénybevételére.

A Társaság pénzeszközei és vevőkövetelései fedezik a rövid lejáratú kötelezettségek állományát, azaz ha a követelések behajthatók, a kötelezettségeit is rendezni tudja.

A Társaság eszközei között legnagyobb értékben a vásárolt szoftver szerepel, ami a szolgáltatásnyújtáshoz szükséges. Amennyiben piaci kondíciók, vagy egyéb körülmények miatt az eredetileg tervezett hasznos élettartam megváltozik, vagy a szoftver feleslegessé válik, az jelentősen befolyásolhatja a Társaság működését. Ezért is elengedhetetlen a Társaság vezetőségével, alkalmazottaival való megbeszélések lefolytatása és az üzleti tervek áttekintése, piaci tendenciák áttekintése.

Fontos kérdés – különösen az összegének nagyságát tekintve – az anyavállalati finanszírozás megléte, és rendelkezésre állása a jövőben. Amennyiben a vezetőséggel és esetleg a tulajdonos képviselőivel lefolytatott megbeszélésen olyan gyanú merülne fel, hogy az anyavállalat nem hajlandó továbbfinanszírozni a működést, akkor mindenképp írásos megerősítést, úgynevezett komfort levelet kell kérni a tulajdonos ilyen irányú szándékairól.

A fenti gondolatmenet végén konklúzióként megállapítható, hogy amennyiben a társaság működésében nem várható lényeges negatív változás és az anyavállalat nem kívánja megszüntetni a leány finanszírozását a kölcsön visszafizetetésével akkor **finanszírozási és likviditási oldalról nincs olyan jel, amely a vállalkozás folytatásának elvét kérdőjelezné meg, függetlenül attól, hogy a társaságnál az eredmény negatív és a saját tőke egy része elfogyott.**

Jogi oldalról felmerülő probléma, hogy a folyamatos negatív eredmény miatt a saját tőke nem éri el a jegyzett tőke felét. Ez törvényi intézkedési kötelezettséget jelent a vezetőség és a legfőbb szerv számára, a könyvvizsgáló pedig figyelemfelhívással ellátott

záradékot fog kiadni erre vonatkozóan. Ha a tulajdonosok megteszik azokat a lépéseket, amelyek a tőkeprobléma megoldásához vezetnek, akkor **jogi oldalról sincs olyan jel, amely a vállalkozás folytatásának elvét megkérdőjelezhetné.**

- 2) Az üzletág az árbevételnek csak a 10%-át adta a tárgyévben, ezért hajlamosak lehetnének azt a gyors következtetést levonni, hogy a megszűnés miatt valószínűleg nem lehetetlenül el a társaság működése. A könyvvizsgálónak célszerű azonban végiggondolni, hogy az üzletág kiesése milyen változást idéz elő az eredményességben és ezáltal a működési cash-flow-ban, milyen változást indukál a beruházási és finanszírozási cash-flowban (tevékenységhez kötődő eszközök értékesítése, dolgozók elbocsátása, tevékenységhez kötődő hitelek), hiszen előfordulhat, hogy akár az eredményességben, akár a cash-flow-ban az említett üzletág sokkal szignifikánsabb szerephez jut, mint azt az árbevételben szereplő részaránya szerint gondolhatnánk. Az is megfontolandó, hogy az üzletág megszűnésével nem sérül-e olyan más üzletág bevétele, eredményessége, amely erősen kötődik a megszűnő üzletághoz.

A fenti gondolatmenet végén konklúzióként megállapítható, hogy **csak egy egyszerű árbevétel adat kevés annak az eldöntésére, hogy a változás veszélyezteti-e a vállalkozás folytatásának elvét, vagy nem.** A fent említett potenciális kihatások vezetősséggel történő megvitatása, számszerűsítése és az ebből eredő következtetések levonása mindenképp szükséges a vállalkozás folytatásának elvvel kapcsolatos döntéshez.

- 3) A szállító által kezdeményezett felszámolás önmagában nem jelenti automatikusan, hogy sérülne a vállalkozás folytatásának elve. Először azt kell megvizsgálni, hogy a szállító követelésének van-e egyáltalán jogalapja. Célszerű lehet konzultálni a társaság jogi képviselőjével, tőle olyan jogi teljességi nyilatkozatot kérni, amelyben állást foglal a követeléssel kapcsolatban. Ezen túlmenően meg kell vizsgálni azokat az indokokat, amelyek ahhoz vezettek, hogy a szállító nem lett kifizetve. Ez jelezhet likviditási gondokat a társaságnál, emiatt át kell tekinteni a cash flow pozíciót, és érdemes megvizsgálni a szállítói állomány korosságát, és az elmúlt időszakban történt szállítói kifizetéseket abból a szempontból, hogy mennyire határidőben történtek. Végezetül érdemes megvizsgálni azt is, hogy a legrosszabb esetben miből tudná esetleg a cég kifizetni az ominózus kötelezettséget.

A fenti gondolatmenet végén konklúzióként megállapítható, hogy **egy szállító által kezdeményezett felszámolási eljárás nem jelenti azt automatikusan, hogy a vállalkozás folytatásának elve sérül, erről csak a további vizsgálatok elvégzése után tudunk végkövetkeztetést levonni.**

- 4) A társaság még nem fizette ki az előző évi osztalékot, ezen felül pedig még 20 millió forint rövid lejáratú kötelezettsége van. Ez utóbbit fedezi a forgóeszközök egyenlege. Amennyiben az osztalékot ki kell fizetni, az jelentős likviditási problémákat okoz a társaságnak. Célszerű komfort levelet kérni a tulajdonostól, amelyben nyilatkozik arról is, hogy az osztalékból származó követelését érvényesíteni kívánja-e a társasággal szemben. Ha az osztalékfizetéssel kapcsolatos bizonytalanságokat sikerül eloszlatni, feltételezhető hogy a vállalkozás folytatásának elve teljesülhet. Az is kérdés, hogy a következő időszakban várhatólag hogyan alakul a társaság működési cash-flow-ja, a rövid lejáratú kötelezettségeknek mikori az esedékessége, a forgóeszközök mikor „fordulnak” pénzeszközzé a társaságnál.

A fenti gondolatmenet végén konklúzióként megállapítható, hogy önmagában az, hogy a rövid lejáratú kötelezettségek egy adott időpontban jelentősen meghaladják a forgóeszközök értékét, **nem jelenti azt automatikusan, hogy a vállalkozás folytatásának elve sérül, erről csak a további vizsgálatok elvégzése után tudunk végkövetkeztetést levonni.**

- 5) Látszólag nem lehet gond a vállalkozás folytatásával finanszírozási oldalról, hiszen az ingatlan értéke fedezné a hitel összegét, így nem járna pénzkifizetéssel a lejáró rövidlejáratú hitel. A helyzetet viszont bonyolítja, hogy a banki hitelszerződésekben gyakran található olyan kitétel, amely bizonyos események – például más bankoktól származó hitel meg nem fizetése – bekövetkezte esetén azonnal lejárttá tesz még akár egy hosszú lejáratú hitelt is. Ezen túl a hosszú lejáratú hitelszerződések tartalmazhatnak olyan kitételeket is amelyek bizonyos pénzügyi mutatók romlása esetén teszik azonnal fizetővé a hitel összegét. Ez viszont tovább nehezítheti az egyébként is nehéz helyzetben levő társaság pénzügyi helyzetét és csökkentheti annak esélyét, hogy a társaság tovább tudja folytatni a tevékenységét. A könyvvizsgálónak tehát ilyen esetben még részletesebben át kell néznie a többi hitelszerződést, leellenőrizve az esetleges negatív kihatásokat a társaság rövid távú finanszírozására. Ezek után tudja csak megvonni a következtetését a vállalkozás folytatásának elvére vonatkozóan.

18. FELADAT megoldása

A Társaság működési cash flow-ja jelentős negatív értéket mutat az adott időszakra (-774 millió forint).

Adózás előtti eredmény	20
Értéksökkenés	10
Értékvesztés	100
Céltartalék változása	100
Forgóeszközök változása	-600
Vevők változása	-500
Szállítók változása	100
Fizetendő adó	-4
Működési CF	-774

A készletnövekedést és a vevőállomány növekedését tulajdonképpen a szállítói állomány növelésével és hitelfelvétellel finanszírozta a Társaság. A hitel változása (finanszírozási CF) 800 millió Ft volt. Hitelfelvétellel működési cash flow-t finanszírozni hosszú távon nem érdemes és veszélyes. A hitelek összege megközelítette a fennálló hitelkeretét, a működés további finanszírozása hiteltől ezért is problémás lehet.

A Társaság akvizíciókat tervez, ami további jelentős pénzigénnyel jár, és várhatólag rontani fogja a Társaság pénzügyi pozícióját.

Önmagában az akvizíciók nélkül is kritikus a Társaság likviditási helyzete. Amennyiben a készletek egy része eladhatatlanná válik, vagy a vevők fizetőképessége nagyban leromlik, az akár azonnali csődhöz is vezethet. Ezen kívül, ha a Társaság nem tud megfelelni a banki hitelszerződésben foglalt kritériumoknak és a hitelt vissza kell fizetni, szintén fizetőképtelenséget idézhet elő.

Ezek az adatok a piac problémáival együtt erős kérdőjeleket vetnek fel a **vállalkozás folytatásának elvével** kapcsolatban, ezért a könyvvizsgálónak a jövőbeni pénzügyi tervek és finanszírozás vizsgálatával kapcsolatban további munkát kell elvégeznie.

A könyvvizsgálónak el kell kérnie a Társaság következő időszakra vonatkozó **pénzügyi tervét**, amelyet ellenőriznie kell abból a szempontból, hogy a vezetőség várakozásai mennyire vannak összhangban a könyvvizsgáló által várt változásokkal, vagy a változások hiányával. Természetesen a vezetőséggel meg kell vitatni azt, hogy mi a Társaság vezetőségének véleménye a követő időszak finanszírozhatóságával, s ezáltal a vállalkozás folytatásának elvével kapcsolatban.

19. FELADAT megoldása

A megkapott cash flow tervet összehasonlítva 2011-es adatokkal az alábbiakat kapjuk:

	2011	2012 terv
Adózás előtti eredmény	20	200
Értécsökkenés	10	10
Értékvesztés	100	0
Céltartalék változása	100	10
Forgóeszközök változása	-600	10
Vevők változása	-500	20
Szállítók változása	100	10
Fizetendő adó	-4	-20
Működési CF	-774	240

A Társaság 2012-ben a 2011-es évvel hasonló árbevételt, de jóval magasabb adózás előtti eredményt tervez. Az árbevétel változatlansága a korábbi években csökkenő piacon egy optimista várakozást feltételez még akkor is, ha az előrejelzések stagnáló piacot feltételeztek 2012-re. Ezen túl pedig nincs információnk arról, hogy a tervezett akvizíció hogyan befolyásolja a 2012-es működést a második félévben, hiszen az eredeti terv az volt, hogy azért kell leányvállalatot akvirálni, hogy közvetlenül az szolgálja ki külföldi vevőket. Kérdés, hogy ennek hatása tükröződik-e 2012-es árbevétel tervben?

Az adózás előtti eredmény árbevételhez viszonyított jelentős javulása első pillantásra meghökkentő, de ha megvizsgáljuk a részleteket, akkor rájövünk, hogy a változás legnagyobb része két fő okra vezethető vissza: a céltartalékok és az értékvesztés 2011-es 100-100 millió forintos összegének elszámolására, melyhez hasonló nagyságú tételek 2012-re nem lettek tervezve. Mivel a jogi ügyben képzett céltartalék egyszeri tétel volt és a várható teljes összegre megképzésre került, az eredmény várható növekedése ezzel a tétellel indokolható.

A vevőkre elszámolt új értékvesztés összege 100 millióról 10 millió Ft-ra csökken. Ezzel kapcsolatban már érdemes végiggondolni, hogy ez a csökkenés szinkronban van-e az üzleti folyamatokkal. A Társaság a forgóeszközök tekintetében nem tervez lényeges változást, tehát 2011-hez hasonló forgóeszköz-állománnyal és árbevétellel tervez, ami reális lehet, amennyiben:

- 1, Ténylegesen nem áll be további romlás a piaci helyzetben,
- 2, A 2011-es problémás vevőknek nem értékesítettek 2012-ben,

3, A 2011-es új problémás vevőkhöz hasonló tételek nem merültek fel 2012-ben.

Ha a fenti feltételezések helytállóak, a Társaság eredményterve 2012-re reális lehet, jó kiindulási alapot nyújt a pénzügyi tervadatokhoz.

A követeléseknél a fenti, értékvesztés mértékével összefüggő kérdésnél is fontosabb kérdéskör a működő tőke változása. Az értékvesztés ugyanis közvetlen rövid távú cash-flow hatással nem fog járni, hiszen a társasági adó hatás is általában csak közép távon jelentkezik, viszont a működő tőke változás a tervekben az előző évekhez képest jelentős kihatással lehet a működési cash-flow-ra. 2011-ben a forgóeszközök a vevőkkel együtt és a szállítói állomány változása 1 milliárdos nagyságrendű romlást okozott egy év alatt a pénzeszközállományt tekintve. 2012-ben lényeges változást nem tervez a menedzsment a vevő, szállító és egyéb forgóeszközök állományát tekintve. Kérdés az, hogy ez mennyire reális, mert ez az egyik legfontosabb változás a tervben a 2011-es cash-flow-hoz képest. Itt a könyvvizsgálónak azt a kérdést kell megvitatni a menedzsmenttel, hogy a piaci környezet 2012-ben bekövetkezett változásait tekintve, figyelembe véve a tárgyidőszaki adatokat, a szerződésekben bekövetkezett változásokat (szállítási határidő a készletnél, fizetési határidők a szállítóknál és vevőknél) a megismert tények és tendenciák alátámasztják-e azt, hogy a Társaság 2011-es árbevételhez hasonló árbevételt és egyszeri tételek nélküli eredményt tud elérni a 2011-es év végi működő tőkének megfelelő működő tőkével, azt lényegesen nem növelve. Ez nem lehetetlen akkor, ha a 2011-es működő tőke romlás okai megszűntek, vagy legalábbis nem okoznak további negatív hatást 2012-ben.

További kérdés a társaság finanszírozhatóságával és ezáltal a vállalkozás folytatásával kapcsolatban, hogy a tervezett beruházásokat miből szeretné finanszírozni a Társaság, van-e reális alapja új finanszírozás bevonásának, mivel a meglévő hitelkeret és a működés által megtermelt pénzeszköz állomány a tervek szerint nem elég az akvizíció lebonyolításához. Ha mégis ragaszkodik a Társaság a külföldi társaság megvásárlásához, akkor ennek a forrásáról mindenképp valamilyen vizsgálatot kell végeznie a könyvvizsgálónak, hiszen az akvizícióra költött pénz veszélyeztetheti a működést. Itt tulajdonostól kért nyilatkozat illetve banki szándéknyilatkozat segíthet abban, hogy beruházásra költött várható pénzösszeg ne okozzon negatív megítélést a könyvvizsgáló döntésében a vállalkozás folytathatóságát illetően.

A végleges döntés előtt azt is fontos megvizsgálni, hogy van-e valamilyen ok, ami alapján a bank várhatólag nem fogja megújítani a rövidlejáratú hitelkeretet október végén. Egy ilyen döntés végzetes lehet a Társaság finanszírozhatóságával kapcsolatban. Itt a szerződés ismételt átvizsgálásán túl a vezetőséggel történt megbeszélés támaszthatja alá a könyvvizsgáló következtetését.

Összefoglalva a Társaság pénzügyi terveivel kapcsolatban legalább alábbi területekkel kapcsolatban kellene további bizonyosságot szerezni a tervszámok realitását illetően, figyelembe véve a 2011-es tényszámokat, a piaci változásokat, a szerződéses kondíciókban bekövetkezett változásokat, mielőtt a könyvvizsgáló kialakítja a véleményét a Társaság 2012-es finanszírozhatóságával kapcsolatban:

- 1, Társaság árbevétele és egyszeri, pénzmozgással nem járó eredményhatásoktól megtisztított adózás előtti eredménye
- 2, A Társaság működő tőke tervszámai
- 3, A Társaság által végrehajtott akvizíció valószínűsége, a szükséges források előteremtésének esélye
- 4, A banki hitelkeret meghosszabbításának esélye, esetleges akadályok

Amennyiben a vezetőség és a könyvvizsgáló is úgy látja, hogy a jövőbeni finanszírozás csak tulajdonosi segítséggel oldható meg, a könyvvizsgálónak szükséges a tulajdonostól **komfort levelet** kérni, amelyben nyilatkozik, hogy a működéshez szükséges likviditást a Társaság rendelkezésére bocsátja. A Kamara által honlapján közzétett „Kézikönyv a kis és középvállalkozások könyvvizsgálatához a Nemzeti Könyvvizsgálati Standardok alapján - 2010” II.C9 számú dokumentuma tartalmaz egy lehetséges mintát a tulajdonostól kért komfort levélre az alábbiak szerint:

Címzett a könyvvizsgáló!

Tisztelt Uram / Hölgem!

Tudatában vagyunk annak, hogy a **Társaság** működési cash flow-ja negatív, és hogy jövőbeli tevékenységének finanszírozásához a **Társaságnak** további pénzügyi forrásokra lehet szüksége. A **Tulajdonos(ok)** szükség esetén biztosítékot szolgáltat(nak) a bankhitelek felvételéhez, továbbá, a **Tulajdonos(ok)** kölcsönt nyújt(anak) a **Társaság** részére, illetve tőkét emel(nek), amennyiben az szükséges ahhoz, hogy a **Társaság** folytatni tudja működését.

A **Tulajdonos(ok)** vezetésének jelenleg nincs szándékában

- (a) felszámolni a **Társaságot**;
- (b) eladni vagy egyéb módon visszavonni a **Társaságban** lévő befektetését;
- (c) megvonni a pénzügyi támogatásokat a **Társaságtól**.

Dátum

_____
Tulajdonos(ok), ha cég, akkor cégszerűen aláírva

20. FELADAT megoldása

Felhívjuk a kollégák figyelmét, hogy a könyvvizsgálói jelentés szövege 2012-ben megváltozott! A jelen jegyzetben található feladatok megoldásainak esetében (mivel azok 2011-es beszámolókra vonatkoznak) még a 2011-re alkalmazandó szöveg került feltüntetésre. A 2012. január 1-jén vagy azt követően kezdődő időszakokra vonatkozó pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatára alkalmazandó jelentés szövegét lásd a 11. fejezetben.

- 1) A vállalkozás folytatásával kapcsolatosan bizonytalanság áll fenn, mivel a bankhitel visszafizetése, a vevők és a készletek állományának kérdése, az akvizícióhoz szükséges likviditási kérdések miatt nem jelenthető ki, hogy a vállalkozás folytatásának elve maradéktalanul teljesülni fog. Mivel a kiegészítő melléklet nem tartalmaz ezekkel a bizonytalanságokkal kapcsolatosan információt, korlátozott véleményt, vagy ellenvéleményt kell kibocsátani. A kettő abban különbözik, hogy a hatás mennyire átfogó a beszámoló egészét tekintve. Mivel a fent leírt problémakörrel érintett tételek a mérlegfőösszeghez viszonyítva átfogónak minősíthetők, **ellenvéleményt** kell kibocsátani.

Egy lehetséges jelentés minta a záradékra (csak a releváns részek):

Elutasító záradék (ellenvélemény) alapja

A Társaság elkötelezte magát az ukrán xyz cég megvásárlására, amelynek 700 millió forintos vételára 2012. június 30-án esedékes. A Társaság kölcsönt vett fel xyz banktól 1.400 millió forint összegben, amely 2012. október 31-én lejár, meghosszabbításáról a bank még nem döntött. A Társaság pénzügyi terve alapján a működésből származó pénzeszközök nem fedik le a beruházási és finanszírozási cash-flow-ból származó pénzkifizetéseket. A tulajdonos a Társaság finanszírozásával kapcsolatban nem tett írásos ígéretet a könyvvizsgálói jelentés kiadásáig.

Ezek az események lényeges bizonytalanság fennállását jelzik, amely jelentős kétséget vethet fel a Társaságnak a vállalkozás folytatására való képességével kapcsolatban, és így a Társaság lehet, hogy nem lesz képes a szokásos üzletmenet során realizálni eszközeit és rendezni kötelezettségeit. Erre vonatkozóan a kiegészítő melléklet nem tartalmaz információt.

Elutasító záradék (ellenvélemény)

A könyvvizsgálat során az ÉPÍTŐ Kft. éves beszámolóját annak részeit és tételeit, azok könyvelési és bizonylati alátámasztását az érvényes nemzeti könyvvizsgálati standardokban foglaltak szerint felülvizsgáltam(tuk), és ennek alapján elegendő és megfelelő bizonyosságot szereztem(tünk) arról, hogy az éves beszámolót az elutasító záradék (ellenvélemény) alapja szakaszban ismertetett ténynek az éves beszámolóra

gyakorolt hatása miatt nem a számviteli törvényben foglaltak és az általános számviteli elvek szerint készítették el.

Véleményem(ünk) szerint az éves beszámoló az elutasító záradék (ellenvélemény) alapja szakaszban ismertetett ténynek az éves beszámolóra gyakorolt hatása következtében nem mutat megbízható valós képet az ÉPÍTŐ Kft. 2011. december 31-én fennálló vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről.

- 2) A vállalkozás folytatásának elvével kapcsolatos bizonytalanságok fennállnak, de bemutatásra kerültek a kiegészítő mellékletben. Ezért a könyvvizsgáló **figyelemfelhívással** fogja ellátni a záradékot.

Egy lehetséges jelentés minta a záradékra (csak a releváns részek):

Figyelem felhívás

Véleményünk korlátozása nélkül felhívjuk a figyelmet a pénzügyi kimutatásokhoz fűzött X megjegyzésre, amely bemutatja, hogy a Társaságnak a 2011. december 31-ével végződő évben működési cash-flow-ja 774 millió Ft negatív értéket mutat. Ez a feltétel az X. megjegyzésben szereplő egyéb ügyekkel együtt lényeges bizonytalanság meglétét jelzi, amely jelentős kétséget vethet fel a Társaságnak a vállalkozás folytatására való képességével kapcsolatban.

- 3) A vállalkozás folytatásának elve nem teljesül, mivel a finanszírozás nem biztosított, és a hitel visszafizetése ennek hiányában gyakorlatilag pénzügyi csődöt jelent a Társaság számára. Mivel a beszámoló nem ebben a szellemben készült és a kiegészítő melléklet sem tartalmaz információt, a könyvvizsgáló **ellenvéleményt** fog kibocsátani, hasonlóan az 1) feladathoz, csak az indoklás lesz más.
- 4) A vállalkozás folytatásának elve nem teljesül, mivel a tulajdonos döntése alapján be fogják szüntetni a működést. A beszámolót a vezetőség ennek szellemében készítette el, azaz a törvényben meghatározott értékelési eljárások teljesülnek. Az 570. témaszámú standard A26. magyarázó bekezdése foglalkozik azzal az esettel, amikor nem teljesül a vállalkozás folytatásának elve, viszont ezt a beszámoló-készítésnél figyelembe veszik:
- „Ha a gazdálkodó egység vezetése köteles pénzügyi kimutatásokat készíteni, vagy úgy dönt, hogy pénzügyi kimutatásokat készít olyan esetben, amikor az adott körülmények között a vállalkozás folytatásának feltételezése nem helyénvaló, a pénzügyi kimutatásokat valamely alternatív alapon készíti (például felszámolási alapon). A könyvvizsgáló képes lehet könyvvizsgálatot végezni az ilyen pénzügyi kimutatásokra vonatkozóan, feltéve hogy azt állapítja meg, hogy az alternatív alap elfogadható

pénzügyi keretelvnek tekinthető az adott körülmények között. A könyvvizsgáló képes lehet minősítés nélküli véleményt kiadni az adott pénzügyi kimutatásokra vonatkozóan, feltéve hogy az azokban szereplő közzététel kielégítő, de helyénvalónak vagy szükségesnek tarthatja figyelemfelhívó bekezdés belefoglalását a könyvvizsgálói jelentésbe, hogy felhívja a felhasználó figyelmét az alternatív alapra és használatának okaira.”

A fentiekre való tekintettel ebben az esetben tehát minősítés nélküli záradék kerülhet kiadásra figyelemfelhívással. A figyelemfelhívó megjegyzés viszont itt is indokolt.

16.Felhasznált irodalom

Magyar Nemzeti Könyvvizsgálati Standardok (2011. január 1-jén vagy azt követően kezdődő időszakokra vonatkozó pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatára hatályos standardok)

International Standards on Auditing - Nemzetközi Könyvvizsgálati standardok

2000. évi C. törvény a számvitelről

MKVK Kötelező szakmai továbbképzés 2010. anyaga

MKVK Kötelező szakmai továbbképzés 2011. anyaga

17.Hivatkozások

---

¹ 320. témaszámú standard

² 315., 330. és 500. témaszámú standardok

³ 501. témaszámú “Könyvvizsgálati bizonyítékok – egyes tételekre vonatkozó speciális szempontok” című nemzetközi könyvvizsgálati standard 9. bekezdése

⁴ A 700. témaszámú, „A pénzügyi kimutatásokra vonatkozó vélemény kialakítása és jelentéskészítés” című nemzetközi könyvvizsgálati standard 41. bekezdése.

⁵ Az 501 témaszámú “Könyvvizsgálati bizonyítékok – egyes tételekre vonatkozó speciális szempontok” című nemzetközi könyvvizsgálati standard A25 bekezdése.

⁶ 501. témaszámú “Könyvvizsgálati bizonyítékok – egyes tételekre vonatkozó speciális szempontok” című nemzetközi könyvvizsgálati standard 11. bekezdése

⁷ A nem helyesbített könyvvizsgálati eltérésekről készített kimutatást is alá kell íratni a vezetéssel és a teljességi nyilatkozathoz csatolni kell. Amennyiben a vezetés nem ért egyet a nem helyesbített hibás állítások megítélésével a teljességi nyilatkozat fenti pontja a tényleges helyzetnek megfelelően módosítandó.

⁸ Gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény 51. §, 143. § és 245. §

⁹ Gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény 44. § (2)